

Степан Кішак

КОРЕНИ ЛЕМКІВСЬКОЇ РІЗБИ

Мансурей
Задний макрофото
изображения синоптического слоя
многоводной лесной влажной
области восточного Кавказа

Copy abisop
Druyak
1st reprint 2005

11/5/05

С т е п а н Ж и ւ и к

зЧуяноци дотаA

жнерднисеp

чмодака-штукіЛ Ізіп

Інвенторіз огурі-08

книжески отомасів

.книжинайб.

КОРЕНІ ЛЕМКІВСЬКОЇ РІЗЬБИ

Бібліо + Документація Галицької Бібліотеки
Галицький музей «Софіївка» • 2002

С т е н а н   К и ў а к

КОРЕНІ ЛЕМКІВСЬКОЇ РІЗЬБИ

Помилки, виявлені в книзі

стор.	рядок	надруковано	має бути
10	7 згори	Odehivskiy	Odrehivskiy
10	2 знизу	Odrehivskyy	Odrehivskiy
12	20 згори	1922	1992
19	3 знизу	Валтушова	Волтушова
64	2 знизу	Stuka	Sztuka

УДК 7.021.7

ББК 85.120.8

К 46

Рецензент *Василь Откович, кандидат мистецтвознавства,
лауреат Державної премії ім. Тараса Шевченка*

Художнє оформлення *Софія Бурак*

На обкладинці: *різьба С. Кищака „Кінець сталінської імперії“,
1985 р., приватна збірка.*

Кищак Степан

К 46   Корені лемківської різьби. — Львів:

Свічадо, 2003. — 152 с.

ISBN 966-561-313-8

Книга-альбом, укладена на основі зібраних автором джерельних матеріалів, містить інформацію про колишні та сучасні осередки лемківського різьбярства, окремих майстрів, часто малознаних і забутих. Окремий розділ присвячено відомим у світі митцям — вихідцям із Лемківщини.

Розрахована на фахівців і усіх, хто цікавиться українським мистецтвом.

ББК 85.120.8

M 0403000000-22
561-2003   Без оголошення

ISBN 966-561-313-8

© Кищак Степан, 2003

Різьба — чи не найкраща пластична форма, яку колись відчула людина. Можливо, муки її творчої появі найбільше нагадують народження людини. Це є своєрідний синтез внутрішніх зворушень, думок і відчуттів, які шукають втілення у реальній формі.

Мистецтво різьби по дереву на Лемківщині здавна було предметом наукового дослідження видатних вчених-мистецтвознавців України та зарубіжжя. Дослідники даної теми вказані в бібліографії. Достатньо уваги виділяє їм також Роман Одрехівський у своїй монографії „Різьлярство Лемківщини“. Запропонована книга-альбом має за мету доповнити як вищевказане видання, так і працю Антона Будзана „Різьба по дереву в західних областях України“, згадати ще не названих лемківських майстрів та їх твори, розширивши тим самим уявлення читачів про лемківську різьбу і її творців.

Думка написати працю про лемківських різьлярів та їхні центри визрівала у мене давно.

Постійно згадую своє дитинство, нашу хату, де завжди збиралися сільські різьбарі. З їх рук виходили правдиві мистецькі вироби. Згадую батька — Івана Кищака, відомого різьбяра, який представляв Лемківщину на виставках у Закопаному (1935 р.), Віслі (1937 р.), Криниці та Сяноку. Мене, тоді восьмирічного хлопця, часто брав з собою. Ось павільйон у Закопаному... Навколо стелажі з різьбами — гуцульськими, бойківськими, лемківськими. Тато стояв за столом із Дмитром Шалайдою, Олекса Стецяк сидів, а я з цікавістю спостерігав збоку.

До нашого столу підійшов президент Польщі, професор Ігнаци Мосціцький. Оглянув різьбу і взяв до рук граційну фігуру балерини роботи Олекси Стецяка. Той випадок став молодому різьбарю перепусткою до Академії красних мистецтв у Krakovі, а мені вперше дарував відчуття мистецької цінності, важливості тої лемківської штуки, що її мій батько і його односельці творили усе життя, дні у день. Тому любов до різьби і відданість їй я зберіг на все життя.

Багато дали мені роки навчання у Криницькій учительській семінарії. Рисунку нас вчила Наталя Волошинська, учениця художниці Олени Кульчицької у Перемишлі, а географії — Андрій Мазикевич. На їхніх заняттях ми дізnavалися про красу і багатство наших гір, архітектурні пам'ятки Лемківщини, її народне мистецтво. Дехто зі студентів відвідував різьбарську майстерню, яку очолював у 1940-1943 роках Михайло Мацієвський. Там навчався мій однокурсник Володимир Ціхонь.

Одного вересневого дня 1942 року до нас завітав професор В.Кубійович з професором Кульчицьким (Кубійович бував у Криниці досить часто, бо фактично він та наш директор Омелян Цісик заснували її у 1940 році, відстоявши у німців чотири прекрасні будинки для студентів.). Вони відвідали і нашу бурсу — „Професорську колонію“. Цензор бурси, студент четвертого курсу Василь Кітик з Мисцової Ясельського повіту (нині покійний віцеакадемік геологічних наук зі Львова) наказав навести у кімнатах порядок. Професори зайшли, коли я та майбутній історик Іван Красовський рисували карту України. Кубійович запитав нас про граници України на сході та півночі. Помітивши мій рисунок з портретом Степана Бандери, поцікавився, хто автор, і похвалив мене. Після цієї похвали я відчував себе майже митцем.

Головними осередками різьби на Лемківщині у Сяноцькому повіті були села Балутянка (50 хат) і Вілька (34 хати). Вони знаходилися поблизу курортів Риманів Здрій та Івоніч Здрій. Також різьбу поодиноко плекали у селах Дошно, Королик, Волтушова, Вислочок, Стежниця.

У 1944-1947 роках населення Лемківщини депортували в УРСР, у різні області. Різьбарі із сіл Балутянка та Вілька спочатку опинились в Одеській області, а згодом розселилися в

Тернопільській, Львівській та Івано-Франківській. Часто вони були позбавлені нормальних побутових умов до життя, звичайно, про професійне заняття різьбою не було й мови.

Мені вдалося в 1948-1949 роках зібрати розрізнених лемківських майстрів у цех надомників при артілі ім. Лесі Українки у Львові та очолювати його до 1953 року. Це стало поштовхом для плідного розвитку лемківської різьби в Україні.

З цього цеху вийшло 9 членів Спілки Художників СРСР та України, заслужений діяч мистецтв України Василь Одрехівський, заслужені майстри народної творчості України Андрій Сухорський, Василь Шпак та інші.

Але не всі лемківські різьбарі змогли зібратись в художній центр у Львові чи Тернополі, багато з них розсіялось по Україні та за кордоном, так само не всі мали змогу отримати вищу мистецьку освіту.

До депортациї лемків Україна знала лише різьбарів Якова Усика (Полтавщина), Петра Верну (Київщина), Василя Свиду (Закарпаття) та Миколу Кішку (Станіславщина). У 1947-1950 роках на багатьох базарах, особливо курортних міст — Моршина, Трускавця, Немирова, Любіна можна було зустріти десятки різьбарів-лемків з торбинами сувенірів за плечима. Так вони намагалися прогодувати свої сім'ї. Звісно, цим асортиментом мистецтво лемківської різьби не вичерпувалося.

Мистецтво різьби по дереву серед українського населення Карпат і зокрема лемків має свою багатовікову історію. Лемки жили в оточенні гірських масивів, буйних лісів і тому з незапам'ятних часів обробляли дерево, виявляючи високі естетичні смаки, самобутню культуру та велике творчі здібності. Дерев'яні промисли розвивалися природно, органічно вплітаючись у плин життя. За істориком Іваном Кріп'якевичем, ще з княжих часів побутували назви для означення різних видів деревообробки: древоділи, мостники, теслі та ін. На пам'ять приходять рядки Б.-І. Антонича: „Тешуть теслі з срібла сани...“. Великий поет з Лемківщини оспівав вкарбоване з дитинства заняття ремісників і з мого рідного села Балутянка. З дерева робили речі для обстави хати, господарські знаряддя — сволоки, одвірки, стільці, лавки, вішалки, лади (скрині для жіночого одягу), прялки, вози, колеса, ярма — все, від колиски — до труні.

Розповсюдженими були скульптури домашніх і диких тварин малих форм: пінів, козенят, овець, коней, качок, гусей, собак, вовків, ведмедів, биків, верблюдів, орлів, лисиць, зайців. Майстри передавали у пластичі не лише їх анатомічні особливості, а й повадки, тому ці вироби дуже цікаві й характерні.

Різьба, переважно з рослинним орнаментом, застосовувалася в архітектурі житлових будинків і церков. З дерева вирізували скульптурні зображення святих, розп'яття, царські врата, обрамлення ікон, свічники. Орнаментальна та сакральна різьба в церквах говорить про високу культуру майстрів, яка передавалася з покоління в покоління у традиційних формах, зберігаючи притаманні їй характерні особливості. Дуже шкода, що не маємо окремого альбому іконостасів з лемківських церков, а їх творці залишилися для нашадків безіменними. Надзвичайно велика заслуга Олега Іванусіва, його дружини Божени, художників Павла Лопати та Романа Радилицького у тому, що вони випустили альбом „Церква в руїні“, який доніс до нас прекрасні зразки лемківської церковної архітектури. Окрім того, Олег Іванусів, будучи довголітнім членом Об'єднання Лемків Канади, активно підтримує лемківське мистецтво і культуру, сприяє науковим дослідженням.

Польські мистецтвознавці заперечували самобутність різьбарства лемків-українців західних Карпат, доводили, що вони наслідують польську закопянську школу кінця XIX ст., але джерельні матеріали стверджують, що обробка дерева була поширена на Лемківщині з давніх давен, про що свідчить ряд пам'яток кінця XV-XVI ст. Докладніше на них зупиняються Роман Одрехівський у вказаній монографії та польський дослідник Роман Біскупський.

Лемківські різьбярі як правило відображали природу, серед якої жили, у них переважав рослинний орнамент. При порівнянні лемківського рослинного орнаменту з закопянським, чітко простежуються два протилежні художні стилі і зовсім інакша техніка виконання. У 1930-х роках у лемківські села постійно приїжджали за різьбою покупці (зокрема Ервін Файкош та інші), щоб реалізовувати її на ринках у Закопане. Професор Антоній Кенар, який у післявоєнний час очолював мистецьку школу у Закопане, походив з Іваніча, що поблизу Вільки. У молоді роки він дуже часто бував у Вільці, особисто знав майстрів і захоплювався їхнім мистецтвом.

Закопянська школа різьби була організована в 1876 році, а лемківська різьба виставлялася вже на Львівській промисловій виставці у 1877 р., де про неї згадували як про різьбу художньо та технічно досконалу.

На сьогоднішній день залишилося п'ять лемківських різьбярів по селах Балутянка, Івоніч, Посада Гірна, Королик, а село Вілька зникло з лиця землі.

Сподіваємося, що запропонована книга-альбом допоможе дослідникам поповнити знання про це самобутнє мистецтво, наблизити до сучасного читача вже забуті імена різьбярів, розповість про відомих в Україні і світі митців лемківського походження. Книга покликана не лише в черговий раз ствердити феномен лемківської різьби в часі й просторі, а й засвідчити тягливість традиції.

INTRODUCTION

Woodcarving as the plastic form may be appreciated most creatively. Perhaps the pain of its creation is similar to the birth of a human being, the form and synthesis of inner feelings, thoughts and sensations that are looking for a real form.

Folkcarving is an ancient form of this art. Some relics have survived in Ukraine since the 15th and 17th centuries. The art of woodcarving among Ukrainian population of the Carpathian Mountains; in Hutsulshchyna, Boykivshchyna and Lemkivshchyna has a long history. Lemkos lived surrounded by mountains and wild forests and had dealt with wood since the times immemorial. They displayed great aesthetic taste and original creative abilities in their works. Their creativity with wood was developing naturally and was interwoven with life.

Woodcarving with vegetable ornaments was used in architecture, namely in the designs of houses, churches, sculptures of saints and Christ, church royal doors, frames for the icons, candlesticks. Carpenters and woodcarvers created genuine masterpieces, carved pieces of furniture, wooden chests, wooden dishes and blocks for printing patterns on cloth, parts of carriages, sleighs and yokes. Historian Ivan Krypiakevych wrote that the different categories of wood work had existed since the medieval times, as evidenced for example by the names such as "Woodcarver", "Carpenter" etc., given to their masters.

The poem by Antonych "The Carpenters are making sledges from silver" is another instance of this tradition.

The poet from my native Lemkivshchyna (my village was Balutianka) sang about the work of the handcraftsmen. I recollect that carts, wheels, chests, chairs, benches and staffs, all the things necessary in the house, were made of wood, from cradle to coffin.

Folk artists created small sculptures of domestic animals, such as roosters, sheep, horses, ducks, geese, dogs, and wild wolves, bears, camels, eagles, foxes and hares. They gave them typical features. Masters studied their nature and implemented it in the plastic form in their works

The aspiration to create thematic compositions has furthered the development of the bas-relief genre carving. The small sculptures of wild animals (especially in Wilka) and thematic compositions were frequently combined with flat carving superseded by plant motifs, floral sprays, sour grapes, leaves of different trees and plants (Balutianka).

Folk artists of Lemkivshchyna brought their beautiful art of woodcarving to the rest of Ukraine after the deportations of 1944–47.

In Lviv, between 1948 and 1950, the carvers became organized in art associations and worked along the lines of traditional Lemko carving. Some of them graduated from art institutions, such as the Lviv Academy of Arts. Talented Lemko folk artists dedicated their thematic works to prominent events in the life of their people and to themes from their historical past; to outstanding people, hetman Bohdan Hmelnytskyi, the Kozaks and their leaders, to great Ukrainian writers and poets such as Ivan Franko, Taras Shevchenko, Bohdan Igor Antonych, Lesia Ukrainka, Nykyfor Drowniak and some others.

The woodcarving art of Lemkivshchyna has been the subject of much scientific research and of outspoken critics in Ukraine and abroad for a long time. Please, see the appended bibliography, for example, Roman Odrehiskiy's research monograph "The woodcarving of Lemkivshchyna" or Anton Budzan's "The woodcarving in the Western region of Ukraine". Our contribution is to add to the list other masters and to show their works in our book-album so that more is known about our woodcarving and its creators.

The idea of writing about Lemko woodcarvers has always appealed to me.

When I was a child, the woodcarvers of our village used to gather in our house, among other houses in Balutianka and Vilka villages. They were discussing and working out new art projects. My father, Ivan Kyshchak, was the famous woodcarver who represented the art of Lemko woodcarving at the exhibitions in Zakopane (1935), in Visla (1937), in Krynička and Syanok, and I as an eight-year-old boy accompanied him to these exhibitions.

I recall one memorable event in Zakopane. Everywhere in the pavilion there were shelves filled with the woodcarvings from Hutsulshchyna, Boykivshchyna, and Lemkivshchyna. My father was standing at the table with Dmytro Shalayda and Oleksa Stetsyak, a well-known master, was sitting next to them as I was standing nearby, observing with great interest.

The president of Poland, professor Ignatsiy Mostsitskiy, came up to our table, viewed our woodcarvings and picked up the graceful figure of the balet dancer created by Oleksa Stetsyak. That work became the pass for the young woodcarver to the Academy of Arts in Krakow and that occasion allowed me to appreciate more the value of the things that my father and our neighbors had been creating all their lives, day after day. That is why I have retained a passionate fidelity to woodcarving throughout my life.

In 1944-47, the people of Lemkivshchyna were deported to different regions of the Ukrainian Soviet Socialist Republic and Poland.

The woodcarvers from Balutianka and Vilka appeared in the Odessa region, then in Ternopil, Lviv and Ivano-Frankivsk regions, to where they had been moved, lacking not only the suitable conditions for woodcarving but also the means of sustenance.

I was lucky enough to organize some of the woodcarvers from Lemkivshchyna into the art association of house workers named after Lesya Ukrainka, in Lviv, and to head it until 1953. This seemed to be the impulse for the fruitful development of the Lemko woodcarving in Ukraine.

Nine artists from this association were recognized as members of the artist union of the USSR and Ukraine: Honoured Worker of the Arts of Ukraine Vasyl Odrehivskiy; Honoured Masters of National Creativity of Ukraine Andriy Suhorskiy, Vasyl Shpak and others. We are proud that Andriy Suhorskiy's sons, Volodymyr and Andriy are the creators of Taras Shevchenko monument and of the Jurij the Dragon Fighter monument in Lviv. But not all the woodcarvers had the opportunity to gather in the Lviv and Ternopil art centres. Many of them were dispersed throughout other parts of Ukraine and abroad and not all of them were able to receive higher art education.

The Polish critics denied the originality of Ukrainian Lemko woodcarving and tried to prove that these woodcarvers are the followers of the Polish Zakopane school (end of 19th century).

However, the material evidence testifies that woodcarving was widely spread in Lemkivshchyna from times immemorial. Two icons from the 15-16th centuries, one from the Syanok Museum and the other from Novaya Ves', depicting the birth of the Holy Virgin, prove this fact already stated in Roman Odrehivskiy's book "The Woodcarving of Lemkivshchyna". It is also worthy to note the existence of carved wooden Royal Doors in the 15th century iconostasis from Balutianka village, presently in the Syanok Museum of History, Poland, as was noted by the Polish art critic Biskupskyi¹. The woodcarvers of Lemkivshchyna aesthetically represented nature, the vegetable ornaments prevailing in their works. If we compare these Lemko ornaments to those from Zakopane, we will clearly see that they are products of two opposite art styles and two different kinds of technique. The woodcarving school in Zakopane was organized only in 1876, whereas the works of Lemko masters exposed at the Lviv Industrial Exhibition of 1877 had already been

¹ Biskupski R. Sztuka Ludowa. 1985, 3-4 st. 154

touted as aesthetically and technically perfect works². Moreover, it is documented that customers from Zakopane had been purchasing woodcarvings in Lemkivshchyna and sold them at the Zakopane market in the 1930-1939 period.

Presently, almost 60 years after the deportation of the Ukrainian population from Lemkivshchyna, there are only five woodcarvers in the villages of Balutianka, Iwonitch and Posada Hirna on the territory of Lemkivshchyna under Poland. The well-known woodcarving village of Vilka, where the Honoured Worker of the Arts Vasyl Odehivskiy, Myhailo Orysyk, Oleksa Stetsiak, Suhorskiy Andreiy, Bench Vasyl and many others were born, disappeared in 1946. This more than anything else supports the fact that the tradition of woodcarving in Lemkivshchyna belongs to its indigenous Lemko population, who had been nurturing it since the old times in Balutianka, Vilka and other villages and that many famous Lemko Ukrainian artists come from there.

It is curious that the director of the art school in Zakopane, professor Antoniy Kenar, was born in Iwonitch near Vilka. When he was young, he often visited Vilka and was personally acquainted with many of the Lemko woodcarvers. He also greatly appreciated their work.

We hope that this book-album will provide additional information for the research into this subject and recall the names of the Lemko woodcarvers of the 19-20th century. We equally hope that it will define the phenomenon of Lemko woodcarving in time and in space, thus testifying to the continuity of this Ukrainian tradition.

The Tribe of Lemkivshchyna Artists.

The artistic creativity of Lemkivshchyna is the pride of Ukraine. Lemko folksongs are sung by such honoured national singers as the Sisters Bayko, the National Lviv Chorus "Lemkovyna" and other Lemko choruses from Boryslav, Kalush, Dolyna, Loshniv, Ivano-Frankivsk and others. The unique pysankas of Lemkivshchyna, its woodcarvings and wooden architecture, traditional uniforms, and folklore are well preserved for posterity in museums.

In this book-album we describe the tribe of Lemko artists from the villages Balutianka and Vilka and some folk artists from the villages of Doshno, Voltushowa, Steznytia, Bilyanka, Florynka, Krynytsya, Ustryky Dolishni, Prusyky, Rayske and others.

We illustrate the ornaments and carved animals created by the masters from the villages Balutianka and Vilka before the deportations, as well as and their creativity in Ukraine; their exhibitions in Ukraine and abroad. We present the folk artists of pysankas: Kyshchak Tereza and Stankevych Marya, who are well-known from the exhibitions of their works in Ukraine and abroad. We also dedicate a special chapter to the following famous artists and sculptors of Lemkivshchyna in Ukraine and all over the world:

1. Hryhoriy Petsuh (Poland)
2. Nykyfor Drovnyak (Poland)
3. Emanuil Mysko (Lviv, Ukraine)
4. Luka Bihanych (Lviv, Ukraine)
5. Dmytro Solynko (Lviv, Ukraine)
6. Ivan Kyshchak (Lviv, Ukraine)
7. Stetsiak Oleksa (Lviv, Ukraine)
8. Yuriy and Myron Ambitskyy (Lviv, Ukraine)
9. Myroslav Padovskiy (Lviv, Ukraine)
10. Odrehivskyy Vasyl (Lviv, Ukraine)

² Katalog Krajowej Wystawy Rolniczej i Przemyslowej we Lwowie. Lwow, 1877.

11. Suhorskyy Andriy and his sons Volodymyr and Andriy (Lviv, Ukraine)
12. Mykhailo Chereshnovskiy (USA)
13. Andriy Varhola (Andy Warhol) (Slovakya)
14. Wasyl Madzelan (USA)
15. Pawlo Lopata (Canada)
16. Iwanna Ivanusiv (Canada)
17. Juliy Mushka (Slovakya)
18. Pavlo Markovych (Slovakya)
19. Myliy Dezyderiy (Slovakya)
20. Dmytro Blazheyovskyy (Rome, Italy)
21. Orysyk Mykhailo (Hutysko, Ukraine)
22. Ropetskiy Wolodymyr (Lviv, Ukraine)
23. Omelyan Mazuryk (France)
24. Ihor Grabar (Hungary)
25. Stepan Hamak (Slovakya)
26. Rusenko Iwan (Ternopol region, Ukraine)
27. Ivan Merdak (Ternopol, Ukraine)
28. Kyshchak Stefan (Lviv, Ukraine)
29. Homyk Andriy (USA)
30. Odrehivskyy Volodymyr (Lviv, Ukraine)

Literature:

Krasovskyy I. Men of Science and Culture. Directory, Toronto-Lviv, 2000.

Bohdan I. Nikifor Drovnyak. 1895-1968, Visnyk. P.P-232-237.

Kyshchak S. The Roots of Woodcarving of Lemkivshchyna. mag. Lemkivshchyna, 4, 1994 USA.

Kyshchak S. Emmanuil Mysko is 70/Nashe Slowo. Warsaw, 04.07 1999.

Kyshchak S. Nykyfor Drovnyak – the Pride of Ukrainian and World Culture. Nashe Slowo, 30. 20.07.1997.

We recollect in our book-album the famous scientists of Lemkivshchyna who are related to woodcarvers, the chorus “Lemkivshchyna” and their researchers :

1. Sobolevskyy Roman, a senior teacher and musical expert of Lemko songs
2. Maychyk Ivan, composer of Lemko songs
3. Hyzha Orest, a doctor and musical expert of Lemko songs
4. Krasovskyy Ivan, a historian-ethnographer
5. Chulyk Illya, a well known scientist, Master of Sciences of Ivan Franko Lviv National University
6. Lyubomyr Olesnevych, a senior lecturer of economy
7. Pyrtey Petro, senior teacher, the author of Lemko dialect dictionary
8. Petro Kogut, a publicist, the founder of Lviv organization “Lemkivshchyna”
9. Ivan Scherba, a professor of Lviv Ivan Franko National University and the president of the World Federation of Lemkos
10. Homyk Vasyl, a Lemko poet and ethnographer
11. Shvyagla Jaroslav, the leader of the Lviv Foundation of Research of Lemkivshchyna
12. Wenhrynovych Oleksandr, the president of All Ukrainian Lemko Society “Lemkivshchyna”
13. Krynytskyy Stepan, the president of Lemko Society of “Lemkivshchyna” in Ivano-Frankivsk
14. Priest rev. Duda Anatol, priest for Lemko population in Lviv, Ternopol and Ivano-Frankivsk regions

15. Mushynka Mykola, Doctor of Philology, a researcher of the culture of Lemko people
16. Sopolyha Myroslav, Doctor of Historical Sciences, ethnographer, a public figure in Slovakia
17. Tavpash Andriy, economist, general director of "Svitoch" company, sponsor of Lemko culture
18. Pysarchuk Petro, a deputy of the Supreme Soviet of Ukraine, a well-known economist, sponsor of Ukrainian culture
19. Tereshko Wolodymyr, a well-known economist, Lemko culture activist
20. Pikh Bogdan, Lviv railway leader, sponsor of Ukrainian culture
21. Kashytzky Wolodymyr, economist, sponsor of Ukrainian culture
22. Slaboshpytzky Mykhailo, sponsor of Ukrainian culture.
23. Koval Lubomyr, sponsor of Ukrainian culture.
24. Nazar Volodymyr, patron of Ukrainian art.
25. Maykovych Stefan, patron of Lemko culture.
26. Chaban Jaroslav, Canada, Chaban Volodymyr, Lviv, active members of the lemko culture.
27. Dubovy Borys, sponsor of Ukrainian culture.

An important contribution to research into the culture of Lemkivshchyna was made by Oleg Ivanusiv, his wife Bozhena and the family, with the assistance of Pawlo Lopata and Roman Radyletzky: the album "Church in Ruins". It was devoted to the millennium of Christianity in Ukraine and illustrates the architecture of the churches of the joined Eparchies of Peremyshl, Sambir and Syanok and of other churches no longer in existence today. The Ivanusiv family supported the construction of the church of Saint Olga and Volodymyr in Lviv, in 1922. Oleh Ivanusiv, as a member of the Canadian Society of Lemko People, actively helped to research the art, science and the culture of Lemkivshchyna.

In the latter segment of this introduction, we would like to combine some intriguing aspects of the Lemko experience in the WW II period and beyond, from the perspective of the artisan woodcarvers and as it relates to the tradition of woodcarving in Lemkivshchyna, and the resurgence of this art form in the virgin territories outside of Lemkoland.

It should be reiterated that before the deportation of the Lemko population from Lemkivshchyna by the Polish authorities in the immediate post-war period, Ukraine only knew such woodcarvers as Yakov Usyk (Poltava region), Petro Verna (Kyiv region), Vasyl Svyda (Transcarpathian region). However in the 1947- 50 period, you could see dozens of woodcarvers from Lemkivshchyna at the regional city markets and resorts of Morshyn, Truskavets, Nemyriv and Lubin with bags of souvenirs on their shoulders, looking for customers.

We recollect the pedagogical talent of the Lemko woodcarvers. The career of Mykhailo Matsiyevskyy (1911-87), who was born in Wysowa resort, Gorlitskyy region (Poland), is a good example of the kind. Rev. Stephan Dzubyna, a great patriot of Lemkivshchyna, was born in Hladyshev, near this village. He went through the hell of the Polish concentration camp in Jaworzno for his Ukrainian Catholic faith. Other Ukrainian Greek-Catholic priests shared that brutal destiny with their flock. Thousands of people from Lemkivshchyna were imprisoned in the Jaworzno concentration camp after the war, and over 160 of them died there.

Between 1940 and 1943, M. Matsiyevskyy was the chief of the woodcarving workshop in the resort town of Krynytsya (Poland). A student at the Krynytsya Teachers Training Seminary, Volodymyr Tsihon learned the art of woodcarving. He was a classmate of the author of this book and historian, Ivan Krasovskyy. Here are some recollections of the former seminary students I. Krasovskiy and Stephen Kyshchak :

"Natalia Voloshynska was our teacher of drawing and the pupil of the artist Olena Kulchytska. Andriy Mazykevych was the teacher of geography. They both taught us to see the beauty in the

native mountains, to know their mineral resources, architectural monuments and the culture of Lemkivshchyna. One September day in 1941, professor Volodymyr Kubiyovych and professor Kulchytskyy came to the Krynytsia Seminary. Omelian Tsytsyk was the director of the Seminary at the time. Volodymyr Kubiyovych used to come to our Seminary rather often because director O. Tsytsyk and he founded it in 1940, having managed to get four buildings where the German soldiers were to be treated. Our hostel at the Seminary was called "the Professor's Colony". One day, director O. Tsytsyk, professor Kubiyovych and professor Kulchytskyy visited the students. The head of the hostel was Vasyl Kityk, a fourth year student from Mystzova village, Yaselsky region. He ordered us to clean the rooms. Our room was No. 9, on the first floor. When the director, the above mentioned professors and our teacher Andrey Mazykevych entered our room, Ivan Krasovskiy and I were drawing the map of Ukraine. Volodymyr Kubiyovych looked at our map, asked about the borders of Ukraine in the north and in the east and suddenly saw the portrait of Stepan Bandera. He asked us who the artist was. The author of this book answered quietly that it was he. When asked who taught us drawing, I answered that it was Natalia Voloshynska. The recognition that we received from him made me feel like an artist from that moment. Afterwards, the students posed for a group photograph with the professors in front of the hostel".

But let us interrupt these memories and travel to Lviv with Matsiyevskyy. He stopped there to work at the art school named after Ivan Trush. Myroslav Padovskiy was a student at that school. He remembers: "M. Matsiyevskiy, a woodcarver from Lemkivshchyna, had taught us not only the carpenter's job but the complex science of surviving, to earn a living by means of woodcarving. He told us not to banish the customer but to listen to him and to help him as best we could. We finished and varnished the furniture under his guidance. He also taught us to respect and protect the instruments. He said that the chisel was the only beautiful thing. Some of his artworks are in the Kyiv museum of Taras Shevchenko and in the Museum of Markiyan Shashkevych in Zolochiv".

The well known artists of the genre of church iconostasis were Y. Adamyak from Perunka, who painted the iconostasis in the village of Klymkivka and P. Adamskiy from Solotvyny near Krynytsya, whose artwork is in the church of Smerekovets.

In the Ukrainian SSR, Lemko woodworkers practiced their art usually at the markets and health resorts. After the carpentry workshop was opened in Lviv, attached to the Lesia Ukrainska artel, the Lemko carvings were being popularized at the state level.

Presently, the majority of Lemko woodcarving masters reside in the health-resort localities of Truskavets, Morshyn, Lublin and Nemyriv, where they sell their wares. As a result of such concentration and the undue influence of the supply on demand economics, many tend to lose their creative individuality. Also, many amateurs and some master apprentices entered the market prematurely, carving to earn money in the resorts, thus aborting or perverting their traditional creative development in the art.

Volodymyr Pankiv, the former director of the Ethnographic Museum of Lviv, who was fond of the popular art, contributed significantly to the preservation of the traditional Lemko woodcarving and published the book "Lemko Cutters", Kyiv 1953. Other authors, Anton Budzan, Mykola Mozdzyr and Mykhailo Stankevych, also published important works in this field.

Later on, the more accomplished masters renamed the Lesia Ukrainska's artel to the Society "Artist" and afterwards to "Artist Fund". Between 1950 and 1990, Lviv became the artistic center of Lemko woodcarving. Under the influence of the heads of the Artists' Association of Lviv, V. Skolozdra, I. Chaika, E. Mysko, A. Bokotey and sculptors I. Somatos, I. Bihanych the Artistic Councils were created. L. Levitskyy, M. Batih, the sculptor V. Odrehivskyy, prof. L. Zapasko, prof. V. Otkovych and U. Ambitskyy observed, evaluated and facilitated the creative tendencies and the development of the individual styles of woodcarving. Consequently, the majority of the Lemko

masters started to participate actively in the regional, republican, all-union, and foreign exhibitions. In the press, magazines and catalogues popularized their work. Their better works occupied prominent places in the museums of Lviv, Ternopil, Ivano-Frankivsk, Kyiv, Moskva and were also exhibited abroad: in the USA, England, Austria and Germany. One copy of the carved traditional Lemko walking stick was presented to the U.S. President Jimmy Carter (artist G. Bench, from the village of Vilka) and another stick with ornamental foliage was presented to the Pope John Paul II in 2001 by the author of this book-album.

Within Lemkivshchyna, the centers of Lemko woodcarving in the Syanok region were in the villages of Balutianka (50 houses) and Vilka (34 houses). It is here that I would like to start my recollections about my native village of Balutianka and its woodcarving neighborhood, before the forced deportations to the Ukrainian SSR in 1945-1946. The reader may view the sketches of these two woodcarving villages and the photo of Vilka which in 1946 disappeared from the face of the Earth.

РОЗДІЛ І

Різьбярство в селі Балутянка до 1945 р.

Список господарів (хат) і різьбярів с. Балутянка до депортациї 1945 року.

1.	Паньчак Василь	19.	р Орисик Андрій
р	Котис Микола	20.	Стєцяк Дмитро
р	Цицила Дмитро	21.	р Орисик Гнат
2.	р Боляк Іван	22.	р Орисик Роман
р	Боляк Степан	23.	р Долинський Іван
3.	Боляк Антін	24.	р Долинський Михайло
4.	р Шалайда Федір	25.	р Долинський Костя
р	Завійський Федір	26.	р Потоцький Юрій
5.	р Шалайда Микола	27.	р Цирка Василь
р	Шалайда Василь	28.	р Газда Юзеф (поляк)
6.	Гоцко Іван	29.	р Газда Станіслав (поляк)
р	Гоцко Василь	30.	р Орисик Семен
7.	р Кищак Роман	31.	р Орисик Іван
8.	Орисик Дмитро (бібліотекар)	32.	26. Гардонь Олекса
9.	Михайлишин Павло	33.	27. Потоцький Іван
10.	Барць Войтек (поляк)	34.	28. Потоцький Микола
р	Барць Юзеф (поляк)	35.	29. Потоцький Роман
р	Барць Фелікс (поляк)	36.	30. Потоцький Василь
р	Кіляр Антін (поляк)	37.	31. Потоцький Михайло
11.	р Цирка Іван	38.	32. Стецяк Василь
12.	Прожералик Антін	39.	33. Стецяк Михайло
13.	Стемніцкий Федір	40.	34. Стецяк Андрій
р	Храпцьо Василь	41.	35. Стецяк Іван
14.	р Храпцьо Андрій	42.	36. Рущак Михайло
р	Боляк Герасим	43.	37. Гарнага Степан
р	Боляк Іван	44.	38. Кищак Іван
	Боляк Семен	45.	39. Кищак Василь
15.	р Орисик Семен	46.	40. Кищак Степан
р	Орисик Олекса	47.	41. Маліновський Михайло (поляк)
р	Орисик Іван	48.	42. Михайлишин Степан
р	Орисик Григорій	49.	43. Прожералик Атанас
р	Орисик Дмитро	50.	44. Гінда Павло (поляк)
16.	р Коцяба Федір	51.	45. Гінда Володимир (поляк)
р	Коцяба Юрій	52.	46. Гінда Іван
р	Коцяба Онуфрій	53.	47. Прожералик Пилип
17.	Прожералик Клавдія	54.	48. Стецяк Федір
18.	р Долинський Гаврило	55.	49. Стецяк Іван

38. р Орисик Атанас	44. р Шалайда Михайло
р Орисик Іван	Шалайда Дмитро
39. р Кицак Теодозій	45. р Хом'як Іван
40. р Одрехівський Іван	Хом'як Петро
р Одрехівський Степан	46. Джула Іван
р Одрехівський Іван ст.	р Джула Василь
р Одрехівський Василь ст.	р Джула Іван
р Одрехівський Михайло ст.	47. р Джула Михайло
р Одрехівський Федір	Шалайда Іван
41. р Шалайда Антін	р Шалайда Михайло
42. Шалайда Гафійка	48. р Михайлишин Атанас
43. Цирка Атанас	49. р Михайлишин Іван
р Цирка Микола	50. р Риджий Михайло
р Антошик Василь	

Коли з'явилися перші різьбярі в селі — невідомо, але із Балутянки походить пам'ятка XV ст. — різьблені царські врата (зберігаються в історичному музеї м. Сянок, Польща). Впевнено назва села згадується ще у 1470 році як село Балутова, а вдруге — вже як Балутянка — у 1589 році. Мабуть, назва пішла від слова „болото“, бо досі верх гори називається „Чорне болото“.

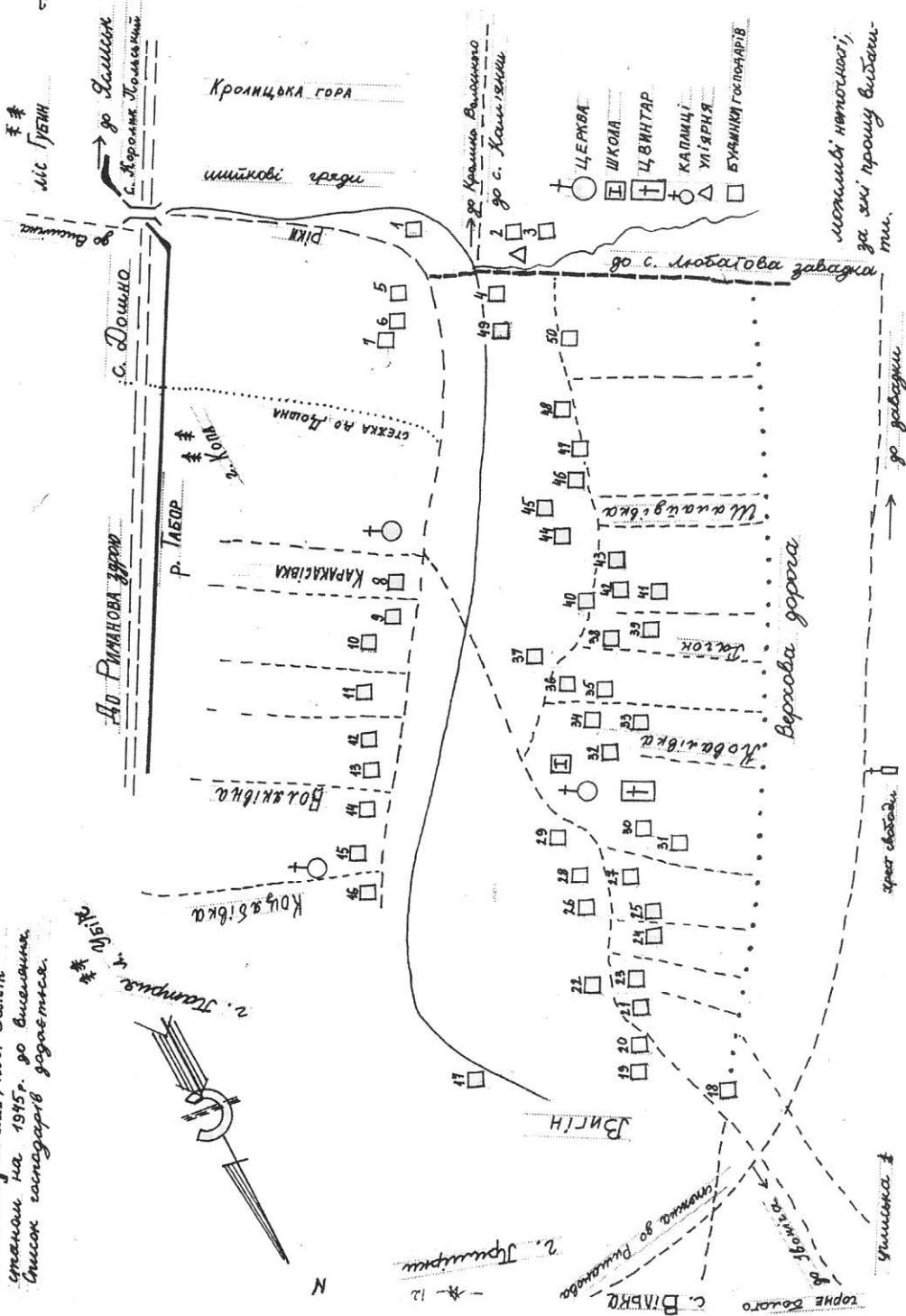
Слава про мистецькі здібності мешканців околичних сіл Балутянка та Вілька розходилася давно. Як писав один із польських дослідників, різьблені вироби риманівських горян, особливо сільської молоді, вражают як багатством мистецьких помислів, так і чистотою виконання.

Великим поштовхом для розвитку різьби у селах Балутянка та Вілька стала організована графинею Потоцькою у 1878 році різьбярська школа в Риманові Здрою. Вона послужила значною технічною підмогою для здібних сільських хлопців, і водночас приносila користь і славу для курорту.

Серед патріархів школи згадаємо ім'я одного з найталановитіших учнів — Івана Кавки. Народився він у Полянах Суровичних Сяноцького повіту. Здобуті в школі знання вдосконалів у Krakowі і Будапешті. Іван Кавка реставрував Зигмунтівську каплицю на Вавелі в Krakovі. У 1892 році виставляв різьбу „Покладення Ісуса Христа до гробу“ у Львівській Ставропігії. У 1900 році у Львові, в Товаристві для розвою руської штуки, експонувалася його кінна статуетка „Богдан Хмельницький“. Один з найкращих творів Івана Кавки — барельєф „Возз'єднання“ — зараз зберігається у Національному музеї у Львові. Він автор кількох надмогильних кам'яних пам'ятників.

З Балутянки вчилися у Риманівській школі: Михайло Михайлишин, який був дуже здібним хлопцем, Петро Петрівський, Михайло Шалайда. Вони значно вдосконалили технологію своєї різьби, бо мали вже професійні долота, а не прості саморобні, якими користувались, пасучи худобу, і це мистецтво передали іншим односельцям. Згадані майстри — то старше покоління, яке я пам'ятаю; особливо Петра Петрівського, який жив у селі Дошно і був відомий як видатний майстер сакральної різьби. Він доводився вуйком моєму батькові. У 1936 році батько допомагав йому під час переїзду до Krakova і привіз додому його зарисовки, деякі різьби та декілька цінних долот. У Петра Петрівського мій батько, Іван Кицак, перейняв мистецтво різьби по дереву. Згодом він сам став одним з найвідоміших майстрів довоєнного періоду, а у післявоєнні роки навчав молодих різьбярів в селі Гутисько на Тернопільщині, куди була депортована наша родина, та у різьбярській артілі ім. Л. Українки у Львові.

с. БУДІВЛЯНКА, поб. С.З.Н.К.
ствані на 1945 р. до виселення.
Синю заштрихувати поганою.

РОЗДІЛ II

Різьбярське село Вілька

Село Вілька Сяноцького повіту вперше згадується у 1577 році. Недавно минуло 424 роки від заснування села, яке нараховувало 34 хати. Вілька простягалася від південної частини гори Примірки, заввишки 600 м, вздовж потоку — до польського села Климківка. Два села

роз'єднували ліс з нафтовими вишками. На схід від Вільки було село Дошно, а з півдня, за горою Приміркою — село Балутянка, відомий центр різьбярства.

За лісом ліворуч, на віддалі 2 км, був розташований багатий на лікувальні води курорт Івоніч, а за 3 км, через Суху гору, — курорт Риманів Здрій, власність графів Потоцьких, теж відомий своїми лікувальними водами. Село було дуже співуче і славилося як осередок різьби по дереву.

Не досліджено, чи різьбярство розвинулось спочатку в Балутянці, чи у Вільці, а може одночасно, бо села були дуже близькими. Розташування поблизу курортів стимулювало розвиток народного мистецтва, зокрема різьбярства.

Молоді хлопці, пасучи корови, вирізали на дереві орнаменти, переважно рослинні, що є віддзеркаленням глибокої любові лемків до навколишньої природи, таким орнаментом прикрашали сани, скрині (лади), вішалки, сволоки та інші побутові речі.

Коли графиня Потоцька заснувала у Риманові Здрою вже згадану різьбярську школу, багато мешканців Вільки удосконалювали там техніку різьби. Найталановитіші з них стали відомими майстрами.

У цій школі вчилися Андрій Іляш, Микита Бердалъ, брати Ващини, які після Першої світової війни емігрували до США.

Спочатку сільські різьбярі виготовляли декоративні тарілки, касети, скриньки, вішалки, каламари, палици з рослинним орнаментом. Згодом почали вирізувати анімалістичні скульптури малих форм: гірських орлів, лисиць, оленів, вовків, ведмедів, зайців, і т. п.

До найстаріших різьбярів, які жили на переломі XIX-XX століть, належав Іляш Андрій. Він різбив скриньки з рослинним орнаментом, тарілки, палици, рами і т. п.

У нього вчилося молодше покоління односельчан — його син Іван, Михайло Орисик, Григорій Бердаль, Василь Красівський, Дмитро і Андрій Рудавські, Григорій та Іван Бенчі, Арсий Гарауз, Кузьма Стецяк, Юрій та Петро Красівські, Петро Сухорський та інші. Це була старша плеяда лемківських різьбарів, які розвивали і передавали свої вміння, навики молодшому поколінню.

Список господарів (хат) і різьбярів села Вілька до депортациї, 1945 р.

1. р Орисик Іван	17. р Красівський Василь
р Орисик Петро	р Красівський Іван
2. р Орисик Іван Михайлович	Красівський Андрій
3. р Орисик Михайло	18. р Іляш Михайло
р Орисик Василь	19. р Іляш Олекса
р Орисик Онуфрій	р Іляш Василь
р Орисик Андрій	р Іляш Іван
р Орисик Степан	20. р Іляш Семен
4. р Петрівський Іван	р Іляш Іван
р Красівський Юрій	р Іляш Яків
р Красівський Юрій	р Іляш Степан
р Красівський Петро	21. р Барна Михайло
6. р Кіт Петро	р Одрехівський Маркіян
Одрехівський Петро	22. р Бенч Михайло
р Одрехівський Василь	23. р Бенч Василь
8. р Одрехівський Тимко	р Бенч Іван
9. р Стецяк Кузьма	р Бенч Степан
р Стецяк Олекса	24. р Бенч Григорій
р Стецяк Іван	р Бенч Іван
р Стецяк Михайло	25. р Орисик Михайло
10. р Одрехівський Павло	26. р Михайлишин Михайло
р Одрехівський Василь	27. р Риджий Антін
р Одрехівський Іван	28. р Гарауз Арсій
11. р Стецяк Гаврило	р Хомка Іван
р Стецяк Іван	29. р Вавринович Василь
р Стецяк Михайло	30. р Пухонський Іван
12. р Сухорський Петро	р Пухонський Петро
р Сухорський Андрій	31. р Красівський Семен
р Рудавський Дмитро	32. р Красівський Григорій
р Потоцький Іван	33. р Красівський Михайло
Потоцький Петро	34. р Красівський Петро
15. р Бердаль Григорій	
р Бердаль Іван	
р Бердаль Микола	
16. р Бердаль Федір	

Село Валтушова

Гарауз Василь
Максимович М.

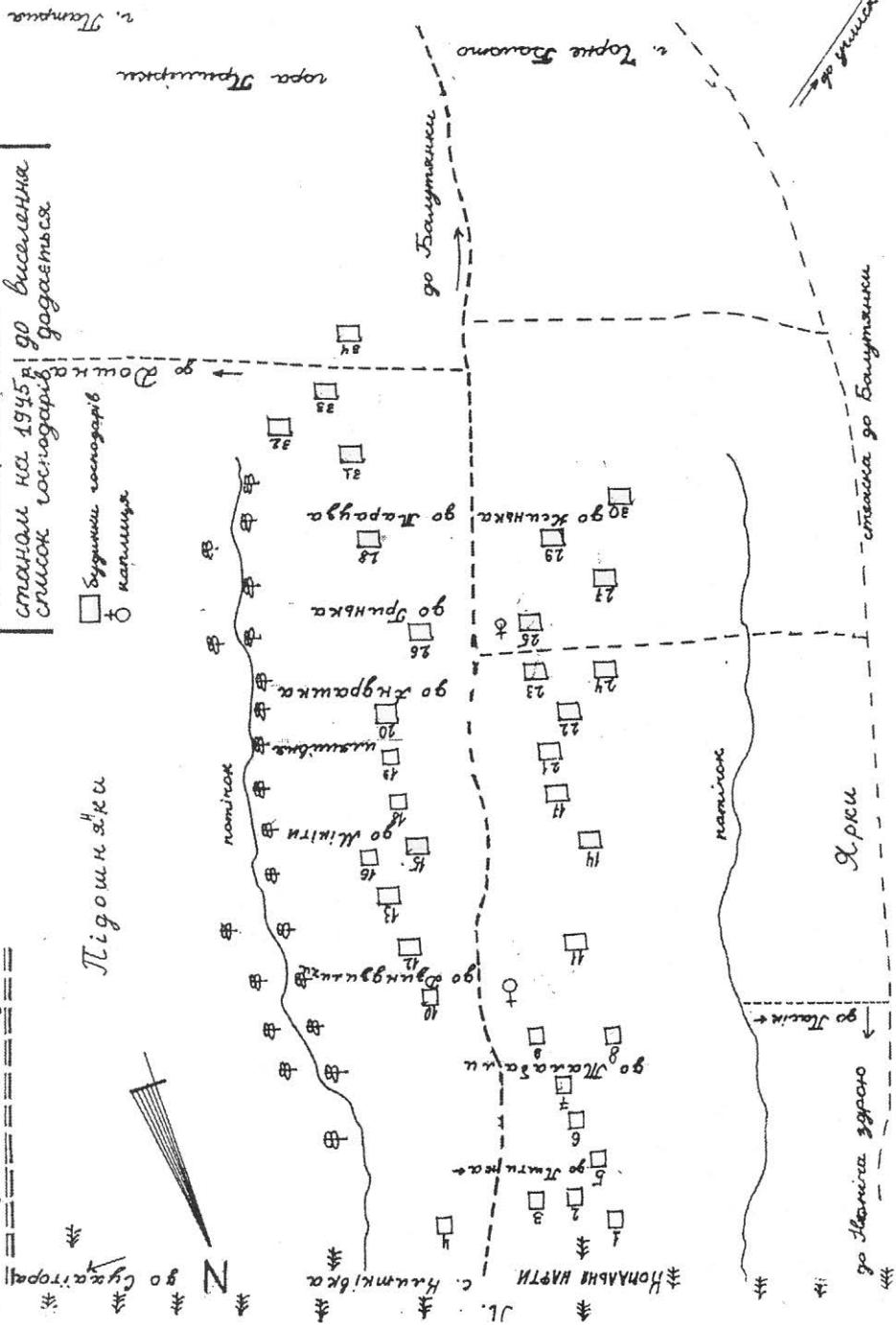
go Ринакова зграво

с. Вілька, под. Сяник

стали на 1945 р.
список населарів додатися

Підсумки

□ будинки позначені
+ кімнати

РОЗДІЛ III

Львів — центр лемківської різьби

Більшість майстрів лемківської різьби проживають у курортних місцевостях: Трускавці, Моршині, Любіні, Немирові, де збувають свої вироби. Під впливом лемківських майстрів багато початківців-різьлярів місцевого походження засвоюють їхню техніку. Проте курортна кон'юнктура негативно впливає на творчість різьлярів, ринок збуту їх творів складається стихійно, втрачається авторська індивідуальність.

Для підтримки лемківських різьлярів багато зробив колишній директор Львівського музею етнографії та народних промислів Володимир Паньків, який любив і цінував народне мистецтво. Він — автор книжки „Лемківські майстри різьби по дереві“, що мала велике інформативне значення для всієї України.

За його старанням кращі майстри перейшли працювати з артілі ім. Лесі Українки в товариство „Художник“, а згодом в художній фонд і стали справжніми митцями.

Львів у 1950-1990 роках був справжнім центром лемківської різьби. Під впливом голів Львівської Спілки художників України В. Сколоздри, Я. Чайки, Е. Миська, Садовського, А. Бокотея та скульпторів І. Соматоса, Л. Біганича утворюються художні ради при художньому фонді та художньому салоні.

Головами художніх рад були видатні митці та мистецтвознавці: графік Л. Левицький, М. Батіг, скульптор В. Одрехівський (виходець з лемківських різьлярів), проф. Я. Запаско, проф. В. Откович, Ю. Амбіцький. Вони спостерігали за творчим шляхом майстрів, консультували, підтримували розвиток індивідуальної творчості у різьбярстві. Більшість лемківських майстрів почали творчо працювати, стали активними учасниками обласних, республіканських, всесоюзних, закордонних виставок. Їх імена почали з'являтися на сторінках часописів, каталогів, а кращі твори увійшли у збірки музеїв України: Львова, Тернополя, Івано-Франківська, Києва, потрапили у престижні колекції за кордоном: у Росії, США, Англії, Австралії. Так копія лемківської різьбленої палици, авторства Григорія Бенча, родом з с. Вільки, була подарована президенту США Картеру, а різьблена палица з рослинним орнаментом, авторства Степана Кищака, родом з с. Балутянки, — папі Римському Івану Павлу II в 2001 році, під час візиту до Львова.

РОЗДІЛ IV

Лемківське художнє плем'я

З Лемківщини походять славні художники, скульптори, мистецтвознавці. Один з найвідоміших — академік **Еммануїл Мисько** (1929, с. Устрики Долішні — 1999, Львів). Краса карпатських гір полонила майбутнього митця з дитячих літ, як згадував його батько Петро, а вчителька рисунку — відома художниця Олена Кульчицька — запалила у ньому невгласаючу любов до мистецтва.

У 1945 році його рідня була депортована в Україну. У 1946-1950 роках Еммануїл Мисько навчається у Львівському художньому училищі ім. І. Труша. Молодий студент наполегливо вивчав творчість своїх відомих вчителів: Г. Смольського, М. Федюка, О. Шатківського, Я. Нановського, Р. Сельського, що сприяло його мистецькому росту.

У 1956 році він закінчив Львівський державний інститут прикладного та декоративного мистецтва. Під час навчання мав можливість працювати з відомими скульптурами В. Сколоздрою, Я. Чайкою, тут розпочався його творчий шлях. Еммануїл Мисько працював у галузі станкової, монументальної та меморіальної скульптури. У його творчому доробку — біля двохсот скульптурних портретів: заслужених сучасників, видатних людей минулого, діячів науки і культури. У 1981 році йому присвоєно звання професора, а в 1988 — обрано ректором інституту, який у 1994 році стає академією мистецтв, згодом Е. Миську присвоєно звання академіка.

Митець любив різьбу по дереві. Так у дереві зроблено портрети О. Кульчицької (1957), О. Новаківського (1960), Т. Г. Шевченка (1961), художника І. Катрушенка (1964), І. Я. Франка (у співавторстві з В. Одрехівським, 1961), відомого лемківського скульптора Г. Пецуха (1993), кардинала Йосипа Сліпого (1998) і т. д.

Дуже цікаві композиції художньо-меморіального комплексу І. Я. Франка у с. Нагуєвичі: „Шлях поета“, „Пісня і Праця“, „Вічний революціонер“, також виконані у дереві (у співавторстві, 1981).

Палітра скульптурної творчості Е. Миська надзвичайно широка. У кожний з портретів, створених ним, майстер вклав частку своєї душі, своєї любові до людини. Вони віддзеркалюють його особистість, діяльний характер, яскравий талант.

Але лише творчістю не обмежувався життєвий шлях Еммануїла Миська. Слід згадати його багатолітнє керівництво Львівською організацією Спілки художників України (1966-1981), діяльність у художньому фонді, заснування „Товариства Лева“, реальну допомогу молодому поколінню українських митців — малу академію у Підбужі. Еммануїл Мисько підтримував лемківських різьбарів, відвідував їх майстерні, знав кожного особисто, активно підтримував народний хор „Лемковина“.

У Львові розпочався творчий шлях видатних лемківських скульпторів і різьбарів: Мирона та Юрія Амбіцьких.

Юрій Амбіцький (1927, с. Прусси, Сяноцький повіт, Польща), **Мирон Амбіцький** (1928, там само). Вони влилися в сім'ю різьбарів, розпочавши з круглої анімалістичної та плоскої різьби. Обидва у 1965 році закінчили Львівський державний інститут прикладного та декоративного мистецтва, стали професійними скульпторами, але продовжували займатися

різьбою в дереві. Країні твори: „Табун“ (1960), „Нащадки Довбуша“ (1967), „Господар“ (1985), „Молитва“, „Спаситель“ (1998). Вони також створили багато цікавих робіт у ліричному жанрі. Саме такою є скульптура Мирона Амбіцького „Маті“ (1964). Манера виконання — типова для лемківської пластики 1960-х років із загальноприйнятою тоді узагальненістю та спрощеністю форм. Обличчя усміхнене, склонена голова виражає лагідність, руки трепетно огортають немовля. Поверхня матеріалу оброблена дуже гладко, що взаємопов’язане з тендітними образами матері та дитини. З монументальних робіт вирізняється скульптура Т. Г. Шевченка у с. Сокільниках біля Львова.

Мицій Дезидерій (1906, с. Кийов, Словаччина — 1971, Братислава) — художник і мистецтвознавець, один з найвидатніших митців лемківського походження, народний художник ЧСФР (1971).

Після закінчення Пряшівської учительської семінарії вступив у Празьку художньо-промислову школу, де здобув професійну мистецьку освіту (1926-1933). Його перші картини, що виставлялися у Празі та Стокгольмі, здобули високу оцінку. Працював учителем, продовжував малювати. Крім серії лемківських краєвидів та етнографічно- побутових картин, виконав ряд творів соціального спрямування: „Без праці“ (1939), „Блудниця“ (1942), „Похорон“ (1942), „Сумний хід“ (1943). Працював директором початкової школи, згодом директором учительської семінарії. 24 роки прожив у Братиславі, був завідувачем рефератів українських шкіл (1945-1948), професором малювання Словацького політехнічного інституту (1948-1949) та інституту образотворчого мистецтва (1949-1971).

Мицій Дезидерій працював у різних техніках: олія, акварель, темпера, графіка. Добився визначних успіхів як ілюстратор книжок. Словацька критика визнала його найвідомішим словацьким художником, а він завжди вважав себе українським митцем.

Джерело його художньої творчості — рідний лемківський край. Йому присвячені олійні картини: „Кийовський пейзаж“ (1946), „На селі“ (1948), „Збирання картоплі“ (1959), „Обжинки“ (1963), „Невіста“ (1964), „В кийовському хатарі“ (1966), „Кийовське поле“ (1968), „Руська балада“ (1968), „Зима у Верхньому Шариші“ (1970), численні акварелі, пастелі, ліногравюри. Кілька десятків картин розповідають про трагедію села Токаїк, спаленого фашистами у 1944 році. На посмертній виставці творів Д. Милого у Свидницькому музеї української культури (1976) експонувалась 191 картина. Зараз у Свидницькому музеї створено образотворчу галерею ім. Дезидерія Милого.

Література:

Красовський І. Діячі науки і культури Лемківщини. Довідник. — Торонто-Львів, 2000.

Мадзелян Василь (1917, Монсін, Пенсильванія, США) — митець, педагог. Його родина походила зі села Більцареви, Новосанчівський повіт (Польща), війхала до США і повернулась до Більцареви у 1920-х роках. Василь Мадзелян отримав освіту у Тернопільській гімназії. У 1938 році знову виїхав до США, там у Мериляндському університеті студіював мистецтво і в 1961 році здобув диплом магістра. У 1964-1979 роках викладав у середній школі малювання, графіку, кераміку, скульптуру.

В. Мадзелян відомий як живописець, керамік, графік, скульптор. Його пейзажі „Вільхи“, „Руська ріка“, „Господар Карпат“ (лемківський бача) нагадують краєвиди рідної Лемківщини. Займався малою пластикою — переважно вона відтворює тваринний світ. Вплив лемківської різьби відчувається у скульптурах „Бізон“, „Ведмежата“. Був неперевершеним майстром графічних творів, теж присвячених Лемківщині. 33 гравюри з лемківської серії він подарував музею історії і культури лемків у Львові. У Львові вийшов у світ альбом „Лемківщина у творчості Василя Мадзеляна“, з коментарями його брата, Семена Мандзеляна. Учасник численних персональних і колективних виставок.

Література:

Красовський І. Діячі науки і культури Лемківщини. Довідник. — Торонто-Львів, 2000.

Блажейовський Дмитро (1910, с. Вислік Горішній, Сяноцький повіт, Польща) — учений, митець, церковний діяч. У 1930 році закінчив гімназію у м. Перемишлі. У 1933-1946 роках студіював теологію, філософію та історію в Римі. Там був висвячений (1939), у 1942 році захищив у Римському університеті докторат з теології, а у 1946 році — докторат з історії. Працював на різних парафіях у США.

У 1973 році повернувся до Риму, зайнявся мистецтвом вишивки, в основному ікон, а також науковою працею у ділянці історії церкви. Протягом 1973-1996 років видав одинадцять книжок з історії церкви та сім збірок українських вишивок релігійного змісту. Мав десять персональних виставок в Україні та Італії, зокрема „Вишиваний іконостас“ (Україна, 1993). У 1996 році виставка його творів побуvalа у двадцяти містах України. У Львові діє постійна експозиція творів Д. Блажейовського.

Грабар Ігор (1871, Будапешт — 1960, Москва) — художник і мистецтвознавець, дійсний член Академії наук СРСР (1943) і Академії мистецтв СРСР (1947), народний художник СРСР (1956).

Закінчив Петербурзький університет (1893) та Петербурзьку академію мистецтв (1896). Вивчав західно-європейське мистецтво у Мюнхені. Один з найвідоміших істориків мистецтва та музеїніх діячів. З 1909 року працював як редактор та автор багатьох статей над „Історією російського мистецтва“, у 1913 році став директором Третьяковської галереї в Москві. Відомий художник, його численні твори: пейзажі, серії портретів, історичні полотна зберігаються у Третьяковській галереї та у музеях Західної Європи і США. Велику колекцію своїх робіт Ігор Грабар подарував Закарпатській художній галереї. Він завжди цікавився долею земляків-лемків, був патріотом рідного краю.

Література:

Красовський І. Діячі науки і культури Лемківщини. Довідник. — Торонто-Львів, 2000.

Дровняк Никифор (Никифор Криницький, 1895, с. Криниця, повіт Новий Сонч, Польща — 1968, там само) — самобутній маляр-примітивіст.

Син глухої Явдохи Дровняк, не навчився добре говорити з малку, до школи не ходив. Щонеділі бував у церкві в Криниці, як згадує отець митрат Дзюбина, колишній парох Криниці, у своїй книзі „І стверди діло рук наших“: „Найчастіше ми бачились в криницькій церкві, Никифор щоденно ідучи вранці до міста заходив до церкви. Він був побожний, щоденно причащався і часто сповідався. Він дуже добре все чув, але говорив невиразно, найчастіше лемківською говіркою. Потім я довго-довго його не бачив. На початку 1960-х років, коли приїхав до Криниці, спіткав Никифора на вулиці — тоді знаного по цілому світу митця. Поляки вже зробили з нього поляка, забрали в нього також прізвище, зробили з Дровняка — Криніцькі. Однак він не забув нічого і бачив, що навколо діється. Я відвідав його раз в хаті, запитавши про різні справи, сказав і таке: „Ви є Дровняк, а не Криніцькі“.. „Я знам — відповів він, — але я не глупий в криміналі сидіти“. Це говорив лемко Дровняк, кілька разів вивезений на західні землі.

Релігійне оточення з малку відобразилося у його творчості. Він малював образки з дивовижними спорудами, фантастичними святыми, творив картини незображеного світу. Малював по 15-16 годин щодня. Понад 30 000 творів виконав у техніці акварелі. Їм притаманна декоративна виразність малюнка, контрастність кольорів, наївність, своєрідність образного мислення їх творця.

Никифор ніколи не копіював природи і ніколи не повторювався. Малював те, що вважав потрібним. Створював бездоганну симетрію, мав почуття простору, відстані, досягав гармонії барв. У творах розповідав власну правду, в межах своїх знань і уяви. Творчість Никифора

досягла найвищого розквіту в 1930-х роках, але тодішні польські мистецтвознавці свідомо замовчували оригінальне мистецтво лемка-жебрака.

Першовідкривачем Никифора Дровняка був відомий львівський художник і культурний діяч Роман Турин. У 1931 році він побував у Криниці, познайомився з Никифором на вулиці, відчув чар, самобутність і масштаб таланту скромного лемка. Роман Турин придбав кільканадцять його малюнків і завіз у Париж. У 1932 році акварелі Никифора вперше експонувалися в Парижі. Припускають, що Никифор разом з Р. Турином у 1963 році приїжджав до Львова і був учасником виставки митців-самоуків (1938), на ній експонувалось 150 творів (із них 105 належать пензлеві Никифора). Властиво, це була його персональна виставка. Про неї згадує В. Ласовський у передмові до каталога виставки та Є. Вольф у великій статті, опублікованій у львівському місячнику „Arkady“. Художник Маріян Влосінський, опікун Никифора в останні роки, вважає, що сам Никифор був у Львові, бо знав Дембіцу, Ясло, Ряшів, Кросно, Сянок — міста в напрямі Львова, і навіть робив їх зарисовки.

Мені доводилось зустрічати Никифора в 1941-1944 роках, під час навчання у Криницькій семінарії, та у 1967 році, коли я був проїздом в Криниці разом з дружиною Терезою. При вулиці Тилицькій я побачив кіоск, у якому Никифор Дровняк малював картинки. Я заговорив до нього по-лемківськи, він стрепенувся, ожив, очі засвітилися, і посміхаючись запропонував мені малу картинку. Я попросив його більшу, він пообіцяв, що принесе, але, на жаль, на другий день його вже не було, ми тоді бачились востаннє.

За сприянням польського публіциста А. Банаха твори Никифора експонувалися у Варшаві (1948), Сопоті (1949). Світову славу принесла Никифору виставка в Італії (1956), його виставки з тріумфом відбулися у Франції, Бельгії, Англії. Швейцарії, США, Югославії, Чехословаччині, Польщі. Про Никифора заговорили преса, радіо, телебачення. Але він залишився байдужим до похвал.

В Україні, зокрема у Львові, твори Никифора експонувалися, окрім вже згаданої виставки, у 1968, 1988 та 1995 роках

Роботи Никифора свідчать, що митець, мешкаючи у Польщі (до речі, був кілька разів насильно вигнаний з Криниці на західні землі Польщі, звідки щоразу втікав назад), залишився українським художником, який увесь свій талант присвятив увічненню рідної Лемківщини. Він збагатив українську, польську і світову культуру.

Література:

1. Отець митрат Степан Дзюбина. І стверди діло рук наших.— Варшава, 1995.
2. Красовський І. Діячі науки і культури Лемківщини. Довідник.— Торонто-Львів, 2000.
3. Кищак С. Никифор Дровняк — гордість української світової культури.— „Наше слово“ (Варшава).— №30.— 1997.

Гапак Степан (1921, с. Пінковці, Михайлівський округ, Словаччина) — художник, мистецтвознавець, педагог і громадський діяч. Закінчив учительську семінарію в Ужгороді (1944) та академію образотворчих мистецтв у Празі (1953). Певний час працював учителем. Від 1953 року — доцент, згодом професор на кафедрі образотворчого мистецтва Пряшівського університету ім. П. Шафарика. Автор рельєфу на пам'ятнику О. Павловичу в Свиднику (1969), портрета Т. Шевченка (1970).

Цікаві композиції з життя селян Ужанської долини („лемаків“): „Вимочування конопель“ (1973). Роботи „Сипанець в Ольшавці“ (1956), „У Ренейові“ (1958) відображають своєрідність народного будівництва закарпатських українців-лемків. Дуже вдало ілюстрував „Буквар“ (1958), „Українські народні пісні Пряшівського краю“ (1958). „Народні казки Східної Словаччини“ (1977) та ін.

С. Гапак — автор численних публікацій про українське, словацьке та чеське образотворче мистецтво та їх взаємозв'язки. Видав монографії „Скульптор Михайло Брянський“ (1971), „Образотворче мистецтво українців Чехословаччини 1918-1945“ (1975).

Література:

Красовський І. Діячі науки і культури Лемківщини. Довідник.— Торонто-Львів, 2000.

Іванусів Іванна (1909, с. Розтока Велика, повіт Новий Сонч, Польща — 2000, Едмонтон, Канада).

Дитячі і юнацькі роки провела в Новій Весі поблизу Нового Сонча на Лемківщині, де її батько, о. Василь Смолінський, був парохом. У 1931 році вийшла заміж за Ярослава Іванусіва. У 1943 році родина Іванусівих виїхала на Захід і в 1950 році опинилася в Едмонтоні (Канада). Але краса Лемківщини назавжди поселилась у серці і думках мисткині. У Канаді вона побачила індіанські горни, які дають можливість творити мистецькі вироби на відкритому повітрі, і освоїла цікаву техніку випалювання та задимлювання. Форми її керамічних робіт нагадують гончарні вироби в Україні, а особливо на Гуцульщині: глиняні півники, курочки, глечики, мисники, барильця, прикрашені стилізованим рослинним орнаментом, розмальовані коричневими фарбами. Художниця прекрасно знала і традиції українського гончарства, тому її керамічні твори мають багато спільногого з речами Трипільської культури. Іванна Іванусів неодноразово відвідувала Європу, її мистецькі оригінальні твори часто експонувалися на виставках і отримували високу оцінку відвідувачів та художників-керамістів. Кераміка стала її найулюбленішим мистецьким захопленням, їй вона віддала всі свої знання і зробила великий внесок в українське ужиткове мистецтво. Остання виставка відбулася у Львові в 2003 р.

Література:

Красовський І. Діячі науки і культури Лемківщини. Довідник.— Торонто-Львів, 2000.

Мазурик Омелян (1937, с. Бережава, Березівський повіт, Польща — 2000, Париж). Закінчив академію мистецтв у Krakovі, у 1964 році виїхав у Францію. У 1968 році закінчив у Парижі вищу школу мистецтв. Подорожував по Югославії, Болгарії, Греції, Україні, Лемківщині. Мистецтво О. Мазурика явище не лише української, а й світової культури. Він здійснив вдалу спробу відродити традиційне сакральне середньовічне мистецтво, створивши ряд ікон, позначених чітким впливом української (в основному лемківської) школи. Автор численних полотен світської тематики, алгоритичних картин. Серед його творів: „Лемківська церква в Поворознику“ (1987), „Лемківська церква з похилим хрестом“, „Лемківська церква“ (1990). Мав понад 30 персональних виставок (перша відбулася в 1964 році в Київському університеті) в Україні, Франції, США, Канаді, Німеччині, Італії, Бельгії. Створив іконостас для церкви св. Володимира, каплиці НТШ в Сарослі (Франція), української катедри в Саскатуні (Канада), української католицької гімназії.

Література:

Красовський І. Діячі науки і культури Лемківщини. Довідник.— Торонто-Львів, 2000.

Лопата Павло (1945, с. Калинів, Пряшівський округ, Словаччина). Навчався в Межиборцях, а відтак в Братиславському університеті на мистецькому відділі. У 1969 році переїхав до Канади, де продовжував вивчати мистецтво. Закінчив мистецький коледж в Онтаріо, у 1972 році отримав диплом George Brown College. Павло Лопата змальовує картини з минулого України, подій, які Україна пережила за радянського режиму. Крім того, його зацікавило сакральне мистецтво: лемківські церкви, іконостаси та ікони. Художник неодноразово влаштовував персональні виставки у Канаді, Словаччині, Польщі та у Львові, де його зустрічали дуже радо. Він автор спогадів про скульптура В. Одрехівського, опублікованих у журналі „Лемківщина“ з нагоди 70-річчя. Зараз пише спогади про Г. Пецуха, теж присвячені

70-річчю скульптора. Допомагає О. Іванусіву в оформленні герба лемківської адміністрації, Перемиської Єпархії, Перемиської землі, розробляє ескізи надбанних хрестів,

Павло Лопата — активний громадський діяч, разом з дружиною допомагають українським музеям, та підтримують, де можливо, українське мистецтво.

Література:

Іванусів О. Церква в руйні. — Канада, 1987.

Григорій Пецух (1923, Флоринка, повіт Новий Сонч, Польща). Зараз проживає у м. Закопане. Випускник образотворчого технікуму в Закопаному (1950) та Академії красних мистецтв у Варшаві (1956). Твори Григорія Пецуха експонувалися близько на ста виставках у Польщі, США, Голландії, Норвегії, Німеччині, Іспанії, Угорщині, Болгарії, Росії, Чехії, Словаччині, в Україні (у Львові, Бережанах, Коломиї). Його різьби є окрасою Татранського музею у Закопаному, окружного музею в Новому Сончі та приватних збірок у Польщі, Канаді, Мексиці, Німеччині, Франції, Іспанії. Скульптуру Матері Божої з Ісусом було передано як дар краківських вірних кардиналу Й. Сліпому. До кращих монументальних робіт скульптора належать пам'ятник партизанам в Устю Горлицькому, пам'ятник на могилі батьків у Лагові (Зеленогірщина), куди їх було виселено у 1947 році, трон фараона для кінофільму „Фараон“, портрети-барельєфи Тараса Шевченка, Івана Франка, Богдана Лепкого на Раковицькому цвинтарі в Кракові.

Джерелом його натхнення завжди були народні традиції, природа рідної Лемківщини. Так під впливом народних традицій створені дві дуже характерні скульптури: „Лемко“ і „Лемкінія“ (плоска різьба, дерево). У скульптурних творах маestro Пецуха є багато музики, і якраз лемківської музики, як сказав Микола Колесса, оглянувши його виставку у Львові.

Література:

1. „Щасти Вам Боже, дорогий наш Г. Пецух“. Книга відгуків.— Львів, 1993.
2. Кищак С. Григорій Пецух у Львові.— „Дзвони Лемківщини“.— №4 (12), травень, 1995.
3. Лопата П. Григорієві Пецуху — 70.— „Лемківщина“.— 1993.— №1.— С. 13-14.
4. Дошнянський І. Григорій Пецух (до 75-річчя з дня народження).— „Лемківський календар“, 1988.

Біганич Лука (1927, с. Волосате, Ліський повіт, Польща — 1995, Львів), член Спілки художників України, видатний скульптор. Депортований в Україну в 1945 році. Закінчив Львівський державний інститут прикладного та декоративного мистецтва.

Творчості Луки Біганича близька тема жінки, подібно до його земляка Михайла Черешньовського, який був для нього взірцем.

Творчим досягненням скульптора стала скульптура Лесі Українки, виконана у білому мармурі, портрети Ольги Кобилянської (1965), Уляни Кравченко, Індіри Ганді (1985), скульптурна композиція „Українська баркарола“, „Портрет лікаря“ (1975), „Нічого кращого не має, як та мати молодая“ (1961) — до 100-річчя з дня смерті Т.Шевченка. Ряд творів автор присвятив історичним особам та подіям „Боян“ (1966), „Богдан Хмельницький“ (1968), барельєфний портрет „Український першодрукар — лемко Фіоль“ (1969).

Він автор пам'ятників на могилах діячів науки, культури і мистецтва: М. Онишкевича, В. Гжицького, В. Гнатюка, громадського діяча Ю. Сивака та його дочки Олі, символічної фігури „Пальма миру“.

Література:

Красовський І. Діячі науки і культури Лемківщини. Довідник.— Торонто-Львів, 2000.

Вархола Андрій (Енді Вархол) (1928, с. Микова, Свидницький округ, Словаччина — 1987, Нью-Йорк) — художник світової слави, кінорежисер, засновник художнього напряму „поп-арт“. Походив з бідної лемківської родини, батько працював у копальні в США.

У 1949 році Андрій Вархола переїхав в Нью-Йорк, закінчив художній інститут в Пітсбургу, там „американізує“ ім’я та прізвище на Енді Вархол і згодом стає відомим на всю Америку. На початках був проектантом взуття, художником-рекламістом. У 1962-1964 роках вже працює як вільний художник. Із щоденного життя вибирає певні елементи і надає їм художнього змісту, подібно до польського славного митця Тасьори. Наприклад, темою його творів стають кока-кола, суп „Кемпбел“. Працював у техніці перебивання кольорів через шовкову сітку. Писав портрети славних людей Америки, кінозірок — Мерилін Монро, Марлона Брандо, Елвіса Преслі, Джона Кеннеді та ін.

Важливо, що на його творчість мало значний вплив мистецтво візантійського іконопису. Ряд полотен Енді Вархола зберігається у Музеї модерного мистецтва в Нью-Йорку, а також у Карпаторуському центрі у Нью-Джерсі. У Меджилабірцях створено музей Енді Вархола, куди брат митця передав частину його творів.

Література:

Красовський І. Діячі науки і культури Лемківщини. Довідник.— Торонто-Львів, 2000.
Кравчук Н. Чарування Вархолом і збивання грошей.— „Наше слово“ (Варшава).— № 8.— 2002.

Черешньовський Михайло (1911, с. Стежниця біля Балигорода, Сяноцький повіт, Польща — 1994, Нью-Йорк, США) — скульптор, різьбяр по дереву, педагог і громадський діяч.

Різьбіти почав ще у дитинстві. Вирізав дитячі забавки, виточував з дерева гудзики, робив скульптурки птахів, тварин, палиці з головою орла. Навчався у художній школі в Коломиї, на відділенні різьби і скульптури, та у Краківській Академії красних мистецтв, яку закінчив у 1939 році. Ще студентом виконав ряд цікавих скульптурних композицій.

Під час Другої світової війни заснував у Болехові художню майстерню, вирізьбив з пам’яті портрет брата Івана, якого розстріляли німці, працював над образом Тараса Шевченка.

У 1947 році подався в еміграцію. З Баварії переїжджає у 1949 році до США. Там Михайло Черешньовський створив серію робіт під загальною назвою „Мадонна“. Він — автор пам’ятників Лесі Українці в Клівленді і Торонто, пам’ятника Олегові Ольжичу (син О. Олеся) та ін. Вирізьбив іконостас для церкви у Гантері. Займався також педагогічною діяльністю. Від 1973 року очолював „Об’єднання Митців Українців Америки“ (ОМУА).

Література:

Красовський І. Діячі науки і культури Лемківщини. Довідник.— Торонто-Львів, 2000.

Микита Володимир (1931, с. Ракошин, Мукачівський р-н, Закарпатська обл.) — заслужений художник України (з 1975 року). Походить з родини закарпатських лемків.

У 1947-1950 роках навчався в Ужгородському училищі прикладного мистецтва. Вже тоді досяг помітних професійних успіхів. У 1950 році вперше взяв участь в обласній художній виставці. Надалі Володимир Микита — постійний учасник обласних і республіканських виставок. З 1962 року — член Спілки художників України. Учасник у міжнародних виставок, симпозіумів (1963 — Фінляндія, 1974 — ЧСФР та ін.). Перша персональна виставка його творів відбулася у 1973 році в Ужгороді, згодом у Пряшеві та Попраді (Словаччина). У 1975 році став переможцем конкурсу „Мистецтво — народу“.

Працює в жанрі портрета, пейзажу та побутової картини. Найповніше індивідуальність митця розкрилася в композиціях, що відтворюють життя і побут закарпатського села: „Вчитель-пенсіонер“ (1958), „Школлярка“ (1959), „На чужині“ (1968), „Ягнятко“ (1969), „Збирання картоплі“, „Новина“ (обидві — 1970), „Звозять сіно“ і багато інших.

Глибиною змісту відзначаються полотна „Весняні турботи“, „Лід-садівник“, „Обід в полі“, портрет народного художника України Ф. Манайла та ін.

Література:

Красовський І. Діячі науки і культури Лемківщини. Довідник.— Торонто-Львів, 2000.

Маркович Павло (1924, с. Чертіжне, Гуменський округ, Словаччина) — живописець і етнограф, доцент Пряшівського університету ім. П. Шафарика, заслужений учитель.

Навчався у Міжлабрецькій горожанській школі (1942-1944), Гуменській гімназії (1945-1953). Закінчив педагогічний факультет Братиславського університету, викладав образотворче мистецтво в Пряшівській педагогічній школі ім. К. Готвальда (1953-1960). З 1960 року — викладач Пряшівського університету.

Автор пастелей: „Дуб“ (1964), „Осінь“ (1969), „Пейзаж“ (1970), „Червоні стріхи“ (1970), „Під вечір“ (1971), творів станкової графіки: „Село“ (1956), „Композиція“ (1967), „Пейзаж біля Попрада“ (1969) та ін. Виставлявся на персональних виставках у Свиднику (1974, 1975), Пряшеві (1977) та інших містах. Автор монографій „Українські народні хрестикові вишивки Східної Словаччини“ (1964), „Українські писанки Східної Словаччини“ (1972).

Література:

Красовський І. Діячі науки і культури Лемківщини. Довідник.— Торонто-Львів, 2000.

Мушка Юлій (1919, м. Межилабірці, Словаччина) — художник.

Спочатку займався графікою, зокрема ілюстраторською працею. У 1940-х роках створив численні ілюстрації для дитячого журналу „Колокольчик — Дзвіночек“, різних книг. Цікаві його роботи на історичну тематику, серед них — цикл „Старі слов'яни“. Красу рідного краю Юлій Мушка змалював у циклі „Спиські мотиви“. Ці та інші твори експонувалися на першій персональній виставці художника (1962, Пряшів).

Творчість 1960-х років багата на пастелі. Це спогади про дитинство („Ранок“, „Доріжка“), сільське життя („З колискою“, „Жнива“, „Після доїння“), народні звичаї („Весілля“, „Колядки“, „На прядки“). У творах відображені життя та працю мешканців Східнословачького краю, у тому числі лемків, його природу. Кращі пастелі демонструвалися на персональній виставці Юлія Мушки у Пряшеві (1967).

Найкращі твори виконано в олійній техніці. Вони зрозумілі людям, близькі їх внутрішньому сприйманню. Це, зокрема, картини „Гайдоші“, „Сім'я“, твори політичного спрямування („Година відплати“, „Загроза миру“), натюрморти з квітами, пейзажі („Синя хатина“, „Циганські хатинки“, „Тополі“).

У 1990-х роках художник продовжує працювати в різних техніках: олії („Маяк“), темпері („Трембіта“), пастелі. Серед пастелей виділяються пейзажі околиць Дебрецина.

Література:

Красовський І. Діячі науки і культури Лемківщини. Довідник.— Торонто-Львів, 2000.

Русенюк Іван. (1890, с. Красна, Короснянський повіт, Польща — 1960, с. Королівка, Борщівський р-н, Тернопільська обл.) — народний лемківський поет і художник. Працював вчителем у Красній, згодом у Бонарівці, а після депортациі — в Королівці. Писав вірші, у яких оспіував рідну Лемківщину. Автор численних творів, що відображають життя лемків: „Лемко за плутом“, „Лемківська пара на жнивах“, „Цигани“ (інтарсія, у співавторстві з С. Кицаком). Друкувався в різних виданнях у США і Польщі.

Гец Лев (1896, Львів — 1971, Krakів) — художник, педагог, громадський діяч. Закінчив мистецько-промислове училище та Krakівську академію красних мистецтв (1919-1924). Викладав рисунок у Сяноцькій гімназії. У нього вчився відомий поет Богдан-Ігор Антонич. Вивчив і полюбив Лемківщину, заснував у Сяноку товариство „Лемківщина“ та, разом з Іриною Добрянською, — музей „Лемківщина“ (зараз — історичний музей Сянока), до якого збиралі предмети побуту, господарські знаряддя, твори народних промислів і мистецтва, документи, рукописи. Лемківщині присвятив багато своїх власних творів. Після Другої світової війни жив у Krakів, з 1950 року викладав малюнок в Академії мистецтв, зробив близько 500 замальовок архітектурних пам'яток Krakова.

До кінця життя співпрацював з лемківськими діячами мистецтва, науки і культури.

СЛОВНИК РІЗЬЯРІВ

Амбіцький Юрій (1927, с. Прусицький повіт, Польща — 2000, Львів). Висококваліфікований майстер круглої різьби. У 1965 р. закінчив Львівський державний інститут прикладного та декоративного мистецтва. Працював у співавторстві з братом Мироном. Твори зберігаються у музеях України. Краї твори: „Колгоспне змагання“ (1960), „На водопій“ (1960), „Табун“ (1960, ДНУНДМ), „Нащадки Довбуша“ (1967), „Господар“ (1985, власність авторів), пам'ятник Т. Г. Шевченку в с. Сокільниках Львівської області.

Література:

1. Словник художників України.— К.: головна редакція УРЕ, 1973.
2. Художники Радянської Львівщини.— Львів, 1980.

Амбіцький Мирон (1928, с. Прусицький повіт, Польща). Висококваліфікований майстер круглої різьби. Активний учасник обласних, республіканських і закордонних виставок. Краї твори: „Спаситель“ (1999), „Молитва“ (1999).

Антошик Василь (1920, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — с. Старе Місто, Підгаєцький р-н, Тернопільська обл., дата смерті невідома). Відомий майстер рельєфної різьби. Після депортації працював у різьлярському цеху в лісгospі у м. Бережанах Тернопільської обл.

Барна Михайло (1895, с. Кам'янка, Сяноцький повіт, Польща). З 1945 р. проживав у с. Гутисько Бережанського р-ну Тернопільської обл. Найкраї твори зробив у довоєнний період.

Барць Фелікс (1926, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща). Відомий майстер орнаментальної плоскої різьби, яку вивчав у своїх односельчан-лемків до депортації, часто приїздив до Львова, зустрічався з лемківськими різьбярами. Збуває різьбу в Закопаному та інших місцевостях Польщі, учасник виставок.

Бенч Григорій (1905, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — 1988, м. Трускавець, Львівська обл.). Депортований у с. Гутисько Бережанського р-ну Тернопільської обл., у 1988 р. переїхав з сім'єю до Трускавця, працював як надомник в артілі ім. Л. Українки, згодом — у художньому фонді у Львові. Неперевершений різьбар палиць з рослинним орнаментом, кінцівкам яких надавав фантастичних анімалістичних форм. Участь в обласних, республіканських і всесоюзних виставок. Твори знаходяться у приватних збірках на території колишнього СРСР, Польщі, США.

Література:

1. Народне декоративне мистецтво. Художня виставка. 1960. Каталог.— К., 1963.
2. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Наше слово“ (Варшава).— №51.— 1994.
3. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Лемківщина“ (США).— №4.— 1994.
4. Будзан А. Різьба по дереву в західних областях України. XIX-XX ст.— К., 1960.
5. Бутник-Сіверський Б. Українське радянське народне мистецтво.— К.: Наукова думка, 1970.
6. Сухорський А. Різьбярі з Вільки.— „Лемківський календар“.— 1995.— С.64-70.

Бенч Іван (1921, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — 1995, м. Моршин, Львівська обл.). Майстер круглої різьби. Працював у художньому фонді у Львові, учасник виставок, зокрема ювілейної виставки, присвяченої 150-річчю від дня народження Т. Шевченка. Краї твори: „Мисливець“ (1967), „Партизан“ (1967). Був чудовим музикантом та виконавцем лемківських пісень, шанувальником народних обрядів.

Література:

1. Народне декоративне мистецтво. Художня виставка. 1960.—К., 1963.
2. Республіканська ювілейна виставка українського народного декоративного мистецтва. Каталог.—К., 1970.
3. Ювілейна художня виставка, присвячена 150-річчю з дня народження Т. Г. Шевченка. Каталог.—К., 1964.
4. Кищак С. Корені лемківської різьби. — „Лемківщина“ (США).— №4.— 1994.

Бенч Іванна (1934, с. Нова Весь, Сяноцький повіт, Польща), дружина Івана Бенча. Майстер круглої різьби, яку вивчала у свого чоловіка. Проживає у м. Моршині Львівської обл.

Бенч Василь (1922, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща). Неабиякій хист вивив у різьбленні скульптур малих форм, учень Михайла Орисика, обдарований майстер, визнаний відомими різьбярами. Кращі твори: „На верховині“, (1957), „Вівчар“, „Хлопці з вівцею“, „Юні друзі птахів“, „Катерина“ (1964), „Гамалія“ (1964), „Український танець“ (1968), „Туристи“ (1970), „Лісоруби“ (1975). Активний учасник республіканських, всесоюзних виставок. Його роботи зберігаються у багатьох музеях Києва та в приватних колекціях. Живе в м. Трускавці Львівської обл.

Література:

1. Одрехівський Р. Різьлярство Лемківщини.— Львів, 1998.
2. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Лемківщина“ (США).— №4.— 1994.
3. Словник художників України.— К.: головна редакція УРЕ, 1973.
4. Долінська М. Майстри народного мистецтва Української РСР. Довідник.— К.: „Мистецтво“, 1966.
5. Ювілейна художня виставка, присвячена 150-річчю з дня народження Т. Г. Шевченка. Каталог.— К., 1964.
6. Сухорський А. Різьбярі з Вільки.— „Лемківський календар“.— 1995.— С. 64-70.

Бенч Іван (1911, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — США, дата смерті невідома), брат Григорія Бенча, у нього вчився різьбіти. Виготовляв в основному палиці, удекоровані рельєфною різьбою з анімалістичними мотивами. У 1941 р. був вивезений на примусові роботи до Німеччини, звідти вийшав до США.

Бенч Степан (1928., с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — м. Підгайці, Тернопільська обл., дата смерті невідома), брат Василя Бенча, майстер круглої різби. Після депортациї проживав у с. Старе Місто Підгаєцького р-ну. Працював різьбярем у лісгospі в м. Бережанах Тернопільської обл.

Бенч Василь (1931, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща). Майстер рельєфної різьби, проживає в м. Тернополі, учасник виставок.

Бенч Іван (1936, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща). Видатний майстер рельєфної та круглої різьби, учасник виставок, працював у художньому фонді у Львові. Живе в Любіні Львівської обл. Кращі твори: „Ян Гус“ (1964), „Беркут“ (1990), „Вовк“ (1992), „Оленя“ (1993), „Бійці з кулеметом“.

Література:

1. Республіканська ювілейна виставка українського народного декоративного мистецтва. Каталог.—К., 1970.
2. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Лемківщина“ (США).— №4.— 1994.

Бенч Марія (1950), дружина Івана Бенча. Майстер рельєфної різьби. Виготовляє тарелі, таці, касети, палици з рослинним орнаментом. Проживає в Любіні Львівської обл.

Бердаль Григорій (1887, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — 1960, с. Гутисько, Бережанський р-н, Тернопільська обл.). Майстер рельєфної різьби, вчився у батька Микити. Також виготовляв долота для різьбярів.

Література:

1. Бутник-Сіверський Б. Українське радянське народне мистецтво.— К.: Наукова думка, 1970.

Бердаль Іван (1928 с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — 1986, м. Трускавець, Львівська обл.), син Григорія Бердаля. Відомий майстер круглої різьби, особливо анімалістичних скульптур малих форм. Кращі твори: „Лісоруби“ (1960), „Ранок у лемківській хаті“ (1980), „Фронтові будні“ (1967), „Лев“ (1986), „Гномики“. Приймав активну участь у республіканських, все-союзних виставках.

Література:

1. Народне декоративне мистецтво. Художня виставка. 1960. Каталог.— К., 1963.
2. Бенч О. Традиційне різьбярство лемків.— „Український світ“.— №2.— С. 21-22.
3. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Лемківщина“ (США).— №4.— 1994.
4. Сухорський А. Іван Бердаль — до 70-річчя з дня народження.— „Лемківський календар“.— 1998.
5. Республіканська ювілейна виставка українського народного декоративного мистецтва. Каталог.— К., 1970.

Бердаль Юрій (1957, м. Трускавець, Львівська обл.), син Івана Бердаля, у якого вчився різьби. Майстер плоскої і круглої різьби. Проживає в Трускавці.

Література:

1. Бенч О. Традиційне різьбярство лемків.— „Український світ“.— №2.— 1992.— С. 21-22.

Бердаль Микола (1931, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща), син Григорія Бердаля. Навчався у батька та брата. Один з перших почав працювати в артілі ім. Л. Українки у Львові, згодом перейшов до художнього фонду. Активний учасник в обласних, республіканських і всесоюзних виставок. Відомий майстер круглої різьби, особливо анімалістичної скульптури малих форм: оленів, лисиць, орлів-беркутів. В останніх застосовує традиційне для лемківської різьби копчення поверхні крил. Кращі твори: „Орел-беркут“ (1987), „Ведмідь“ (1991), „Лось“ (1991). Вони відзначаються узагальненою формою, особливою динамікою, ідеально опрацьованою поверхнею. Проживає у м. Моршині Львівської обл.

Література:

1. Будзан А. Різьба по дереву в західних областях України. XIX-XX ст.— К., 1960.
2. Одрехівський Р. Моршин — осередок сучасного лемківського різьбярства в Україні.— „Лемківщина“ (США).— №3.— 1993.
3. Ювілейна художня виставка, присвячена 150-річчю з дня народження Т. Г. Шевченка. Каталог.— К., 1964.
4. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Лемківщина“ (США).— №4.— 1994.
5. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Наше слово“ (Варшава).— №51.— 1994.

Бердаль Михайло (1958, с. Гутисько, Бережанський р-н, Тернопільська обл.). Майстер круглої анімалістичної різьби. Продовжує традиції різьбярської родини Бердалів.

Бердаль Григорій (1986, с. Гутисько, Бережанський р-н, Тернопільська обл.). Майстер круглої анімалістичної різьби. Учень 10-го класу середньої школи. Продовжує традиції різьбярської родини Бердалів.

Бердаль (Боляк) Анастасія (1931, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща), дружина Миколи Бердаля. Майстер круглої різьби. Проживає у м. Моршині Львівської обл.

Біганич Лука (1927, с. Волосате, Сяноцький повіт, Польща). Відомий скульптор, член Спілки художників України. Провідна тема його творчості — жінка. Автор скульптурних портретів Л. Українки, О. Кобилянської, У. Кравченко, Б. Хмельницького, першодрукаря Фіоля, пам'ятників М. Онишкевичу, В. Гжицькому, В. Гнатюку, О. Сиваку.

Література:

1. Кищак С. Корені лемківської різьби.—“Наше слово“ (Варшава).— №51.— 1994.

Бережний Василь (1944, с. Королик, Сяноцький повіт, Польща). Майстер рельєфної різьби. Проживає у м. Миколаєві Львівської обл.

Боляк Герасим (1914, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — 1984). Талановитий майстер рельєфної різьби, вчився у Коцяби Федора. Виготовляв касети, тарелі, таци, рами. Депортований в Овідіополь Одеської обл. Повернувся до Львова, де працював у художньому фонді різьбярем. Виставлявся на обласних і республіканських виставках. Варто відзначити багатосторонність його творчої натури. Був не лише різьбярем, а й чудовим музикантом, знавцем лемківських побутових традицій, займався художнім ковальством.

Література:

1. Бутник-Сіверський Б. Українське радянське народне мистецтво.— К.: Наукова думка, 1970.
2. Паньків В. Лемківські майстри різьби по дереву.— К.: Видавництво Академії Архітектури УРСР, 1953.
3. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Наше слово“ (Варшава).— №51.— 1994.

Боляк Марія (1918, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща), дружина Боляка Герасима. Майстер орнаментальної різьби, вчилася у свого чоловіка. Перша жінка в Балутянці, яка добре різьбила. Проживає у Львові.

Боляк Іван (1929, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща). Майстер круглої та рельєфної різьби, проживає в м. Моршині Львівської обл.

Література:

1. Одрехівський Р. Різьбярство Лемківщини.— Львів: Сполом, 1998.

Боляк Анастасія (1929, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща), дружина Івана Боляка. Майстер круглої різьби, проживає в м. Моршині Львівської обл.

Література:

1. Одрехівський Р. Різьбярство Лемківщини.— Львів: Сполом, 1998.
2. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Лемківщина“ (США).— №4.— 1994.

Боляк Іван (1905, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — с. Старе Місто, Підгасецький р-н, Тернопільська обл., дата смерті невідома). Відомий майстер-різьбар, виготовляв тарелі, таци, вішалки, касети. Був також висококваліфікованим столяром, зокрема самотужки зробив оліярню. Після депортації працював у різьбярському цеху в м. Підгайцях і м. Бережанах Тернопільської обл.

Література:

1. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Наше слово“ (Варшава).— №51.— 1994.

Боляк Степан (1912, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — дата і місце смерті невідомі). Здібний майстер рельєфної різьби. У 1939 р. був демобілізований до польського війська, звідти не повернувся.

Величко Осип (1922, с. В'язівниця біля Ярослава, Польща — 1998, м. Стрий, Львівська обл.). Дитинство пройшло в с. Босько Сяноцького повіту. Вчився в гімназії у Перемишлі, де його вчителькою була Олена Кульчицька. У 1940-1943 рр. навчався в семінарії у Криниці. У 1945 р.

виселений до м. Бережани Тернопільської обл. З 1949 р. жив в Стрию, працював учителем різьби. Створив галерею портретів галицько-волинських князів, українських гетьманів, класиків української літератури. Протягом 1972-1997 рр. організував 12 персональних виставок. Автор альбому „Українська учительська семінарія в Криниці. Член товариства „Просвіта“ і товариства „Лемківщина“.

Література:

1. Красовський І. Діячі науки і культури Лемківщини. Довідник.— Торонто-Львів, 2000.
2. Кицак С. Корені лемківської різьби.— „Наше слово“ (Варшава).— №51.— 1994.

Гарауз Арсій (1916, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — дата і місце смерті невідомі). Майстер рельєфної різьби, виготовляв палици, удекоровані різьбою. Був вивезений до Німеччини, повернувшись у 1945 р.

Гарауз Василь (1924, с. Волтушова, Сяноцький повіт, Польща). Майстер рельєфної різьби. Після депортації проживає в с. Краснопілька Козівського р-ну Тернопільської обл.

Газда Станіслав (1948, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща). Відомий майстер плоскої рельєфної різьби, яку перенів у своїх земляків, живе у Посаді Горній, біля Балутянки. Збуває різьбу в Закопаному, учасник виставок.

Гарнага Степан (1926, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — Німеччина, дата смерті невідома). Майстер рельєфної різьби, учень Кицака Івана. У 1942 р. вивезений до Німеччини, де загинув.

Гінда Владислав (1927, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — 1999, с. Івоніч, Польща). Різьбив з дитинства, вчився у свого вуйка Коцяби Юрія. Видатний майстер плоскої рельєфної та круглої різьби. За походженням поляк, але разом з односельцями захищав церкву і село від бандитів. Після депортації переїхав у сусідній Івоніч. У його кращих творах — „Бій биків“, „Араб на верблоді“, статуетках оленів, орлів, ведмедів — простежується вплив Івана Кицака. Одна з найвідоміших робіт — портретний барельєф папи Івана Павла II. Неодноразово брав участь у виставках у Польщі і США, де зараз зберігаються його роботи. В. Гінда завжди високо оцінював творчість лемківських різьбарів, підтримував зв’язок з майстрами зі Львова, часто возив їх на „Ватру“ до Ждині та могили батьків у Дошні і Балутянці. Його син, Казимир Гінда, також продовжує традиції лемківської різьби.

Література:

1. Одрехівський Р. Різьлярство Лемківщини.— Львів: Сполом, 1998.
2. Кицак С. Корені лемківської різьби.— „Лемківщина“ (США).— №4.— 1994.

Гінда Іван (1912, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — с. Старе Місто, Підгаєцький р-н, Тернопільська обл., дата смерті невідома). Відомий майстер рельєфної різьби, якої вчився у Коцяби Федора, Кицака Івана. За походженням поляк, але був депортований (як одружений з лемкінею). У 1980-х рр. поновив лемківську різьбу. Працював різьбярем у лісгospі в м. Підгайцях, разом з іншими різьбярами-лемками.

Гінда Павло (1901, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — там само, дата смерті невідома). Майстер плоскої орнаментальної різьби, особливо лемківських хат. Навчався у сусідів різьбарів і брата Івана.

Гірняк Степан (1952, с. Гутисько, Бережанський р-н, Тернопільська обл.). Майстер рельєфної різьби, вчився у Долинського Данила. У 1997 р. виїхав у США.

Література:

1. Кицак С. Корені лемківської різьби.— „Наше слово“ (Варшава).— №51.— 1994.

Гірняк Андрій (1975, м. Трускавець, Львівська обл.), син Степана Гірняка, учень Долинського Данила. Висококваліфікований майстер рельєфної та круглої різьби, разом з братом Тарасом вирізьбили царські врата для церкви в с. Гутисько Бережанського р-ну Тернопільської обл.

Гірняк Тарас (1978, м. Трускавець, Львівська обл.). Видатний майстер рельєфної та круглої різьби, учень Данила Долинського. Разом з братом Андрієм вирізьбили царські ворота для церкви в с. Гутисько Бережанського р-ну Тернопільської обл. Студент Рівненського педагогічного інституту.

Гірняк Ярослава (1953, с. Гутисько, Бережанський р-н, Тернопільська обл.). Майстер рельєфної різьби, дружина Степана Гірняка. Працювала у художньому фонді у Львові, виїхала до США в 1996 р.

Література:

1. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Наше слово“ (Варшава).— №51.— 1994.

Гирило Михайло (1923, с. Дошно, Сяноцький повіт, Польща).

Гоцко Василь (1920, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — м. Підгайці, Тернопільська обл., дата смерті невідома). Майстер рельєфної різьби.

Джула Василь (1921, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — с. Старе Місто, Підгаєцький р-н, Тернопільська обл., дата смерті невідома). Відомий майстер рельєфної різьби.

Джула Іван (1922, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — с. Старе Місто, Підгаєцький р-н, Тернопільська обл., дата смерті невідома), брат Василя Джули. Майстер плоскої різьби, виготовляв тарелі, таци, вішалки, палици. Різьби вчився у Боляка Івана.

Долинський Іван (1900, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — ?). Майстер рельєфної різьби, перевагу віддавав виготовленню лемківських хаток. Виїхав у пошуках праці до Аргентини, повернувшись до сім'ї в 1937 р. Депортований у с. Гутисько Бережанського р-ну Тернопільської обл. Там продовжував різьбить, вже разом з синами: Миколою, Данилом і Степаном.

Література:

1. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Наше слово“ (Варшава).— №51.— 1994.

Долинський Микола (1935, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — 1997, м. Трускавець, Львівська обл.), син Івана Долинського. Відомий майстер круглої різьби. Його твори відзначаються високою майстерністю та особливим авторським стилем. З 1956 р. — член Спілки художників у Львові. Кращі твори: „Олені“ (1960), „Орел із здобиччю“ (1960), „Їжак та гадюка“, „Коза з козенятами“, „Тигр із здобиччю“. Наполегливо працював над шевченківською тематикою: „Наука у дяка“, „Тарас у бур’янах“ (до 150-річчя від дня народження Т.Шевченка).

Література:

1. Народне декоративне мистецтво. Художня виставка. Каталог.— К., 1963.
2. Кищак С. Корені лемківської різьби — “Лемківщина“ (США).— №4.— 1994.
3. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Наше слово“ (Варшава).— №51.— 1994.

Долинський Степан (1936, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — м. Трускавець, Львівська обл., дата смерті невідома), син Івана Долинського. Майстер рельєфної та круглої різьби.

Шайна Андрій (дати і місця народження та смерті невідомі). Майстер рельєфної та круглої різьби. На поч. ХХ ст. у с. Риманові (Польща) виготовляв вироби культового призначення.

Література:

1. Будзан А. Різьба по дереву в західних областях України. XIX-XX ст.— К., 1960.

Долинський Михайло (1910, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — ?). Майстер рельєфної різьби, робив лемківські хатки.

Література:

1. Кищак С. Корені лемківської різьби.—“Наше слово“ (Варшава).— №51.— 1994.

Долинський Гаврило (1916, с.Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — с. Гутисько, Бережанський р-н, Тернопільська обл., дата смерті невідома). Майстер рельєфної різьби.

Література:

1. Кищак С. Корені лемківської різьби.— “Наше слово“ (Варшава).— №51.— 1994.

Долинський Іван (1935, с.Балутянка, Сяноцький повіт, Польща). Майстер круглої різьби. Проживає у м. Моршині Львівської обл.

Література:

1. Кищак С. Корені лемківської різьби.— “Наше слово“ (Варшава).— №51.— 1994.

Долинський Петро (1951, с. Гутисько, Бережанський р-н, Тернопільська обл.). Майстер круглої різьби, живе в Немирові Львівської обл.

Долинський Іван (1950, с. Гутисько, Бережанський р-н, Тернопільська обл.). Майстер круглої різьби по дереву, живе в Немирові Львівської обл.

Долинський Данило (1941, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща), син Івана Долинського. Відомий майстер круглої різьби, учень Олекси Степцяка. Автор прекрасних рельєфних орнаментальних творів та скульптурних мініатюр. Краші твори: „Ведмідь“, „Лев“, „Лисиці“. У них майстерно заакцентовані і майже графічно пророблені деталі, виразна пластика. Анімалістична різьба Д. Долинського служила взірцем для молодих різьбярів у с. Гутисько на Тернопільщині, куди була депортована його родина. Зараз проживає у м. Трускавці Львівської обл., один з організаторів осередка лемківської різьби.

Література:

1. Народне декоративне мистецтво. Худ. виставка. 1960. Каталог.— К., 1963.
2. Кищак С. Корені лемківської різьби— „Лемківщина“ (США).— №4.— 1994.
3. Республіканська ювілейна виставка українського народного декоративного мистецтва. Каталог.— К., 1970.
4. Кищак С. Корені лемківської різьби.— “Наше слово“ (Варшава).— №51.— 1994.
5. Бутник-Сіверський Б. Українське радянське народне мистецтво.— К.: Наукова думка, 1970.

Долинська Марія (1943, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща). Майстер круглої різьби. Проживає у м. Трускавці Львівської обл.

Література:

1. Республіканська ювілейна виставка українського народного декоративного мистецтва. Каталог.— К., 1970.

Завійський Теодор (1908, с. Завої, Сяноцький повіт, Польща — с. Гутисько, Бережанський р-н, Тернопільська обл., дата смерті невідома). Переїхав до с. Балутянки у 1936 р. Вивчав лемківську різьбу у Федора Шалайди. Любов до різьби передав синові.

Завійський Михайло (1950, с. Гутисько, Бережанський р-н, Тернопільська обл.), син Теодора Завійського. Майстер рельєфної та круглої різьби, навчався у Долинського Данила. Проживав у м. Бережанах, працював різьбярем у лісгоспі.

Література:

1. Кищак С. Корені лемківської різьби.— “Наше слово“ (Варшава).— №51.— 1994.

Загурський Семен (друга половина XIX століття). Різьбяр по дереву. Проживав у с. Риманові.

Захаров Роман (1930, м. Горський, Росія). Майстер круглої різьби, якої навчився у лемків, працював у художньому фонді у Львові. Проживає у Львові, займається в основному сакральною різьбою. Учасник багатьох виставок, твори зберігаються в музеях Києва.

Кращі твори: „Ян Гус“ (1961), „Козел з ящірками“ (1966), „Прометей“ (1966), „Жовнір на коні“ (1967), „Орлятко“ (1992).

Література:

1. Народне декоративне мистецтво. Художня виставка. 1960. Каталог.— К., 1963.
2. Республіканська ювілейна виставка українського народного декоративного мистецтва. Каталог.— К., 1970.
3. Долінська М. Майстри народного мистецтва Української РСР. Довідник.— К., 1966.
4. Чарновський О. Українська народна скульптура.— Львів: видавництво ЛДУ, 1976.
5. Ювілейна художня виставка, присвячена 150-річчю з дня народження Т. Г. Шевченка. Каталог.— К., 1964.
6. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Наше слово“ (Варшава).— № 51.— 1994.

Іляш Андрій (1864 с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — 1942, там само). Майстер рельєфної різьби по дереву. Кращий учень різьбарської школи в Риманові. Передав своє різьбарське мистецтво молодшому синові Івану.

Література:

1. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Наше слово“ (Варшава).— № 51.— 1994.

Іляш Яків (1905, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — дата і місце смерті невідомі). Майстер рельєфної різьби.

Іляш Іван (1916, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща), син Іляша Андрія. Майстер рельєфної та круглої різьби. У 1948-52 рр. працював навчальним майстром у Яворівській школі художнього різьблення на Львівщині, проживав у Львові, працював у художньому фонді, учасник обласних та республіканських виставок.

Література:

1. Будзан А. Різьба по дереву в західних областях України. XIX-XX ст.— К., 1960.
2. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Лемківщина“ (США).— № 4.— 1994.
3. Одрехівський Р. Різьбярство Лемківщини.— Львів: Сполом, 1998.

Іляш Зеновій (1950, м. Будилів, Тернопільська обл.), син Івана Іляша. Майстер круглої та рельєфної різьби, живе у Львові, працював у художньому фонді, учасник виставок. З 1992 р. перейшов на сакральну різьбу. Вирізбив царські ворота для церкви с. Сокільники Львівської обл.

Література:

1. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Наше слово“ (Варшава).— № 51.— 1994.

Іляш Семен (1905, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — с. Гутисько, Бережанський р-н, Тернопільська обл., дата смерті невідома). Майстер різьби по дереву.

Іляш Степан (1925, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — с. Гутисько, Бережанський р-н, Тернопільська обл., дата смерті невідома). Майстер круглої різьби, працював з 1949 р. різьбярем в артілі ім. Л. Українки у Львові.

Іляш Михайло (1935, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща). Майстер рельєфної та круглої різьби. З 1945 р., проживає в с. Гутисько Бережанського р-ну Тернопільської обл. Працював різьбярем у лісгоспі в м. Бережанах.

Іляш Михайло (1909, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — с. Гутисько, Бережанський р-н, Тернопільська обл., дата смерті невідома). Майстер рельєфної різьби, виготовляв палици, удекоровані різьбою.

Іляш Василь (1925, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща). Майстер круглої різьби, працював в артлі ім. Л. Українки у Львові, проживає в м. Моршині Львівської обл.

Література:

1. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Наше слово“ (Варшава).— №51.— 1994.
2. Одрехівський Р. Різьбярство Лемківщини.— Львів: Сполом, 1998.

Іляш Іван (1926, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща). Майстер рельєфної різьби, проживає в м. Моршині Львівської обл., працював у художньому фонді у Львові. Краї твори: „Олені“ (1956), „Сім'я оленів“ (1960).

Література:

1. Народне декоративне мистецтво. Художня виставка. 1960. Каталог.— К., 1963.
2. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Лемківщина“ (США).— №4.— 1994.
3. Одрехівський Р. Різьбярство Лемківщини.— Львів: Сполом, 1998.

Іляш Клавдія (1923, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща), дружина Василя Іляша. Майстер круглої різьби по дереву, проживає в м. Моршині Львівської обл.

Література:

1. Одрехівський Р. Різьбярство Лемківщини.— Львів: Сполом, 1998.

Іляш Анна (1954, м. Моршин, Львівська обл.), дочка Василя Іляша. Майстер рельєфної та плоскої різьби. Проживає в Моршині.

Література:

1. Одрехівський Р. Різьбярство Лемківщини.— Львів: Сполом, 1998.

Іляш (Шалайда) Марія (1937, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща), дружина Петра Іляша. Майстер рельєфної різьби, проживає в м. Моршині Львівської обл.

Література:

1. Одрехівський Р. Різьбярство Лемківщини.— Львів: Сполом, 1998.

Іляш Світлана (1962). Майстер рельєфної різьби. Закінчила медичний інститут, працює в м. Трускавці Львівської обл.

Література:

1. Одрехівський Р. Різьбярство Лемківщини.— Львів: Сполом, 1998.

Іляш Михайло (1941, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — м. Ялта, дата смерті невідома). Майстер рельєфної різьби.

Література:

1. Одрехівський Р. Різьбярство Лемківщини.— Львів: Сполом, 1998.

Кавка Іван (1870, с. Поляни Суровичні, Сяноцький повіт, Польща — поч. ХХ ст., Львів). Видатний майстер круглої різьби по дереву та каменю. Вчився у Риманівській школі, Krakівській та Будапештській академіях мистецтв. Жив і працював у Львові. Краї твори: реставрація Зигмунтової каплиці у Krakові (кінець XIX ст.), декілька кам'яних скульптур із оформлення Кафедрального собору в Перемишлі (кінець XIX ст.), „Зложення тіла Христового до гробу“ (дерево, різьба).

Література:

1. Красовський І. Діячі науки і культури Лемківщини. Довідник.— Торонто-Львів, 2000.
2. Словник художників України.— К.: головна редакція УРЕ, 1973.
3. Одрехівський Р. Різьбярство Лемківщини.— Львів: Сполом, 1998.

Кищак Іван (1901, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — Львів, 1967). Видатний майстер рельєфної та круглої різьби. Навчався у свого вуйка Петра Петрівського, став відомим різьбярем у Балутянці у 1920-х рр. Прекрасно володів художніми і технічними прийомами

круглої та рельєфної різьби, що демонструє краща з робіт довоєнного періоду — „Орел Беркут“ (1938). Займався також сакральною різьбою, зокрема вирізьбив хрести з розп'яттям, рами до образів, дияконські ворота для церкви в с. Балутянка. У нього вчилися молоді сільські різьбарі з Дошина, Королика Польського. Навчив різьбити і своїх синів — Степана та Василя. Учасник багатьох довоєнних виставок: у Криниці, Віслі, Мушині, Сяноку, „Свято гір“ (1935, Закопане), „Свято збору урожаю“ (Заліщики). У 1939 р. був запрошений з виставкою різьби до США, але війна перешкодила цьому. Був депортований у с. Гутисько Бережанського р-ну Тернопільської обл. З 1948 р. проживав у Львові, працював у новоствореному різьбярському цеху ім. Л. Українки. Твори І. Кищака зберігаються у музеях Києва та за кордоном.

Своєрідний стиль І. Кищака виявився у скульптурних роботах „Бій турів“, де пластично показано динаміку боротьби, „Дики вепри“ — уособлення могутньої сили карпатських лісів, „Ланкова“. Його творчість високо оцінювали Е. Мисько, Ю. та М. Амбіцькі, В. Одрехівський (автор погруддя І. Кищака), мистецтвознавець М. Батіг.

Література:

1. Словник художників України.—К.: головна редакція УРЕ, 1973.
2. Бутник-Сіверський Б. Українське радянське народне мистецтво.—К.: Наукова думка, 1970.
3. Паньків В. Лемківські майстри різьби по дереву.—К., 1954.
4. Будзан А. Різьба по дереву в західних областях України XIX-XX ст.—К., 1960.
5. Красовський І. Діячі науки і культури Лемківщини. Довідник.—Торонто-Львів, 2000.

Кищак Степан (1928, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща), син Івана Кищака. Відомий майстер рельєфної та круглої різьби. Організував у 1948 р. різьбярський цех ім. Л. Українки у Львові, завідував ним до 1953 р. Навчався у Криницькій учительській семінарії, Львівському університеті ім. І. Франка, працював старшим викладачем у Львівському політехнічному інституті (1952-1988), зараз викладає у Львівській академії мистецтв. Учасник обласних, республіканських, всесоюзних та закордонних виставок. Член Спілки художників СРСР та України з 1962 р. Кращі твори: „Жінка з яблуками“ (1954), „Цапики“, де напрочуд виразно передано динаміку руху, „Гніздо яструба“ (1959) — епізод з життя диких птахів. Тема родинної ідилії звучить у творі „Лісова казка“ (1976), де зображені сім'ю диких вепрів. У роботі „Ведмідь-рибалка“ в образі царя звірів передано силу влади. Езопова мова лісових звірят в умовах „соціалістичного раю“ стала для автора єдино можливою для вияву власних почуттів, переконань. Програмною є скульптурна композиція „Малий Тарас з чумаком“, присвячена 150-річчю з дня народження Т. Шевченка. Активне протистояння двох сил ілюструють твори „Берлінська стіна“ (1988, власність автора) і „Боротьба лемків“ (1997, музей Б.-І. Антонича в с. Бортянині Мостиського р-ну Львівської обл.).

Своє вміння та родинний набір інструментів — 120 долот, серед яких вироби англійської фірми Sheffield (дарунок Г. Пецуха і Е. Миська), хоча передати онукові Роману, який у дванадцять років з охотою перебирає у свої руки різьбярську справу родини Кищаків.

Література:

1. Словник художників України.—К.: головна редакція УРЕ, 1973.
2. Українська радянська енциклопедія.—К., 1982.—Т. 7.
3. Художники Радянської Львівщини.—Львів, 1980.
4. Бутник-Сіверський Б. Українське радянське народне мистецтво.—К.: Наукова думка, 1970.
5. Паньків В. Лемківські майстри різьби по дереву.—К., 1954.
6. Будзан А. Різьба по дереву в західних областях України. XIX-XX ст.—К., 1960.
7. Каталог художніх виставок Радянської України.—„Українське народне мистецтво“.—К., 1963.
8. Обласна художня виставка. Каталог.—Львів, 1978.

- Республіканська виставка українського народного декоративного мистецтва. Каталог.—К., 1973.
- Республіканська ювілейна виставка українського народного декоративного мистецтва. Каталог.—К., 1970.
- Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Лемківщина“ (США).— № 4.— 1994.
- Красовський І. Діячі науки і культури Лемківщини. Довідник.— Торонто-Львів, 2000.
- Падовська О. С. Кищак — спроби психологічного портрету до його 70-річчя.— „Ватра“.— № 1.— 1998.

Кищак Василь (1930, с.Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — 1962, Львів), син Івана Кищака. Різьби вчився у батька, у 1942-1944 рр. працював у різьбярському цеху в Риманові. Був депортований у Тернопільську область, в село Гутисько Бережанського району. Працював в артлії ім. Лесі Українки у Львові. Член Спілки художників СРСР та України з 1959 року. Віддавав перевагу прикладному жанру. Віртуозно різьбив декоративні тарілки з орнаментом винограду, листків клена, явора, каштана, палици, орнаментовані листям, також працював у техніці круглої різьби. Учасник обласних, республіканських, всесоюзних і закордонних виставок. У своїх творах виявляв поетичну обдарованість, притаманну з дитинства.

Високу оцінку отримали роботи „Лань“ (1951, Москва), „Голуб миру“ (1957) „Дика сім'я“, „Ведмідь“ (1957), „Боротьба турів“ (1954), орнаментальна тарілка „Кленове листя“ (1954, Київ).

Передчасна смерть вкоротила його небувалий талант.

Література:

- Словник художників України.— К.: головна редакція УРЕ, 1973.
- Художники Радянської Львівщини.— Львів, 1980.
- Українська радянська енциклопедія.— К., 1982.— Т. 7.
- Бутник-Сіверський Б. Українське радянське народне мистецтво.— К.: Наукова думка, 1970.
- Будзан А. Різьба по дереву в західних областях України. XIX-XX ст.— К., 1960.
- Паньків В. Лемківські майстри різьби по дереву.— К., 1954.
- Каталог художніх виставок Радянської України.— „Українське народне мистецтво“.— 1963.
- Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Лемківщина“ (США).— №4.— 1994.
- Красовський І. Діячі науки і культури Лемківщини. Довідник.— Торонто-Львів, 2000.

Кищак Роман (1903, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — 1967, с.Воютичі, Самбірський р-н, Львівська обл.). Майстер плоскої різьби, яку вивчав у свого вуйка Петрівського Петра та брата Івана. Був депортований у 1945 р. в Овідіополь Одеської обл., намагався повернутися додому, але не дійшов, оселився в с. Воютичі на Львівщині.

Література:

- Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Лемківщина“ (США).— №4.— 1994.
- Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Наше слово“ (Варшава).— №51.— 1994.

Кищак Теодозій (1899, с.Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — с.Гутисько, Бережанський р-н, Тернопільська обл., дата смерті невідома). Майстер рельєфної різьби, особливо малих хаток.

Кіт Петро (1917, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща). Видатний майстер круглої різьби. Депортований у 1945 р. у с. Гутисько Тернопільської обл., згодом переїхав з родиною до м. Моршина Львівської обл., де зараз проживає. Майстерно володіє різцем. Кращі роботи: „Заєць“ (1991), „Кінь“ (1993), „Лев“ (1993), „Араб на верблюді“ (1993).

П.Кіт — учень Михайла Орисика, але його різьба більш узагальнена, близьча до професійної.

Література:

- Одрехівський Р. Моршин — осередок учнів лемківської різьби в Україні.— „Лемківщина“ (США).— №3.— 1994.
- Красовський І. Діячі науки і культури Лемківщини. Довідник.— Торонто-Львів, 2000.

Коваль Богдан (1943, с. Щавне, Сяноцький повіт, Польща). Працював у цеху обробки каменю Журавлинського райпромкомбінату на Львівщині. З 1970 р. займається скульптурою малих форм: жанровою, портретною, та горельєфною різьбою. Віддає перевагу історичній тематиці: „Галичу 1100“, „Довбуш“, „Голодомор“ (1933), „Чорнобиль“, „За Україну, за її волю“, „На Україну“, „Лемківщина, земле рідна“, „Материнство“, „Свічник“. Працює в м. Калуші Івано-Франківської обл. на заводі „Карпатонафтотомаш“.

Література:

1. Красовський І. Діячі науки і культури Лемківщини. Довідник.— Торонто-Львів, 2000.
2. Красовський І. Народний різьляр Б. Коваль. „Лемківський календар“.— 1998.— С. 110.

Котис Микола (1927, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — дата і місце смерті невідомі). Майстер рельєфної різьби. Після депортациї працював на шахті в Донбасі.

Коцяба Федір (1895, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — 1943, там само). Належав до старшого покоління лемківських різьлярів. Видатний майстер рельєфної різьби, тонкощів цього мистецтва навчав своїх сусідів.

Література:

1. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Лемківщина“ (США).— №4.— 1994.

Коцяба Юрій (1901, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — 1952, с. Старе Місто, Підгаєцький р-н, Тернопільська обл.). Відомий майстер орнаментальної різьби. Різьбити почав після депортациї. У 1950 р. експонував свої твори на виставці у Львові.

Література:

1. Бутник-Сіверський Б. Українське радянське народне мистецтво.— К.: Наукова думка, 1970.
2. Паньків В. Лемківські майстри різьби по дереву.— К., 1954.
3. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Лемківщина“ (США).— №4.— 1994.

Коцяба Онуфрій (1918, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — дата і місце смерті невідомі), брат Юрія Коцяби. Майстер рельєфної різьби. Проживав у с. Старе Місто Підгаєцького р-ну Тернопільської обл., куди був депортований.

Красівський Андрій (1988, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — 1944, там само). Майстер круглої різьби.

Красівський Василь (1891, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — 1975). Майстер рельєфної плоскої різьби. Виготовляв таци, тарелі, вішалки, касети. Депортований в с. Росохатиця Козівського р-ну Тернопільської обл. Прищепив любов до різьби синам: Андрію та Івану.

Література:

1. Одрехівський Р. Майстри лемківської різьби з Трускавця.— „Сільський господар“.— № 1.— 1996.— С. 43-44.
2. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Лемківщина“ (США).— №4.— 1994.
3. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Наше слово“ (Варшава).— №51.— 1994.

Красівський Іван (1929, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща), син Василя Красівського. Майстер рельєфної та круглої різьби. До кращих сучасних робіт належать: „Ранок“ (1990), „Олень“ (1991). Проживає у м. Трускавці Львівської обл.

Література:

1. Одрехівський Р. Майстри лемківської різьби з Трускавця.— „Сільський господар“.— № 1.— 1996.— С. 43-44.

Красівський Юрій (1899, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — 1945, м. Теребовля, Тернопільська обл.). Майстер плоскої рельєфної різьби.

Література:

1. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Наше слово“ (Варшава).— №51.— 1994.

Красівський Андрій (1934, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща), син Василя Красівського. Видатний майстер круглої та рельєфної різьби. Закінчив у 1953 р. Яворівську художню школу, працював у Львівському художньому комбінаті. Спочатку основною тематикою його творів був тваринний світ: „Орли-беркути“, „Лисиця і журавель“, „Лисиця і заєць“, „Лисиця і їжак“, „Рись“, „Коли ще звірі говорили“, „Битий побитого везе“, згодом він творив цікаві жанрові композиції: „Лісоруб“, „Мисливець“ (1997), „На жнивах“ (1970), „Робітники“ (1970), „Прикордонник“ (1973-1975), „Косар“, „Геолог“, „Меснича“, „Підкова“. У його творах відчувається динаміка, їм притаманна реалістична манера виконання. Брав активну участь в обласних, республіканських і всесоюзних виставках, а також у громадській роботі товариства „Лемківщина“. Проживає у м. Трускавці Львівської обл. Працює творчо над новими взірцями.

Література:

1. Республіканська виставка українського народного декоративного мистецтва. Каталог.— К., 1973.
2. Одрехівський Р. Майстри лемківської різьби з Трускавця.— „Сільський господар“.— № 1.— 1996.— С. 41-43.
3. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Лемківщина“ (США).— №4.— 1994.
4. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Наше слово“ (Варшава).— №51.— 1994.

Кравчук Володимир (1947, с. Полоничі, Буський район, Львівська обл.). Працював з 1949 р. в артілі ім. Л. Українки у Львові з лемківськими різьбярами — Михайлом Стецяком, Степаном Кищаком, від них перейняв круглу анімалістичну різьбу: скульптури ведмедів, коней, козликів, білок, лисичок, сов, також виготовляє палици. Живе у Львові, працює у художньому фонду.

95. Красівський Іван (1921, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — 1899, м. Трускавець, Львівська обл.), син Красівського Юрія. Великі здібності виявив у барельєфній різьбі. Його твори демонструвалися на республіканських і всесоюзних виставках: „Материнство“, „Калина“ та інші. Вони відзначаються сміливістю різця та високою майстерністю виконання. Член Спілки художників України з 1959 р.

Література:

1. Народне декоративне мистецтво. Художня виставка. 1960. Каталог.— 1963.
2. Словник художників України.— К.: головна редакція УРЕ, 1973.
3. Будзан А. Різьба по дереву в західних областях України. XIX-XX ст.— К., 1960.
4. Бутник-Сіверський Б. Українське радянське народне мистецтво.— К.: Наукова думка, 1970.
5. Паньків В. Лемківські майстри різьби по дереву.— К., 1954.
6. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Лемківщина“ (США).— №4.— 1994.

Красівський Петро (1924, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — 1998, м. Трускавець, Львівська обл.), син Красівського Юрія. Майстер круглої та рельєфної різьби, довший час працював в артілі ім. Л. Українки у Львові, проживав у Трускавці.

Література:

1. Будзан А. Різьба по дереву в західних областях України. XIX-XX ст.— К., 1960.
2. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Лемківщина“ (США).— №4.— 1994.

Красівський Петро (1902, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — м. Теребовля, Тернопільська обл., дата смерті невідома). Майстер рельєфної плоскої різьби, виготовляє палици, які оздоблював орнаментом із листків. Працював в артілі ім. Л. Українки у Львові, проживав у Теребовлі.

Література:

1. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Наше слово“ (Варшава).— №51.— 1994.

Красівський Григорій (1910, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — 1980, м. Дрогобич, Львівська обл.). Майстер круглої різьби, особливо орлів-беркутів різних видів.

Література:

1. Кищак С. Корені лемківської різьби. — „Наше слово“ (Варшава). — № 51. — 1994.

Красівський Семен (1912, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — 1978, м. Дрогобич, Львівська обл.). Майстер круглої різьби. Після депортaciї проживав біля м. Дрогобич.

Красівський Михайло (1914, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — м. Підгайці, Тернопільська обл., дата смерті невідома). Майстер плоскої, рельєфної різьби, яку вивчав у Коцяби Федора у с. Балутянка.

Кіляр Антін (1920, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща). Майстер рельєфної різьби, проживає у Балутянці. Різьбу вивчав у своїх односельчан до 1945 р.

Максимович Михайло (с. Волтушова, Сяноцький повіт, Польща). Майстер рельєфної різьби.

Мацієвський Михайло (1911, с. Висова, Горлицький повіт, Польща — 1987, Львів). Майстер плоскої різьби. Організував різьбярський цех у м. Криниці (Польща). Після депортaciї, до 1947 р., проживав у м. Бережани Тернопільської обл. Згодом переїхав у Львів, з 1952 р. працював майстром різьби по дереву у Львівському училищі прикладного мистецтва ім. І. Труша та у Львівському державному інституті прикладного та декоративного мистецтва, займався сакральною різьбою.

Література:

1. Красовський І. Різьбар Михайло Мацієвський. — “Лемківський календар” (Львів). — 1995. — С. 75.

Мікула Роман (1931, Львів). У 1955 р. закінчив училище ім. І. Труша, у 1967 р. — Львівський державний інститут прикладного та декоративного мистецтва. Працював різьбярем в артілі ім. Л. Українки. Протягом 1955-1964 рр. завідував цехом різьби. Брав участь в обласних, республіканських і всесоюзних виставках. Висококваліфікований майстер лемківської рельєфної і сакральної різьби. Роботи знаходяться в Києві.

Михайлишин Михайло (кінець XIX-го століття, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — ?). Майстер рельєфної різьби. Один із найздібніших учнів Риманівської різьбярської школи.

Михайлишин Іван (1908, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — с. Краснопілька, Козівський р-н, Тернопільська обл., дата смерті невідома). Відомий майстер рельєфної різьби, вчитель Василя Гарауза.

Михайлишин Степан (1909, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — с. Гутисько, Бережанський р-н, Тернопільська обл., дата смерті невідома). Майстер плоскої орнаментальної різьби. Після депортaciї займався також круглою різьбою, особливо любив різьбити орлів. Свою майстерність передав сину Михайлілові та внучку Ігорю.

Михайлишин Іван (1933, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща). Після депортaciї проживає в с. Гутисько Бережанського р-ну Тернопільської обл. Майстер круглої різьби.

Михайлишин Михайло (1938, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща). Після депортaciї проживає в с. Гутисько Бережанського р-ну Тернопільської обл. Майстер круглої різьби.

Михайлишин Ігор (1970, с. Гутисько, Бережанський р-н, Тернопільська обл.). Різьбите навчився в батька та сусідів-різьбярів: Тимошенків, Долинського Данила та ін. Висококваліфікований майстер круглої та столярної різьби, член товариства „Лемківщина“.

Михайлишин Андрій (1925, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща). Різьбар довоєнного періоду. Проживає в с. Гутисько Бережанського р-ну Тернопільської обл.

Мердак Іван (1933, с. Райске, Ліський повіт, Польща). З 1965 р. живе в Тернополі, художник обласного виробничого комбінату, займається різьбою по дереву й коренепластикою. Учасник багатьох виставок, заслужений майстер народної творчості. Кращі твори: історичні портрети „Нестор Літописець“, „Ярослав Мудрий“, „Данило Галицький“, „Захар Беркут“, „Устим Кармелюк“, „Олекса Довбуш“, „Тарас Шевченко“, „Леся Українка“, „Старий Лемко“.

Література:

1. Красовський І. Діячі науки й культури Лемківщини. Довідник.— Львів-Торонто, 2000.

Нец Юрій (1923, с. Королик Волоський, Сяноцький повіт, Польща — ?). Майстер рельєфної різьби, працював у Риманові в 1942-1944 рр.

Одрехівський Павло (1899, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — 1973, м. Львів). Майстер рельєфної різьби. Виготовляв тарілки, касети, вішалки, палици, декоровані листяним орнаментом. Учасник виставок. Твори зберігаються у музеях Києва, Львова та у приватних збірках. Був демобілізований до польського війська, воював під Монте-Касіно. Проживав у Львові.

Література:

1. Словник художників України.— К.: головна редакція УРЕ, 1973.
2. Українська радянська енциклопедія.— К., 1982.— Т. 7.
3. Митці України. Довідник.— К., 1992.
4. Будзан А. Різьба по дереву в західних областях України. XIX-XX ст.— К., 1960.
5. Долінська М. Майстри народного мистецтва Української РСР. Довідник.— К., 1966.

Одрехівський Василь (1921, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — 1998, Львів), син Павла Одрехівського. Видатний майстер рельєфної та круглої різьби. Проживав у Львові з 1947 р., разом з братом Іваном займався лемківською різьбою при артілі ім. Л. Українки. У 1957 р. закінчив Львівський державний інститут прикладного та декоративного мистецтва. Активна праця, бажання вчитися відкрили перед ним шлях до творчих здобутків і визнання. Спочатку різьбив традиційних орлів, оленів, ведмедів, лисиць, згодом вводить у лемківську різьбу тематичну скульптуру малих форм. Довго працював головою художньої ради лемківської різьби при художньому фонді. Заслужений діяч мистецтв України з 1964 р. Кращі твори: „Дудар“ (1947), „Дроворуб“ (1949), „Юрко Шкрібляк“ (1957), „Лук’ян Кобилиця“ (1960), портрет В. Стефаника (1971), портрет Б.-І. Антонича (1970), портрет лікаря Гнатишака (1990), портрет диригента „Лемковини“ І. Кушніра, портрет різьбяра І. Кищака, портрет матері, портрет сестер Байко. Співавтор пам’ятників Івану Франку у Львові (1964) та у Дрогобичі (1966). Його твори заслужено увійшли в скарбницю українського мистецтва.

Література:

1. Словник художників України.— К.: головна редакція УРЕ, 1973.
2. Українська радянська енциклопедія.— К., 1982.— Т. 7.
3. Художники радянської Львівщини.— Львів, 1980.
4. Митці України. Довідник.— К., 1992.
5. Будзан А. Різьба по дереву в західних областях України. XIX-XX ст.— К., 1960.
6. Бутник-Сіверський Б. Українське радянське народне мистецтво.— К.: Наукова думка, 1970.
7. Долінська М. Майстри народного мистецтва Української РСР. Довідник.— К., 1966.
8. Чарновський О. Українська народна скульптура.— Львів: Вища школа, 1976.
9. Республіканська художня виставка, присвячена 100-річчю від дня народження Лесі Українки. Каталог.— К., 1972.
10. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Наше слово“ (Варшава).— №51.— 1994.

Одрехівський Володимир (1955, Львів), син Василя Одрехівського. Закінчив Львівський державний інститут прикладного та декоративного мистецтва у 1977 р. Кандидат мистецтвознавства з 1985 р. Видатний майстер круглої та рельєфної скульптури. Працює у різних скульптурних матеріалах. Кращі роботи: „Портрет Миколи Колесси“ (1980), „Портрет Олександри Боньковської“ (1981), „Портрет Тамари Дідич“ (1982). Виконав ряд творів у монументально-декоративній пластиці — пам'ятник І. Франку у м. Стрий Львівської обл. (1986, у співавторстві із В. Одрехівським), пам'ятники Т. Шевченку у с. Завадів Стрийського р-ну Львівської обл. (1989, у співавторстві), у м. Перешибляни Львівської обл. (1991, у співавторстві), архітектурно-скульптурний комплекс „Будителі“ (Т. Шевченко, Леся Українка, І. Франко) у Стрию (1995, у співавторстві) та інші. Працює творчо в ЛАМ.

Література:

1. Митці України. Довідник.— К., 1992.
2. Одрехівський Р. Різьбярство Лемківщини.— Львів: Сполом, 1998.

Одрехівський Роман (1959, Львів), син Василя Одрехівського. Майстер рельєфної різьби. У 1981 р. закінчив Львівський державний інститут прикладного та декоративного мистецтва. Кандидат мистецтвознавства з 1995 р. Твори виконані у дереві: „Захар Беркут“, „Мирослава і Максим“ (1986), „Портрет Василя Одрехівського“ (1986), „Танок „, (1988), пам'ятник у с. Дубляни Львівської обл. (1994, у співавторстві з В. Одрехівським). Твори зберігаються в музеї І. Франка у Львові.

Література:

1. Митці України. Довідник.— К., 1992.
2. Боньковська Л. Науковець і Митець: (До творчого портрета Р. Одрехівського).— „Лемківщина“.— №2.— 1996.— С. 4-5.

Одрехівський Іван (1923, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — 1994, м. Львів), син Павла Одрехівського. Майстер круглої різьби. Кращі твори: „Козулі“ (1954), „Баранчики“ (1959), „Гуцулка на коні „, (1963), „Довбуш“ (1963). Працював у Львові в артілі ім. Л. Українки, а відтак у художньому фонді. Член Спілки художників України з 1959 р.

Література:

1. Словник художників України.— К.: головна редакція УРЕ, 1973.
2. Українська радянська енциклопедія.— К., 1982.— Т. 7.
3. Митці України. Довідник.— К., 1992.
4. Будзан А. Різьба по дереву в західних областях України. XIX-XX ст.— К., 1960.
5. Долінська М. Майстри народного мистецтва Української РСР. Довідник.— К., 1966.
6. Чарновський О. Українська народна скульптура.— Львів: Вища школа, 1976.
7. Республіканська ювілейна виставка українського народного декоративного мистецтва. Каталог.— К., 1970.
8. Кицак С. Корені лемківської різьби.— „Наше слово“ (Варшава).— №51.— 1994.

Одрехівський Михайло (1934, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща), син Павла Одрехівського. Майстер рельєфної різьби, вчився у батька. Проживав у Львові.

Література:

1. Республіканська ювілейна виставка українського народного декоративного мистецтва. Каталог.— К., 1970.

Одрехівський Степан (1890, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — 1945, м. Криниця, Польща). Відомий майстер рельєфної плоскої різьби. Виготовляв тарілки, вішалки, орнаментовані палици. У 1933 р. разом з синами Іваном, Василем, Михайлом, Федором,

Степаном переїхали до курортного міста Криниця, де продовжили заняття різьбою. Їхні твори експонувались на виставках у Польщі.

Одрехівський Іван (1900, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — Бережанський р-н, Миколаївська обл., дата смерті невідома), брат Степана Одрехівського. Відомий майстер орнаментальної плоскої різьби, виготовляв тарелі, таци, палици, вішалки, каламари і т. п. Депортований в с. Гутисько Бережанського р-ну Тернопільської обл., у 1948 р. переїхав з родиною в Миколаївську область.

Одрехівський Іван (1918, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — 1998, м. Бережани, Тернопільська обл.), син Степана Одрехівського. Висококваліфікований майстер рельєфної різьби. Після депортациї проживав у Тернопільській області, працював у художньому фонді у Львові. Активний учасник у виставок.

Література:

1. Кищак С. Корені лемківської різьби. — „Наше слово“ (Варшава). — № 51. — 1994.
2. Бенч О. Традиційне різьбярство лемків. — „Український світ“. — № 2. — 1992. — С. 21-22.

Одрехівський Василь (1920, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — м. Бережани, Тернопільська обл., дата смерті невідома), син Степана Одрехівського. Майстер рельєфної різьби. Після депортациї проживав у Тернопільській обл., працював інструктором по лижному спорту.

Одрехівський Михайло (1921, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — м. Бережани, Тернопільська обл., дата смерті невідома), син Степана Одрехівського. Майстер рельєфної різьби. Після депортациї проживав у Тернопільській обл., працював інструктором по лижному спорту.

Одрехівський Теодор (1925, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — ?), син Степана Одрехівського. Майстер рельєфної різьби. Після депортациї проживав у м. Бережани Тернопільської обл.

Одрехівський Богдан (1945, м. Бережани, Тернопільська обл.), син Івана Одрехівського. Висококваліфікований майстер рельєфної різьби, навчався у батька та своїх земляків-лемків. Працював у художньому фонді у Львові, учасник багатьох виставок. Проживає в Трускавці зі сином Одрехівським Ярославом, високо-кваліфікованим майстром різьби.

Література:

1. Бенч О. Традиційне різьбярство лемків. — „Український світ“. — № 2. — 1992. — С. 21-22.
2. Одрехівський Р. Майстри лемківської різьби з Трускавця. — „Сільський господар“. — № 1. — 1966. — С. 41-43.
3. Кищак С. Корені лемківської різьби. — „Наше слово“ (Варшава). — № 51. — 1994.

Одрехівський Маркіян (1919, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — 1978, м. Трускавець, Львівська обл.). Майстер рельєфної та круглої різьби. Учень Кищака Івана з Балутянки.

Література:

1. Кищак С. Корені лемківської різьби. — „Наше слово“ (Варшава). — № 51. — 1994.

Одрехівський Сидір (1929, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — 1997, с. Гутисько, Бережанський р-н, Тернопільська обл.). Майстер рельєфної і круглої різьби. Працював у художньому фонді у Львові.

Література:

1. Бенч О. Традиційне різьбярство лемків. — „Український світ“. — № 2. — 1992. — С. 21-22.
2. Будзан А. Різьба по дереву в західних областях України. XIX-XX ст. — К., 1960.
3. Долінська М. Майстри народного мистецтва Української РСР. Довідник. — К., 1966.
4. Одрехівський Р. Різьбярство Лемківщини. — Львів: Сполом, 1998.

Одрехівський Василь (1922, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — 2000, с. Сільце біля Трускавця, Львівська обл.). Майстер рельєфної та круглої різьби, особливо анімалістичної.

Одрехівський Микола (1936, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща). Майстер круглої анімалістичної різьби. Проживає у м. Дрогобичі Львівської обл.

Література:

1. Одрехівський Р. Різьбярство Лемківщини.— Львів: Сполом, 1998.
2. Будзан А. Різьба по дереву в західних областях України. XIX-XX ст.— К., 1960.
3. Бутник-Сіверський Б. Українське радянське народне мистецтво.— К.: Наукова думка, 1970.
4. Одрехівський Р. Визначний лемківський різьбяр і його послідовники.— „Сільський господар“.— №1-2.— 1998.— С. 30-31.

Одрехівський Григорій (1937, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща). Майстер анімалістичної різьби. Проживає у м. Дрогобичі Львівської обл.

Література:

1. Одрехівський Р. Різьбярство Лемківщини.— Львів: Сполом, 1998.

Орисик Михайло (1885, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — 1946, с. Гутисько, Бережанський р-н, Тернопільська обл.). Мав вроджений талант і різьбив те, що бачив та уявляв. Був самоуком, але прекрасно рисував, компонував і розвивав кращі традиції різьбярства. Перший почав різьбити диких звірят: ведмедів, вовків, лисиць, гірських орлів, оленів, а також тварин, яких бачив на картинах — верблюдів, слонів. Майстерна і цікава його різьба із зображенням побутових сцен: „Лемко грає на дуді“, „Лемко-дротар“, „Мисливець“, „Два діди“, „Лемко-лісоруб“, „Лемкиня з кошиком“. Скульптура „Лемко“ (у трьох варіантах) — найкращий твір митця, що приніс йому визнання і славу. Зарахується у колекції лемківських різьбярів Чергоняків у Горлицях (Польща).

Орисик створював нові форми різьби, розширював тематику виробів, стилізував декор ужиткових речей: ручки палиць, попільнички, чорнильниці, люльки, щипці для горіхів. Його непересічний талант проявився і у сакральній різьбі: майстер вирізбив царські врата для церкви с. Тилява, повіт Коросно (Польща).

Про його багатогранний талант різьбяра і художника свідчать понад 100 малюнків та зарисовок, які він використовував при різьбленні задуманих творів. Михайло Орисик залишив багато учнів, насамперед, — це його п'ятеро синів.

Література:

1. Паньків В. Лемківські майстри різьби по дереву.— К., 1954.
2. Красовський І. Михайло Орисик — визначний лемківський різьбяр першої половини ХХ століття.— Львів: Край, 1995.
3. Чарновський О. Українська народна скульптура.— Львів: Вища школа, 1976.
4. Сухорський А. Різьбярі з Вільки.— „Лемківський календар“.— 1995.— С. 68.
5. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Наше слово“ (Варшава).— №51.— 1994.

Орисик Іван (1910, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — 1944, с. Поплави, Тернопільська обл.), найстарший син Михайла Орисика. Видатний різьбяр, досконало засвоїв техніку батька. Прекрасний анімаліст, портретист, майстер рельєфної і круглої різьби. Твори зберігаються у приватних колекціях в Україні та Польщі. Після депортациї трагічно загинув.

Література:

1. Будзан А. Різьба по дереву в західних областях України. XIX-XX ст.— К., 1960.
2. Бутник-Сіверський Б. Українське радянське народне мистецтво.— К.: Наукова думка, 1970.
3. Долінська М. Майстри народного мистецтва Української РСР. Довідник.— К., 1966.
4. Паньків В. Лемківські майстри різьби по дереву.— К., 1954.
5. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Лемківщина“ (США).— №4.— 1994.

Орисик Онуфрій (1914, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — 1944, Німеччина), син Михайла Орисика. Майстер анімалістичної різьби. Був вивезений до Німеччині на примусові роботи, там помер.

Орисик Василь (1918, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — дата і місце смерті невідомі), син Михайла Орисика. Висококваліфікований майстер круглої різьби, яку засвоїв у батька, чудово різьбив малі скульптури тварин. Був вивезений до Німеччини на примусові роботи. Там займався в основному сакральною різьбою, оздоблював костелі. Про його творчість писала німецька преса. Твори В. Орисика зберігаються в костелах та приватних збирках у Західній Німеччині. У них відчувається вплив як традиційної лемківської різьби — „Святе сімейство“ (1980), „Різдво“ (1980), так і західно-європейського мистецтва — „Монах“, „Святі“, „Музикант“ (усі — 1980 р.). У 1992 році відвідав Україну.

Література:

1. Бутник-Сіверський Б. Українське радянське народне мистецтво.— К.: Наукова думка, 1970.
2. Паньків В. Лемківські майстри різьби по дереву.— К., 1954.
3. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Лемківщина“ (США).— №4.— 1994.
4. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Наше слово“ (Варшава).— №51.— 1994.

Орисик Андрій (1922, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — 1999, м. Трускавець, Львівська обл.), син Михайла, Орисика. Вчився у батька, видатний майстер круглої різьби, член Спілки художників СРСР та України з 1959 р., активний учасник республіканських, всесоюзних, закордонних виставок. Його майстерню завжди прикрашала анімалістична різьба: „Кіт та миши“, „Білка на пеньку з горіхом“, „Зубри“, „Орли“, „Лисиці“, „Сім’я оленів“, „Сім’я верблюдів“. На стіні висіла фотографія батька в орнаментованій різьбленими виноградними гронами рамці, та скрипка, з якою він ніколи не розлучався, адже походив з музичальної родини. Його батько також був чудовим музикантом

Країці твори: „Телятниця напуває теля“ (1956), „Дикий кабан“ (1957), „Хлопець і цап“ (1959), „Марко повертається з заробітків“ (1964), „Ведмідь-пасічник“ (1969), „Араб на верблюді“ (1991). Разом з братом Степаном створив багато робіт на шевченківську тематику: „Гине шляхта гине“, „Повернення Марка“ (1964), „Катерина“ (1964), „На панщині“ (1964), „Козаки в турецькій неволі“. Митець займався також сакральною різьбою, зокрема зробив царські врата для церков у с. Перемишляни (1955) та у с. Рудки на Львівщині. Андрій Орисик продовжував традиції різьби батька. Свою майстерність передав молодим різьбярам с. Гутисько на Тернопільщині, куди був депортований, згодом переїхав у Трускавець. Твори зберігаються у музеях України та в приватних колекціях.

Література:

1. Словник художників України.— К.: головна редакція УРЕ, 1973.
2. Будзан А. Різьба по дереву в західних областях України. XIX-XX ст.— К., 1960.
3. Бутник-Сіверський Б. Українське радянське народне мистецтво.— К.: Наукова думка, 1970.
4. Долінська М. Майстри народного мистецтва Української РСР. Довідник.— К., 1966.
5. Паньків В. Лемські майстри різьби по дереву.— К., 1954.
6. Ювілейна художня виставка, присвячена 150-літтю з дня народження Т. Г. Шевченка. Каталог.— К., 1964.
7. Красовський І. Діячі науки і культури Лемківщини. Довідник.— Торонто-Львів, 2000.
8. Сухорський А. Він дереву життя дарує.— „Лемківський календар“.— 1997.— С. 111.
9. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Наше слово“ (Варшава).— №51.— 1994.

Орисик Степан (1930, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща), наймолодший син Михайла Орисика. З дитинства вчився різьбити у батька. Обдарований майстер круглої та рельєфної

різьби, член Спілки художників України. Автор багатьох тематичних багатофігурних композицій: „Качки в очереті“ (1957, ДМУНДМ), „Дикий кіт“ (1957, ДМУНДМ), „Кабан і вовки“ (1960, ДМУНДМ), „Дика свиня“ (1983), ряду робіт, присвячених 150-річчю Т. Г. Шевченка, виконаних разом з братом Андрієм. Твори знаходяться у музеях України. Вони відзначаються життєвою правдоподібністю, у них відчуваються плавний зріз, висока техніка стругу.

Проживав у с. Гутисько на Тернопільщині, куди була депортована у 1945 році сім'я Орисиків, відтак переселився у м. Трускавець Львівської обл.

Література:

1. Бутник-Сіверський Б. Українське радянське народне мистецтво.—К.: Наукова думка, 1970.
2. Долінська М. Майстри народного мистецтва Української РСР. Довідник.—К., 1966.
3. Паньків В. Лемські майстри різьби по дереву.—К., 1954.
4. Ювілейна художня виставка, присвячена 150-літтю з дня народження Т. Г. Шевченка. Каталог.—К., 1964.
5. Республіканська ювілейна виставка українського народного декоративного мистецтва. Каталог.—К., 1970.
6. Одрехівський Р. Різьбярство Лемківщини.—Львів: Сполом, 1998.
7. Сухорський А. Різьбярі з Вільки.—„Лемківський календар“.—1998.—С. 68.
8. Кищак С. Корені лемківської різьби.—„Наше слово“ (Варшава).—№ 51.—1994.

Орисик Семен (1896, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — там само, дата смерті невідома). Відомий майстер плоскої рельєфної різьби. Виготовляв плоскі рельєфні твори, тарелі, вішалки, рами, коробки.

Орисик Іван (1918, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — 1957, м. Бережани, Тернопільська обл.). Вчився у свого вуйка Коцяби Федора, батька Семена і брата Олекси. Видатний майстер рельєфної плоскої різьби. У його хаті працювало 6 різьбярів, це був своєрідний цех лемківської різьби довосіннього часу. Був організатором різьбярського цеху в Риманові у 1941—1944 рр. Учасник виставки „Вісла“ (1937, м. Сянок). У 1938 р. закінчив вищу школу в Подебрадах (Чехословаччина). Відомий громадський діяч, організував у Балутянці кооператив, бібліотеку. Разом з учителькою Софією Попель та Юрієм Мамчаком, інструктором „Лугу“, влаштовував художні виставки. Підтримував знайомство з культурними діячами Лемківщини — Іриною Добрянською, Львом Гецом.

Література:

1. Кищак С. Корені лемківської різьби.—„Наше слово“ (Варшава).—№ 51.—1994.

Орисик Олекса (1908, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — с. Старе Місто, Підгаєцький р-н, Тернопільська обл., дата смерті невідома), син Семена Орисика. Майстер рельєфної різьби.

Орисик Григорій (1920, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — м. Бережани, Тернопільська обл., дата смерті невідома), син Семена Орисика. Майстер рельєфної орнаментальної різьби. Учасник виставки в м. Сянок у 1938 р. Депортований в с. Старе Місто Підгаєцького р-ну Тернопільської обл. Проживав у Бережанах, працював учителем різьби у трудовій колонії.

Орисик Дмитро (1925, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — с. Старе Місто, Підгаєцький р-н, Тернопільська обл., дата смерті невідома). Майстер рельєфної різьби, навчався у своїх братів. Працював у різьбярському цеху лісгоспу у Підгайцях.

Орисик Іван (1898, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — м. Теребовля, Тернопільська обл., дата смерті невідома). Майстер рельєфної та круглої різьби, навчався в Михайлова Орисика. Працював лісничим у графа Потоцького у Риманові. Після депортациї проживав у Теребовлі.

Орисик Петро (1922, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща), син Івана Орисика. Майстер круглої різьби. З 1945 р. проживав у м. Теребовлі Тернопільської обл., працював у різьбярській артілі ім. Л. Українки у Львові.

Орисик Семен (1910, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — м. Немирів, Львівська обл., дата смерті невідома). Майстер рельєфної різьби. Депортований в с. Гутисько Бережанського р-ну Тернопільської обл., згодом переїхав у Немирів.

Орисик Іван (1931, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща). Відомий майстер плоскої рельєфної та круглої різьби, переважно анімалістичної — виготовляє статуетки орлів, сов. Різьбите вчився в односельчан, згодом сам навчав дружину Марію. Після депортациї проживав у с. Гутисько Бережанського р-ну Тернопільської обл. Відтак переїхав до м. Моршина Львівської обл.

Література:

1. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Наше слово“ (Варшава).— №51.— 1994.

Орисик Атанас (1890, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — с. Старе Місто, Підгаєцький р-н, Тернопільська обл., дата смерті невідома). Майстер рельєфної різьби, особливо лемківських хаток.

Орисик Іван (1925, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — 1998, м. Львів), син Атанаса Орисика. Майстер рельєфної різьби. Депортований у с. Старе Місто Підгаєцького р-ну Тернопільської обл., згодом переїхав до Львова, де працював будівельником і продовжував різьбите, різьби навчив свого сина Михайла.

Орисик Михайло (1955, с. Старе Місто, Підгаєцький р-н, Тернопільська обл.). Майстер рельєфної та сакральної різьби. Разом з Зеновієм Іляшем вирізьбив царські ворота для церкви в с. Сокільники Львівської обл.

Орисик Роман (1927, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща). Навчався у своїх односельчан. Майстер рельєфної та круглої різьби. Депортований в с. Гутисько Бережанського р-ну Тернопільської обл. У 1948 р. працював з першими різьбярами в артілі ім. Л. Українки у Львові. Переїхав жити до м. Трускавця Львівської обл., де продовжує різьбите.

Література:

1. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Лемківщина“ (США).— №4.— 1994.
2. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Наше слово“ (Варшава).— №51.— 1994.

Орисик Віктор (1962, м. Трускавець, Львівська обл.), син Орисика Романа. Майстер круглої різьби. Навчався у батька. За спеціальністю — інженер-теплотехнік, закінчив Львівський політехнічний інститут. Жив і працював у Трускавці, вийшов до ФРН.

Падовський Мирослав (1934, с. Малковичі, Перемишлянський повіт, Польща). Любов до мистецтва виховав у нього батько Петро. Рано залишився сиротою — село було спалене і вибите, батьки загинули. Після депортациї виховувався в дитячому будинку у с. Сокільники біля Львова. Закінчив училище прикладного мистецтва ім. І. Труша у 1956 р., а у 1962 р. — Львівський державний інститут прикладного та декоративного мистецтва. Працював викладачем в інституті на кафедрі рисунку. Дерев'яна пластика та графічні твори М. Падовського експонувалися на обласних, республіканських, міжнародних виставках. У творі „Кам'яний хрест“ простежуються правдиві риси лемківської різьби. Також займався сакральною різьбою. Помер у Львові.

Петрівський Іван (1932, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — м. Трускавець, Львівська обл., дата смерті невідома). Майстер круглої різьби.

Петрівський Константин (1935, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — 1999, м. Трускавець, Львівська обл.). Майстер круглої різьби. Працював у різьбярському цеху в Трускавці.

Петрівський Петро (1868, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — Краків, дата смерті невідома). Один із найздібніших учнів Риманівської різьбярської школи. Проживав в с. Дошно Сяноцького повіту. Висококваліфікований майстер рельєфної, круглої, столярної та сакральної різьби по дереву. Різьби навчав свою сестру, Івана та Романа Кищаків. У 1936 р. виїхав до Krakова, де працював у костелах над сакральною різьбою.

Література:

1. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Лемківщина“.— №4.— 1994.
2. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Наше слово“ (Варшава).— № 51.— 1994.

Пецух Григорій (1923, с. Фльоринка, повіт Новий Сонч, Польща). Видатний скульптор і різьбяр, живе у Польщі, відомий у всій Європі. Його персональні виставки відбулися в Україні, Франції, Іспанії, Німеччині, Австрії, Голландії, Норвегії Словаччині, Чехії, Болгарії, Угорщині, Росії, США. Закінчив Закопянську різьбярську школу, Варшавську академію мистецтв, професор, викладав у Закопянському художньому ліцеї. Джерелом його натхнення служать народні традиції, природа рідної Лемківщини. Перша різьба Г. Пецуха „Коник“, зроблена у Німеччині, куди він був вивезений на примусові роботи, принесла йому славу відомого європейського скульптора.

Твори „Лемко“ (1960), „Лемкіня“ відображають традиції лемківського народного мистецтва. Скульптор продовжує пошуки нових форм, нові засоби мистецького виразу, вміло використовує властивості дерева. Темі природи присвячені такі твори, як „Полонина“, „Слідами природи“.

Г. Пецух — автор пам'ятника партизанам, які загинули за визволення Прикарпаття від фашистів в селі Устя Руське (тепер с. Горлицьке).

Література:

1. Долинський І. Григорій Пецух — до 75-річчя з дня народження.— „Лемківський календар“.— 1998.— С. 105.
2. Красовський І. Діячі науки і культури Лемківщини. Довідник.— Торонто-Львів, 2000.
3. Кищак С. Григорій Пецух у Львові.— „Дзвони Лемківщини“.— № 4.— 1995.

Потоцький Юрій (1909, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — 1985, м. Львів). Належав до старшого покоління різьбярів, відомий майстер лемківської плоскої різьби. Депортований в с. Старе Місто Підгаєцького р-ну Тернопільської обл. Працював у Львові в художньому фонді. Учасник обласних та республіканських виставок

Література:

1. Будзан А. Різьба по дереву в західних областях України. XIX-XX ст.— К., 1960.
2. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Лемківщина“.— №4.— 1994.
3. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Наше слово“ (Варшава).— №51.— 1994.

Палияниця Богдан (1934), прийомний син Юрія Потоцького. Оволодів мистецтвом різьби батька. Проживає у Львові, працював у художньому фонді. Майстер високохудожньої рельєфної плоскої різьби, учасник обласних і республіканських виставок

Потоцький Роман (1905, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — с. Гутисько, Бережанський р-н, Тернопільська обл., дата смерті невідома). Майстер плоскої орнаментальної різьби.

Потоцький Іван (1910, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — с. Гутисько, Бережанський р-н, Тернопільська обл., дата смерті невідома). Майстер рельєфної орнаментальної різьби.

Потоцький Микола (1940, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — 1990, с. Гутисько, Бережанський р-н, Тернопільська обл.), син Івана Потоцького, навчався у батька. Майстер рельєфної та круглої різьби. Закінчив педагогічний інститут, працював директором школи та займався різьбою.

Потоцький Василь (1926, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — 2001, м. Стрий, Львівська обл.), син Романа Потоцького, навчався у батька та в Орисика Андрія. Майстер рельєфної та круглої різьби, особливо любить різьбити статуетки орлів.

Література:

1. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Наше слово“ (Варшава).— №51.— 1994.

Потоцький Михайло (1935, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща). Майстер круглої різьби, навчався у брата Василя. Працював у Львові в різьбярській артлі ім. Лесі Українки. Проживає у м. Стрий Львівської обл.

Література:

1. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Наше слово“ (Варшава).— №51.— 1994.

Потоцький Петро (1955, м. Стрий, Львівська обл. — 2001, там само), син Михайла Потоцького. Навчався у батька та діда Романа. Висококваліфікований майстер, який володіє рельєфною і круглою різьбою. Віддає перевагу анімалістичній різьбі малих форм: коні, цапики, олені, орли, ведмеди.

Потоцький Ігор (1965, м. Стрий, Львівська обл.), син Михайла Потоцького, навчався у брата Петра. Майстер анімалістичної різьби малих форм.

Потоцький Іван (1920, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — м. Трускавець, Львівська обл., дата смерті невідома). Навчався в односельчан, майстер круглої різьби.

Потоцький Петро (1922, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — 1998, м. Трускавець, Львівська обл.). Навчався в односельчан, майстер круглої різьби.

Прожералик Атанас (1895, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — с. Гутисько, Бережанський р-н, Тернопільська обл., дата смерті невідома). Майстер рельєфної різьби, переважно робив орнаментовані хатки.

Прожералик Філіп (1927, с. Королик Польський, Сяноцький повіт, Польща — 2001, там само). Проживав у с. Балутянка, у свого вуйка Гінди Івана, відомого майстра лемківської різьби. У нього вивчав рельєфну різьбу, орнаментовані побутові твори. Депортований у 1945 р. в Овідіополь Одеської області, але у вересні 1945 р. разом із стрийною Марією Стецяк вернулись пішки вздовж Дністра до Польщі. Хату Марії Стецяк було спалено в ту ж ніч, коли вона повернулась, а Філіп Прожералик перейшов жити до Королика Польського, де завів сім'ю. Був дуже працьовитий і багато різьбив. Закопянські торгівці постійно купляли у нього твори. Був відомий у повіті як майстер плоскої рельєфної різьби.

Прожералик Василь (1949, с. Гутисько, Бережанський р-ну Тернопільська обл.). Майстер анімалістичної різьби, навчався у Долинського Данила, родини Орисиків. Працював у різьбярському цеху ім. Л. Українки у Львові. Проживає в с. Гутисько.

Пухонський Іван (1919, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — с. Будилів, Козівський р-н, Тернопільська обл., дата смерті невідома). Майстер рельєфної та круглої різьби, навчався в односельчан.

Пухонський Василь (1920, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — там само, дата смерті невідома). Майстер анімалістичної різьби довоєнного періоду.

Пухонський Петро (1923, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — 1970, с. Гутисько, Бережанський р-н, Тернопільська обл.). Навчався в земляків-односельчан, працював у різьбярському цеху ім. Л. Українки у Львові.

Пухонський Іван (1960, с. Гутисько, Бережанський р-н, Тернопільська обл.). Навчався у батька та в односельчан, майстер круглої різьби, працював у різьбярському цеху в м. Бережанах. Зараз проживає у Львові, різьбить в основному мініатюрних орлів.

Райтар Йосип (1915, с. Чертіш — дата і місце смерті невідомі). Жив у м. Трускавці Львівської обл. протягом 1945-1970 рр. Згодом переїхав у с. Підгірці на Львівщині. Майстер орнаментальної різьби, прикрашав чудовими орнаментами меблі.

Рев'юк Борис (1925). Майстер круглої різьби. Переїняв її у лемківських різьбярів, з якими працював в артілі ім. Л. Українки у Львові. У 1953 р. очолив різьбярський цех. Учасник виставок.

Ропецький Володимир (1953, Маринопіль, Тернопільська обл.). Син Адама і Параксової, родом з Тилича (Польща). Закінчив Косівський технікум народних художніх промислів (1975) і Львівський державний інститут прикладного та декоративного мистецтва, член Спілки художників України і Клубу Українських Митців, заслужений діяч мистецтв України. Його творча діяльність багатогранна і неповторна. Учасник виставок у Львові, Києві, Тернополі. Харкові, Москві (Росія), міжнародних симпозіумів скульптури в м. Переяславі-Замському (Росія, 1989), м. Дзінтарі (Латвія, 1990), Одесі (1991), Всеєвропейського бієнале українського образотворчого мистецтва (Львів, 1991), міжнародної виставки у м. Круйбеке (Бельгія, 1993), у м. Кое Кенаре (Бельгія, 1994), симпозіуму „Євро скульптура 94“ у м. Кале (Франція). Автор пам'ятників Роману Макомацькому (1995, м. Трускавець Львівської обл.), Т. Г. Шевченку у містах Чорткові і Зборові (Тернопільська обл.), с. Снохачах на Золочівщині, пам'ятної таблиці Проголошення Української держави у 1941 р. (Львів). Організатор Першого міжнародного симпозіуму скульптури в с. Камені поблизу Трускавця, у якому взяли участь митці з України, США, Польщі. У 1995 р. виконав меморіальну дошку Никифора Дровняка на церкві в м. Криниці (Польща). Голова краївого товариства „Лемківщина“ з 1998 р.

Рудавський Дмитро (1908, с. Вілька, Сяноцький повіт Польща — с. Старе Місто, Підгаєцький р-н, Тернопільська обл., дата смерті невідома). Майстер рельєфної різьби. Учень Михайла Орисика та Іляша Андрія.

Література:

1. Сухорський А. Різьбярі з Вільки.— „Лемківський календар“.— 1995.— С. 64- 70.

Рудавський Андрій (1912, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща). Майстер рельєфної різьби, навчався у брата та Андрія Іляша.

Література:

1. Сухорський А. Різьбярі з Вільки.— „Лемківський календар“.— 1995.— С. 64- 70.

Серединський Василь (1940, с. Вислочок, Сяноцький повіт, Польща). Майстер круглої анімалістичної різьби, учень Бенча Григорія з с. Вільки. Виготовляє дерев'яні палиці, оздоблені рельєфною різьбою. Проживає в м. Трускавці Львівської обл.

Література:

1. Бенч О. Традиційне різьбярство лемків.— „Український світ“.— № 2.— 1992.— С. 21-22.

Синютка Федір (1922, с. Вислочок, Сяноцький повіт, Польща). З 1945 р. проживав у с. Гутисько Бережанського р-ну Тернопільської обл., де вивчив лемківську різьбу, працював в артілі ім. Л. Українки у Львові. Живе в м. Трускавець Львівської обл.

Література:

1. Бенч О. Традиційне різьбярство лемків.— „Український світ“.— № 2.— 1992.— С. 21-22.
2. Будзан А. Різьба по дереву в західних областях України. XIX-XX ст.— К., 1960.

Синютка Ярослав (1948, с. Гутисько, Бережанський р-н, Тернопільська обл.), син Федора Синютки. Висококваліфікований майстер круглої та рельєфної різьби. Активний учасник обласних та всеукраїнських виставок.

Література:

1. Бенч О. Традиційне різьбярство лемків.— „Український світ“.— № 2.— 1992.— С. 21-22.

Смолях Михайло (1932, с. Королик Польський, Сяноцький повіт, Польща — 1992, Львів). Майстер круглої різьби, яку вивчав у своїх земляків, проживав у Львові, працював в артлі ім. Л. Українки.

Стецик Федір (1908, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — м. Кривий Ріг, дата смерті невідома). Майстер рельєфної різьби. Був вивезений до Німеччини на примусові роботи разом із сином Іваном (1927 р. н.), там син пропав. У 1945 р. депортований в УРСР.

Стецик Василь (1910, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — 1977, с. Гутисько, Бережанський р-н, Тернопільська обл.) Майстер орнаментальної плоскої різьби.

Стецик Михайло (1914, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — 1943, там само). Учень Кищака Івана, видатний майстер плоскої різьби.

Стецик Андрій (1925, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — дата і місце смерті невідомі). Майстер рельєфної плоскої різьби. У 1945 р. депортований в УРСР.

Стецик Федір (1910, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — с. Гутисько, Бережанський р-н, Тернопільська обл., дата смерті невідома). Майстер рельєфної різьби, особливо орнаментованих палиць та касеток.

Література:

1. Сухорський А. Різьбярі з Вільки.— „Лемківський календар“.— 1995.— С. 64-70.

Стецик Іван (1920, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — дата і місце смерті невідомі). Майстер круглої анімалістичної різьби. У 1941 р. вивезений до Німеччини на примусові роботи, там помер.

Стецик Михайло (1925, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — м. Трускавець, Львівська обл., дата смерті невідома). Майстер круглої різьби. Депортований у с. Гутисько Бережанського р-ну Тернопільської обл., переїхав у м. Трускавець, працював різьбярем в артлі.

Стецик Кузьма (1886, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — 1946, с. Гутисько, Бережанський р-н, Тернопільська обл.). Майстер круглої різьби, навчався в Орисика Михайла. Віддавав перевагу малим скульптурним різьбам: „Жінка зав'язує сніп“. Автор цікавих, дбайливо опрацьованих композицій із життя лемківських селян: „Деревоноси“, „Косарі“. Техніку різьби передав своїм синам Олексі, Івану і Михайлу.

Стецик Олекса (1914, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — 1959, Львів). Найталановитіший лемківський різьбяр, майстер круглої та рельєфної різьби. Його перші вироби — скульптури диких звірят і твори: „Дід з візком дров“, „Хлопець з катапультою“ викликали загальне захоплення. Закінчив початкову школу в Балутянці, крім того, вчителька Софія Попель вчила його приватно. У 1936 був учасником виставки різьби у м. Закопане. На його скульптуру звернув увагу президент Польщі Ігнаци Мосцицкі, що допомогло Олексі Стецику вступити у Krakівську академію красних мистецтв, де він провчився два роки. З 1944 р. мешкав у Львові, брав участь у VI-й республіканській виставці образотворчого мистецтва в Києві.

Допомагав борцям за Україну, за що був засуджений на 10 років заслання в м. Ухта. Странням різьбярів артлі ім. Л. Українки його звільнili, але на каторзі втратив здоров'я.

У 1950-х роках ще створив ряд цікавих високомистецьких творів: „Білки“, „Ведмедиця“, „Перші кроки“, „Скрипаль“, „Портрет матері“ (1957 р.). Його твори — це перлини української різьби.

В Олекси Стецяка вчилися Шпак Василь, Долинський Данило, Одрехівський Василь та багато інших.

Література:

1. Будзан А. Різьба по дереву в західних областях України XIX-XX ст.— К., 1960.
2. Бутник-Сіверський Б. Українське радянське народне мистецтво.— К.: Наукова думка, 1970.
3. Паньків В. Лемківські майстри різьби по дереву.— К., 1953.
4. Чарновський О. О. Українська народна скульптура.— Львів, 1986.
5. Кищак С. Корені лемківської різьби. „Лемківщина“ (США).— № 4.— 1994.
6. Одрехівський Р. „Визначний лемківський різьбар і його послідовники“.— Лемківський календар.— 1995.— С. 71-73.
7. Сухорський А. Різьбярі з Вільки.— „Лемківський календар“.— 1995.— С. 69-70.

Стецяк Іван (1919, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща), син Кузьми Стецяка. Видатний майстер круглої анімалістичної різьби, навчався у батька та брата Олекси. Депортований в Одеську обл., переселився в м. Бережани Тернопільської обл. Працював у Львівському художньому фонді. Краці твори: „Вовки“, „Телятиця“, „Кіт і собака“, „Кріпачка“ (за мотивами творів Т. Шевченка), „Лисиця з куркою“. Учасник обласних і республіканських виставок. Роботи зберігаються у музеях України.

Творам Івана Стецяка притаманна реалістична манера виконання.

Література:

1. Словник художників України.— К.: головна редакція УРЕ, 1973.
2. Будзан А. Різьба по дереву в західних областях України XIX-XX ст.— К., 1960.
3. Долінська М. Майстри народного мистецтва Української РСР. Довідник.— К., 1966.
4. Ювілейна художня виставка, присвячена 150-річчю з дня народження Т. Г. Шевченка. Каталог.— К., 1964.
5. Республіканська ювілейна виставка українського народного декоративного мистецтва. Каталог.— К., 1970.
6. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Лемківщина“ (США).— № 4.— 1994.
7. Сухорський А. Різьбярі з Вільки.— „Лемківський календар“.— 1995.— С. 69.

Стецяк Михайло (1925, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща— 2001, м. Трускавець, Львівська обл.), син Кузьми Стецяка. Висококваліфікований майстер круглої анімалістичної та рельєфної різьби, навчався у батька та братів. Один з перших працівників артілі ім. Л. Українки у Львові. Депортований в с. Гутисько Бережанського р-ну Тернопільської обл. У 1949 р. вийшов у Грузію, у м. Гагри, де прожив 25 років. Активний учасник виставок у Тбілісі, Москві, Києві, всесвітньої виставки у Брюсселі. Краці твори: „Грузинський чабан“, „Гончі собаки“, „Олень“ (усі— 1957р.), „Захар Беркут“ (1985), „Тур“ (1987), „Орел-беркут“ (1980), „Верблод“ (1978), „Гірський козел“ (1992), палиці з рослинним орнаментом (1996). У 1999 р. був учасником виставки Львівського обласного відділу народної творчості у Києві. Нагороджений багатьма грамотами.

Література:

1. Красовський І. Діячі науки і культури Лемківщини. Довідник. Торонто-Львів, 2000.
2. Будзан А. Різьба по дереву в західних областях України XIX-XX ст.— К., 1960.
3. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Лемківщина“ (США).— № 4.— 1994.
4. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Наше слово“ (Варшава).— № 51.— 1994.

Стецяк Кузьма (1952, с. Гутисько, Бережанський р-н, Тернопільська обл.), син Михайла Стецяка, навчався у батька. Висококваліфікований майстер круглої анімалістичної різьби. Працював у художньому фонді у Львові, проживає в м. Трускавець Львівської обл.

Література:

1. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Наше слово“ (Варшава).— № 51.— 1994.

Стецяк Осип (дата народження і смерті невідома). На поч. ХХ ст. працював у с. Долина Сяноцького повіту (Польща), майстер круглої анімалістичної різьби довоєнного періоду.

Степанівський Павло (1932, с. Білянка, Торлицький повіт, Польща). Під час акції „Вісла“ виселений на західнонімецькі землі. У 1952 р. закінчив школу механізації сільського господарства, працював інструктором в Земній Горі. Поет, громадський діяч, етнограф, заснував музей пам'яток культури лемків у Білянці, займається різьбярством по дереву, малюванням лемківських церков. Живе і творить у с. Білянка.

Література:

1. Красовський І. Діячі науки і культури Лемківщини. Довідник.— Торонто-Львів, 2000.

Сухорський Петро (1903, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — 1968, м. Підгайці, Тернопільська обл). Відомий майстер рельєфної різьби, особливо палиць, оздоблених рельєфною різьбою. Любов до різьби передав синам: Андрію та Івану. Проживав в с. Почтмайстрівка на Тернопільщині.

Сухорський Андрій (1929, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща). Член Спілки художників України, заслужений майстер народного мистецтва України. З 1948 р. проживає у Львові, працював в артлі ім. Л. Українки та у художньому фонді. Він працював дуже наполегливо, вивчаючи художні та технічні прийоми круглої різьби, і вже невдовзі проявив свій своєрідний стиль. Його перші цікаві роботи: „Рубають ліс“, „П'яниці“, „Собака напав“, „Дровонос“, „Олені“, „Орел на скелі“, „Орач“ — скульптури малих форм, які відтворюють жанрові сцени, сповнені народним гумором та ліризмом.

Композиції Андрія Сухорського відзначаються винятковою технічною досконалістю. У 1950-ті роки займався в основному ілюстративними та побутовими виробами. Згодом на його роботи відчутно вплинула професійна скульптура, це особливо стосується творів, виконаних у 1970-ті роки: „Лемко“ (1972), „Лемківський різьбяр“ (1975). Серед них виділяється скульптурна група „Танцючі лемки“, у якій автор передав гнучкість і плавність рухів танцюючої пари.

Дуже цікава і багата шевченкіана Андрія Сухорського: „Мені 13-ий минало“, „Наймичка“, „Малий Тарас“, „Гайдамаки“, „Ой три шляхи широкі“. До 170-річчя Т. Шевченка (1984 р.) автор створив кілька скульптурних портретів Кобзаря. Особливу увагу він приділяв козацькій тематиці і, звичайно, лемківській: „Лемко-вівчар“, „Лемко-різьбяр“, „Лемко в чугані“, „Лемко везе дрова“. Велике досягнення майстра — композиція „Переселення“ (1978), де зображені депортациі лемків у 1945 р. Понад 100 його творів представлені в експозиціях музеїв Києва, Москви, Санкт-Петербурга, Львова та у приватних колекціях.

Особливістю скульптурних зображень Андрія Сухорського є гладка поверхня, на якій стриманими врізами показані складки.

Андрій Сухорський — один з найталановитіших лемківських різьбярів. Відомими художниками стали також сини Андрія Сухорського.

Література:

1. Словник художників України.— К.: головна редакція УРЕ, 1973.
2. Митці України. Довідник.— К., 1992.
3. Художники Радянської Львівщини.— Львів, 1980.
4. Будзан А. Різьба по дереву в західних областях України XIX-XX ст.— К., 1960.
5. Бутник-Сіверський Б. Українське радянське народне мистецтво.— К.: Наукова думка, 1970.
6. Долінська М. Майстри народного мистецтва Української РСР. Довідник.— К., 1966.
7. Паньків В. Лемківські майстри різьби по дереву.— К., 1953.
8. Чарновський О. О. Українська народна скульптура.— Львів, 1986.
9. Ювілейна художня виставка, присвячена 150-річчю з дня народження Т. Г. Шевченка. Каталог.— К., 1964.

10. Республіканська ювілейна виставка українського народного декоративного мистецтва. Каталог.—К., 1970.
11. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Лемківщина“ (США).— № 4.— 1994.
12. Українська радянська енциклопедія.— К., 1982.
13. Одрехівський Р. Різьбярство Лемківщини.— Львів: Сполом, 1998.

Сухорський Богдан (1955, м. Львів), син Андрія Сухорського. Чудовий майстер рельєфної, круглої та мініатюрної різьби, вчився у батька. Проживає у Львові. Краці твори: „Сова“ (1991), „Маска“ (1993), „Кіт“, (1993).

Література:

1. Одрехівський Р. Різьбярство Лемківщини.— Львів: Сполом, 1998.

Сухорський Володимир (1957, м. Львів), син Андрія Сухорського. У 1979 р. закінчив Львівський державний інститут прикладного та декоративного мистецтва, став професійним скульптором.

Література:

1. Красовський І. Діячі науки і культури Лемківщини. Довідник.— Торонто-Львів, 2000.
2. Одрехівський Р. Різьбярство Лемківщини.— Львів: Сполом, 1998.

Сухорський Андрій (1960, м. Львів). Висококваліфікований майстер рельєфної та круглої різьби. У 1982 р. закінчив Львівський державний інститут прикладного та декоративного мистецтва. Проживає і творить у Львові. Краці твори: „Джерело“, „Кінь п’є воду з річки“ (1985), „Світанок“ (1987), пам’ятник Т. Г. Шевченку у Львові (1966, у співавторстві), пам’ятник правоохоронцям України (1998, Львів, у співавторстві з братом), скульптура Св.Марка Євангелиста (Львів, у співавторстві з братом). Член Спілки художників України.

Література:

1. Республіканська художня виставка „40 років Великої перемоги“. Каталог.— К., 1986.
2. Одрехівський Р. Різьбярство лемківщини.— Львів: Сполом, 1998 р.
3. Красовський І. Діячі науки і культури Лемківщини. Довідник.— Торонто-Львів, 2000.

Сухорський Іван (1943, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща), син Петра Сухорського. Майстер круглої та рельєфної різьби. Проживає у м. Трускавець. Краці твори „Чаплі“ (1989), „Заєць“ (1991), „Лисиця“ (1994).

Література:

1. Бенч О. Традиційне різьбярство.— „Український світ“.— 1992.— №2.— С. 21-22.
2. Одрехівський Р. Майстер різьби по дереву Іван Сухорський.— „Сільський господар“.— 1997.— №11-12.— С. 28-29.

Сухорський Степан (1937, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща— 1967, Львів), син Петра Сухорського. Майстер круглої різьби. Краці твори: „Тарас з Оксаною“ (1964), „Дівчина з телям“ (1967).

Література:

1. Бутник-Сіверський Б. Українське радянське народне мистецтво.— К.: Наукова думка, 1970.
2. Ювілейна художня виставка, присвячена 150-річчю з дня народження Т. Г. Шевченка. Каталог.— К., 1964.
3. Республіканська ювілейна виставка українського народного декоративного мистецтва. Каталог.— К., 1970.

Сухорський Віталій (1975, м. Трускавець, Львівська обл.), син Сухорського Івана. Навчався у батька. Майстер круглої різьби. Особливо цікаві та ювелірно зроблені його декоративні тарілки. Проживає у Трускавці.

Сухорський Онуфрій (1917, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща). З 1945 р. проживав в с. Пасіки Зубрицькі, біля Львова. Висококваліфікований майстер круглої та рельєфної різьби. Учасник

багатьох виставок, кращі твори: „Ведмеді“, „Садок вишневий коло хати“ (1964), „Чого ти ходиш на могилу“ (1964). Сини Онуфрія — Володимир та Ігор Сухорські (обидва закінчили Львівський політехнічний інститут) також стали майстрами круглої і декоративної різьби.

Література:

1. Словник художників України.— К.: головна редакція УРЕ, 1973.
2. Будзан А. Різьба по дереву в західних областях України XIX-XX ст.— К., 1960.
3. Ювілейна художня виставка, присвячена 150-річчю з дня народження Т. Г. Шевченка. Каталог.— К., 1964.
4. Республіканська ювілейна виставка українського народного декоративного мистецтва. Каталог.— К., 1970.
5. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Наше слово“ (Варшава).— №51.— 1954.

Сухорська (Долинська) Катерина (1949, с. Гутисько, Бережанський р-н, Тернопільська обл.). Майстер круглої різьби, учасниця обласних та всеукраїнських виставок. Живе у м. Трускавці Львівської обл.

Тимошенко (Завійська) Ольга (1959, с. Гутисько, Бережанський р-н, Тернопільська обл.). Кваліфікований майстер круглої різьби. Навчалася у батька, брата та Долинського Данила. Віддає перевагу малій анімалістичній скульптурі, працювала в м. Бережанах у лігоспі.

Тимошенко Ярослав (1951, с. Гутисько, Бережанський р-н, Тернопільська обл.), чоловік Ольги Тимошенко. Майстер круглої різьби, працював у Бережанах в лігоспі.

Тимчик Ярослав (1968, м. Хуст, Закарпатська обл.). Майстер рельєфної різьби, навчався у лемківських майстрів. Виготовляє дуже цікаві і витончені тарілки. Проживає у м. Трускавці Львівської обл.

Фарбанець Іван (1912, с. Дошно, Сяноцький повіт, Польща — с. Будилів, Козівський р-н, Тернопільська обл., дата смерті невідома). Майстер рельєфної різьби. Навчався в с. Балутянці у Кищака Івана.

Література:

1. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Лемківщина“ (США).— №4.— 1994.
2. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Наше слово“ (Варшава).— №51.— 1994.

Фігель Антін (1919, м. Криниця, Новосанчівський повіт, Польща — 1999, Львів). Видатний майстер рельєфної та круглої різьби, яку перейняв у різьбяра з Нового Сонча. З 1949 р. проживав у Львові, працював у художньому фонді, член Спілки художників України, активний учасник всеукраїнських та міжнародних виставок. Кращі твори: „Народні музиканти“ (1960, ДМУНДМ), „Кобзар“ (1961), „Катерина“ (1961), „Скрипаль“ (1967, ДМУНДМ), „Повернення“ (1974, ДХВУ), „М. В. Гоголь“ (1952), „Шахтар“, (1951).

Література:

1. Словник художників України.— К.: головна редакція УРЕ, 1973.
2. Художники Радянської Львівщини.— Львів, 1980.
3. Будзан А. Різьба по дереву в західних областях України. XIX-XX ст.— К., 1960.
4. Бутник-Сіверський Б. Українське радянське народне мистецтво.— К.: Наукова думка, 1970.
5. Долінська М. Майстри народного мистецтва Української РСР. Довідник.— К., 1966.
6. Моздир М. І. Українська народна дерев'яна скульптура.— К.: Наукова Думка, 1980.
7. Паньків В. Лемківські майстри різьби по дереву.— К., 1953.
8. Чарновський О. Українська народна скульптура.— Львів, 1986.
9. Ювілейна художня виставка, присвячена 150-річчю з дня народження Т. Г. Шевченка. Каталог.— К., 1964.

10. Республіканська ювілейна виставка українського народного декоративного мистецтва. Каталог.—К., 1970.
11. Одрехівський Р. Різьбярство Лемківщини. —Львів: Сполом, 1998.
12. Кищак С. Корені лемківської різьби. — „Лемківщина“ (США).— №4.— 1994.

Хомка Іван (1927, с. Вілька, Сяноцький повіт, Польща — дата і місце смерті невідомі). Майстер круглої різьби, яку вивчив у земляків. Після депортациї проживав у с. Гутисько Бережанського р-ну Тернопільської обл. У 1949-1950 рр. працював різьбярем в артілі ім. Л. Українки у Львові, згодом виїхав у Росію.

Література:

1. Кищак С. Корені лемківської різьби. — „Наше слово“ (Варшава).— №51.— 1994.

Хом'як Іван (1908, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — с.Старе Місто, Підгаєцький р-н, Тернопільська обл., дата смерті невідома). Майстер рослинного орнаменту в плоскій різьбі, яку виконував до 1939 р.

Хом'як Петро (1922, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — с.Старе Місто, Підгаєцький р-н, Тернопільська обл., дата смерті невідома). Навчався у брата Івана та Дмитра Шалайди. Майстер рельєфної плоскої різьби.

Храпцьо Василь (1932, с.Балутянка, Сяноцький повіт, Польща). Майстер круглої різьби та прикрашених орнаментом палиць. Після депортациї проживає у с.Гутисько Бережанського р-ну Тернопільської обл., працював в артілі ім. Л. Українки у Львові та різьбярському цеху лісгоспу у м. Бережани.

Храпцьо Андрій (1935, с.Балутянка, Сяноцький повіт, Польща). Майстер круглої різьби, навчався у брата, Василя Храпця. Після депортациї проживає у с.Гутисько Бережанського р-ну Тернопільської обл., працював у різьбярському цеху лісгоспу в м.Бережани.

Храпцьо Ігор (1970, с.Гутисько, Бережанський р-н, Тернопільська обл.), син Василя Храпця. Майстер рельєфної різьби, виготовляє палиці з рослинним орнаментом. Проживає у м. Бережани.

Храпцьо Іван (1923, с. Вислочок, Сяноцький повіт, Польща — м. Немирів, Львівська обл., дата смерті невідома). Майстер круглої різьби. Після депортациї проживав у с. Гутисько Бережанського р-ну Тернопільської обл., де вивчив різьбу в земляків. З 1945 р. жив у Немирові, працював у різьбярському цеху.

Література:

1. Кищак С. Корені лемківської різьби. — „Наше слово“ (Варшава).— № 51.— 1994.

Храпцьо Микола (1975, м. Немирів, Львівська обл.). Майстер круглої різьби, навчався у батька. Живе в Немирові.

Література:

1. Кищак С. Корені лемківської різьби. — „Наше слово“ (Варшава).— № 51.— 1994.

Цирка Микола (1919, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — 1986, м. Львів). Майстер орнаментальної плоскої різьби. Після депортациї оселився у Львові, працював у художньому фонді, був активним учасником обласних і республіканських виставок.

Цирка Іван (1914, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — м. Львів, дата смерті невідома). Майстер плоскої рельєфної різьби. Депортований у с. Старе Місто Підгаєцького р-ну Тернопільської обл., де проживав до 1960 р. Відтак переїхав з родиною до Львова. Працював на цегляному заводі.

Цирка Василь (1920, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща). Майстер плоскої орнаментальної різьби. Після депортациї проживає в с. Старе Місто Підгаєцького р-ну Тернопільської обл. Працював різьбярем у лісгospі в м. Підгайцях.

Циціла Дмитро (1921, с. Ропиця, Горлицький повіт, Польща — с. Старе Місто, Підгаєцький р-н, Тернопільська обл., дата смерті невідома). Майстер плоскої рельєфної різьби. До депортациї працював у рідні в с. Балутянці.

Чергоняк Стефан (1897, с. Ліщини, Горлицький повіт, Польща — 1964, там само). Майстер плоскої точеної різьби, виготовляв грибки, скриньки, брошки, свічники, застосовуючи метал, лакування, полірування, візерунки лемківських церковок. Учасник виставок у Польщі: в Горлиці, Кракові, Варшаві. Нагороджений багатьма дипломами.

Чергоняк Сава (1934, с. Ліщини, Горлицький повіт, Польща — 1988, там само). Цікавий майстер плоскої різьби. Учасник виставок у Кракові, Варшаві. Нагороджений дипломами.

Чергоняк Ігор (1945, с. Ліщини, Горлицький повіт, Польща). Майстер плоскої точеної різьби з інкрустацією. Учасник виставок у Кракові, Варшаві. Нагороджений урядовими нагородами Польщі і дипломами.

Шайна Андрій (дати і місця народження та смерті невідомі). Майстер рельєфної та круглої різьби. На поч. ХХ ст. у с. Риманові (Польща) виготовляв вироби культового призначення.

Література:

1. Будзан А. Різьба по дереву в західних областях України. XIX-XX ст.— К., 1960.

Шалайда Михайло (1868, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — там само, дата смерті невідома). Належав до старшого покоління різьбярів. Вчився у Риманівській різьбярській школі. Виконував орнаментальну плоску різьбу: коробки (касети) з орнаментом листя явора, клена, дуба, винограду; тарілки, вішалки, таци, палици. Досвід різьби передав своїм синам, Дмитру й Антону, та односельчанам.

Література:

1. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Наше слово“ (Варшава).— №51.— 1994.

Шалайда Дмитро (1903, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — 1946, с. Гутисько, Бережанський р-н, Тернопільська обл.), син Шалайди Михайла. Навчався у батька. Висококваліфікований майстер рельєфної різьби. Учасник виставок лемківської різьби в Закопаному (1936 р.) та Сяноку (1938 р.).

Література:

1. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Наше слово“ (Варшава).— №51.— 1994.
2. Будзан А. Різьба по дереву в західних областях України. XIX-XX ст.— К., 1960.

Шалайда Михайло (1933, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща), син Дмитра Шалайди. Майстер круглої різьби. Навчався у батька. З 1950 р. проживає у с. Сокільники Пустомитівського р-ну Львівської обл. Працював в артлі ім. Л. Українки у Львові.

Шалайда Антін (1905, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — 1977, с. Гутисько, Бережанський р-н, Тернопільська обл.), син Шалайди Михайла. Майстер рельєфної та сакральної різьби, разом з кращими різьбярами постійно удосконалював нові орнаменти плоскої різьби і поширював їх серед односельчан. Всі побутові речі у його хаті були прикрашені різьбою. Свое вміння передав сину Федору.

Література:

1. Кищак С. Корені лемківської різьби.— „Наше слово“ (Варшава).— № 51.— 1994.

Шалайда Федір (1938, с.Балутянка, Сяноцький повіт, Польща), син Антона Шалайди. Навчався у батька. Депортований у с.Гутисько Бережанського р-ну Тернопільської обл., згодом переїхав у Козівський р-н Тернопільської обл.

Шалайда Микола (1885, с.Балутянка, Сяноцький повіт, Польща — 1960, м.Хуст, Закарпатська обл.). Майстер рельєфної різьби. Після депортациї проживав у с. Гутисько Бережанського р-ну Тернопільської обл., згодом переїхав у Хуст.

Шалайда Антоніна (1932, с.Балутянка, Сяноцький повіт, Польща), донька Миколи Шалайди. Майстер рельєфної різьби, яку перейняла у батька, та лемківської вишивки. Депортована у с. Гутисько Бережанського р-ну Тернопільської обл., зараз проживає у м. Тернополі.

Шалайда Василь (1922, с. Балутянка, Сяноцький повіт, Польща), син Миколи Шалайди. Різьбите почав з дитинства, спочатку вчився у батька та у здібних майстрів-односельчан. Особливий талант виявив у техніці плоскої різьби. У 1945 р. закінчив Торговельну школу у Сяноку. Був активним громадським діячем у селі. У 1945 р. разом з родиною депортований до Овідіополя Одеської обл.

В Одесі 25 років працював викладачем художньої школи та в Одеському художньому фонді.

Василь Шалайда повсякчас шукав нові композиційні форми і удосконалював техніку різьби. Став відомим майстром рельєфної різьби. До кращих творів, виконаних у цій техніці, належать „Листки явора“ (1956), „Листки суниць“ (1952), „Букет квітів Т. Шевченку“ (1961). Декоративна тарілка з портретом Т. Шевченка знаходитьться у музеї Т. Шевченка у Каневі.

Згодом переїшов на скульптуру малих форм. Дуже цікава і динамічна скульптурна група „Материнство“ (1970), що зображає боротьбу матері-оленіхи з вовком. Майстерним виконанням відзначаються твори „Лисичка з півнем“, „Кінь“, „Зубр“.

Василь Шалайда послідовно і наполегливо оволодівав також монументально-декоративною та скульптурно-портретною різьбою. Він автор монументально-декоративного панно „Артек“, стенду для павільйону „Дари Моря“. В Одеському парку ім. Т. Шевченка створив ряд скульптурних зображенів тварин для дитячої каруселі.

Позитивну оцінку мистецтвознавців здобула портретна різьба митця. У доробку В. Шалайди є численні портрети, серед них — Т. Шевченка та Л. Українки.

Праці автора експонувались на всесоюзних виставках у Москві (1951, 1961), республіканських у Києві (1954, 1957, 1964) та обласних в Одесі.

Велика кількість його творів зберігається в багатьох музеях. Нагороджений почесними грамотами та дипломами за успіхи в галузі народного мистецтва.

Література:

1. Будзан А. Різьба по дереву в західних областях України. XIX-XX ст. — К., 1960.
2. Красовський І. Живий у царстві мистецтва.— „Лемківський календар“.— 1997.— С. 84.
3. Ювілейна художня виставка, присвячена 150-річчю з дня народження Т. Шевченка. Каталог.— К., 1964.
4. Кищак С. Корені лемківської різьби. — „Лемківщина“ (США). — № 4. — 1994.
5. Красовський І. Різьляр Василь Шалайда.— „Народна творчість та етнографія“.— №1.— 1983.

Шиманський Василь (1930, с. Шклячи, Сяноцький повіт, Польща). Майстер круглої різьби. Проживає у м. Трускавці Львівської обл.

Шиманський Михайло (1961, м. Трускавець, Львівська обл.), син Василя Шиманського. Майстер круглої та рельєфної різьби. У 1981 р. закінчив Самбірське училище культури. Кращі твори: „Козак“ (1991), „Розп'яття“ (1994), „Ангел“ (1997), „Ікона“ (1997).

Шпак Василь (1929, с. Веснівка, Лисятинський р-н, Черкаська обл.). Видатний майстер круглої анімалістичної різьби. Навчався у лемківських майстрів: Василя Бенча та Олекси Стецяка. Заслужений майстер народної творчості України. З 1990 р. проживає у м. Трускавці Львівської обл. Активний учасник багатьох виставок. Кращі твори: „Зубр“ (1976), „Перед полуднем“ (1977), „Лісоруб“ (1977, ДХВУ), „Тарас Бульба“ (1970), „Хлопчик і коза“ (1970), „Напад вовка на кабана“ (1970), „Півень“ (1985), „Барабанщик“ (1967), „Світло в нашому селі“ (1967), „Чабани“ (1969).

Література:

1. Словник художників України.—К.: головна редакція УРЕ, 1973.
2. Одрехівський Р. Василь Шпак — видатний майстер різьби по дереву.— „Сільський господар“.—1998.
3. Ювілейна художня виставка, присвячена 150-річчю з дня народження Т. Г. Шевченка. Каталог.—К., 1964.
4. Ювілейна виставка українського народного мистецтва. Каталог.—К., 1970.
5. Республіканська виставка українського народного декоративного мистецтва. Каталог.—К., 1973.
6. Республіканська художня виставка „40 років Великої перемоги“. Каталог.—К., 1986.
7. Кищак С. Корені лемківської різьби. — „Лемківщина“ (США).—№ 4.—1994.

Шпак Андрій (1961, м. Трускавець, Львівська обл.), син Василя Шпака. Навчався у батька. Майстер круглої анімалістичної різьби.

Югас Василь (1956, с. Краснопілька, Козівський р-н, Тернопільська обл.). Майстер круглої різьби, яку вивчив у с. Гутисько Бережанського р-ну Тернопільської обл., працював у Бережанах в лісгоспі.

Юрчак Осип (1918, с. Королик-Польський, Сяноцький повіт, Польща — м. Підгайці, Тернопільська обл., дата смерті невідома). Учень Івана Кищака з с. Балутянки, майстер рельєфної різьби. Після депортациї жив у Підгайцях.

Бібліографія

1. Аннали Лемківщини. Під ред. І. Гвозда. — Нью-Йорк: Фундація досліджень Лемківщини, 1982. — 256 с.
2. Бенч О. Традиційне різьбярство лемків. — „Український світ“. — 1992. — №2. — С. 21-22.
3. Будзан А. Різьба по дереву в західних областях України. — Київ: Видавництво АН УРСР, 1960. — 107 с.
4. Булко М. І. Художня самодіяльна творчість студентів та працівників Державного університету „Львівська політехніка“ (1944р-1994р). — Львів: Видавництво Державного університету „Львівська політехніка“, 1996.
5. Бутник-Сіверський Б. С. Українське радянське народне мистецтво. 1941-1967. — Київ: Наукова думка, 1970. — 213 с.
6. Вагилевич І. М. Лемки. — „Народна творчість та етнографія.“ — 1965. — №4. — С. 76-80.
7. Голубець О. Еммануїл Мисько. — „Скульптура“. — Львів, 1999.
8. Голод І. Еммануїл Мисько. — „Скульптура“. — Львів, 1999.
9. Гошко Ю. Промисли й торгівля в Українських Карпатах XV-XIX ст. — Київ: Наукова думка, 1991. — 254 с.
10. Долінська М. Майстри народного мистецтва УРСР. Довідник. — Київ: Мистецтво, 1966. — 156 с.
11. Запаско Я. Мистецтво книги на Україні в XVI-XVII ст. — Львів, 1971. — 301 с.
12. Іванусів О. Церква в руїні. — Канада: Видавництво св. Софії, 1987. — 350 с.
13. Ісаєвич Я. А. Заселення Сяніцької землі в 1340-1650 роках. — „Український історичний журнал“ — 1966. — № 2. — С. 148-152.
14. Історія українського мистецтва: В 6-ти томах. — К.: УРЕ, 1966-1970. — ТТ. 1-4.
15. Кармазин-Каковський В. Мистецтво лемківської церкви. — Рим: Видавництво Українського католицького університету ім. св. Климента Папи, 1975. — 308 с.
16. Кравченко Я. Еммануїл Мисько. — „Скульптура“. — Львів, 1999.
17. Кищак С., Красовський І. та ін. Зібрати і видати матеріали з побуту, народної творчості лемків. — „Народна творчість та етнографія“. — №3. — 1959.
18. Кищак С. Григорій Пецух у Львові. — „Дзвони Лемківщини“. — №4. — 1995.
19. Кищак С. „Корені лемківської різьби“. — „Лемківщина“ (США). — №4 — 1994.
20. Кищак. С. Еммануїлу Миську — 70. — „Наше слово“ (Варшава). — №4. — 1999.
21. Кищак С. Село Вілька, що біля Івоніча, було б 423 роки. — „Лемківщина“ (США). — №2. — 2000. — С.22-24.
22. Кищак С. Село Балутянка. — „Наше слово“ (Варшава). — №15. — 1997.
23. Кищак С. Максим Рильський і лемківська культура. — Наше слово“ (Варшава). — №31. — 1988.
24. Красовський І., Кищак С. Різьбяр Василь Шалайда. — „Народна творчість та етнографія“. — №1. — 1983.
25. Красовський І. Діячі науки і культури Лемківщини (Довідник). — Львів, 2000.
26. Красовський І. Камінь і дерево в народних промислах лемків. — „Народна творчість та етнографія“. — № 5. — 1987. — С.21-28.
27. Красовський І. Михайло Орисик-визначний лемківський різьбяр першої половини ХХ ст. — Львів, 1995. — 91 с.
28. Красовський І. Різьбяр Іван Кищак (до 100-річчя від дня народження). — „Лемківський календар“. — 2001. — С. 8
29. Лашук Ю. П. Орнамент українських гончаров XIV-XX в. — „Декоративное искусство СССР“. — №12 — 1963.
30. Лопата П. В. Одрехівському — 70. — „Лемківщина“ (США). — №21. — 1991. — С. 17-18.
31. Лопата П. Григорієві Пецуху — 70. — „Лемківщина“. — №1. — 1993. — С. 13-14.
32. Лопаткевич Т., М. Лопаткевич. Мала сакральна архітектура на Лемківщині. — Нью-Йорк: Фундація досліджень Лемківщини, 1993. — 490 с.

33. Моздир М. Українська народна дерев'яна скульптура. — К.: Наукова думка, 1986. — 187 с.
34. Моздир М. Українська народна меморіальна скульптура. — Київ.: Наукова думка, 1996. — 128 с.
35. Німенко А. Українська скульптура другої половини XIX ст. — початку ХХ ст. — К.: Видавництво АН УРСР, 1963. — 125 с.
36. Овсійчук В. Українське мистецтво другої половини XVI — першої половини XVII ст. — К.: Наукова думка, 1985. — 182 с.
37. Одрехівський Р. Різьбярство Лемківщини. — Львів, 1998. — 261 с.
38. Одрехівський Р. Визначний лемківський народний різьбар і його послідовники. — Народний лемківський календар. 1995. — Львів: Край, 1994. — С. 71-74.
39. Одрехівський Р. Кам'яне різьбярство Лемківщини. — „Лемківщина“. — 1994. — № 1. — С. 8-11.
40. Падовська О. С. Кищак. Спроба психологічного портрету до його 70-річчя. — „Ватра“. — №1. — 1998. — С. 4-5.
41. Падовська О. Виставка Мирослава Падовського у спогадах і враженнях. Вісник ЛАМ. Випуск 11. — Львів, 2000. — 260 с.
42. Паньків В. Лемківські майстри різьба по дереву. — К.: Видавництво Академії архітектури УРСР, 1958. — 54 с.
43. Паньків В. Мастерство лемковских резчиков. — „Декоративное искусство СССР“. — 1959. — №4. — С. 23-25.
44. Райнфус Р. Народная архитектура лемков. Карпатский сборник. — М.: Наука, 1972. — С. 46-56.
45. Республіканська художня виставка — „40 років Великої перемоги“. Каталог. — К., 1985.
46. Республіканська виставка українського народного декоративного мистецтва. Каталог. — К., 1973.
47. Сухорський А. Різьбярі з Вільки. — Лемківський календар. 1995. — С. 64-70.
48. Сополига М. 35 років діяльності музею української культури у Свиднику. Науковий збірник музею української культури у Свиднику. Словацьке педагогічне видавництво у Братиславі. Відділ української літератури в Пряшеві. — Число 17, 1991. — С. 7-26.
49. Станкевич М. Українське художнє дерево. — Львів, 2002. — 144 с.
50. Тарнович Ю. Лемківщина. Матеріальна культура. — Краків: Українське видавництво, 1941. — 168 с.
51. Художня виставка Радянської України. Народне декоративне мистецтво. Каталог. — К., 1963.
52. Чарновський О. О. Українська народна скульптура. — Львів: Вища школа, 1976. — 143 с.
53. Шмагало Р. До історії коломийської деревообробної школи. Вісник Львівської академії мистецтв. Вип. 8. — Львів, 1997. — С. 50-56. (у співавторстві з М. Гнатюком).
54. Шмагало Р. До історії деревообробних шкіл західної України кінця XIX — початку ХХ ст. Вісник Львівської академії мистецтв. Вип. 10. — Львів, 1999. — С. 81-90.
55. Ювілейна виставка українського народного декоративного мистецтва. Каталог. — К., 1970.
56. Юбилейная художественная выставка, посвященная 150-летию со дня рождения Т. Г. Шевченко. Каталог. К.: Мистецтво, 1964. — 281 с.
57. Kroh A. Problemy współczesnej kultury Lemkowskiej na przykładzie muzeum w Zyndranowej. — Polska sztuka ludowa. — 1985. — N3-4. — S. 131-136
58. Stefanowski P. Ogólna charakterystyka regionu Lemkowskiego. Biuletyn zarządu wojewódzkiego. IX-X — Lódz: PTTK, 1976.
59. Stiber Z. Toponomastyka Lemkowszczyzny. Cz I. Nazwu miejscowości. Lódz: Łódzkie Towarzystwo Naukowe, 1948.
60. Stuka cerkiewna XVII-XIX wieku / Biskupski R., Winiarz E., Museum historyczne w Sanoku. Katalog Wystawy. Sanok, 1993.— 33s.

Село Балутянка до 1945 р. Церква і школа.

Початкова школа в Балутянці.

Кищак Іван, Шалайда Дмитро, Стецяк Олекса (сидить).
Виставка "Свято гір в Закопаному", 1935 р.

Кищак Іван на виставці "Свято збору винограду". Заліщики, 1937 р.

Гінда Владислав з дружиною.

Балутянка, 1968 р.

Молоді різьбярі. Зліва направо: Кищак Василь,

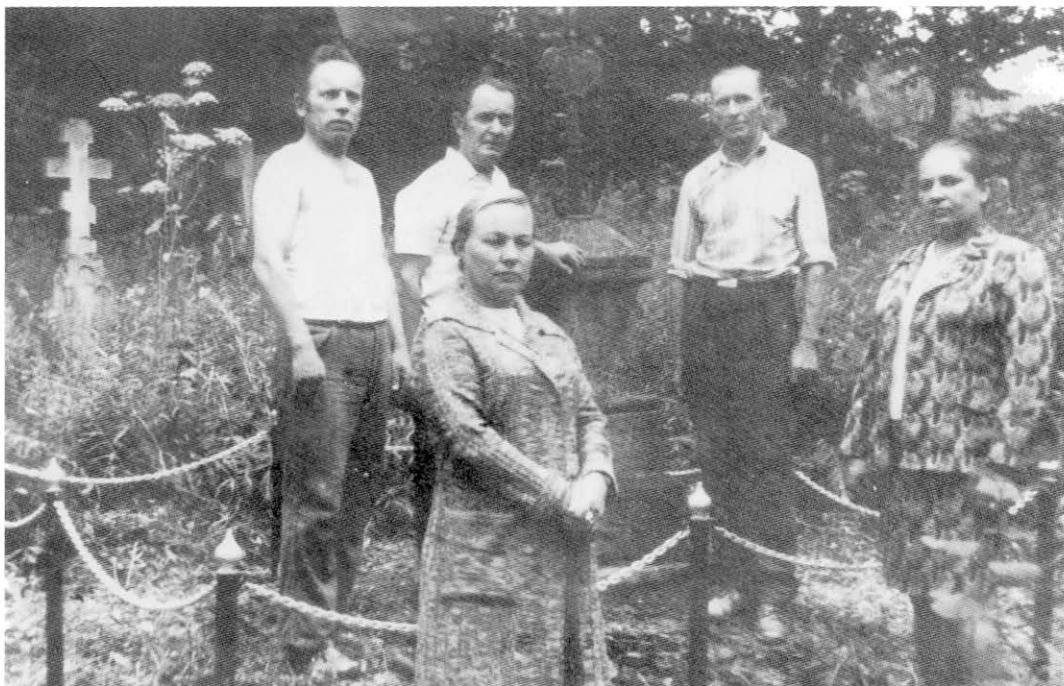
Кищак Марія, Кищак Степан. Балутянка, 1943 р.

Бенч Катерина та Бенч Ганна. Балутянка, 1943 р.

Кищак Олена в лемківському строї. Балутянка, 1942 р.

На цвинтарі. Зліва направо: Філяк Василь, Кищак Степан, Кищак Тереза, Барць Фелікс, Гоч Марія. Балутянка, 1968 р.

Різьбярі з Балутянки. В центрі: Орисик Іван. 1942 р.

Початкова школа в Балутянці, 1937 р.

Весілля у Вільці, 1939 р. У центрі: Бенч Василь.

Різьбярська школа у Риманові, заснована графинею Потоцькою у 1878 р.

Вілька, 1960 р. Сидять: Бенч Андрій,
Михайлишин Степан. Другий ряд: Котис Галя,
Бенч Марія, Бенч Ганна, Панчак.

Одрехівський Василь, Кищак Степан.
Львів, 1947 р.

Івоніч, 1938 р. Зліва направо: Бенч Василь, Красівська Настазія, Бенч Паракса,
Бенч Іра, Одрехівський Маркіян.

Сім'я народних різьбярів у музеї етнографії та народних промислів. Львів, 1952 р. Зліва направо: Кищак Степан, Кищак Іван, Кищак Василь.

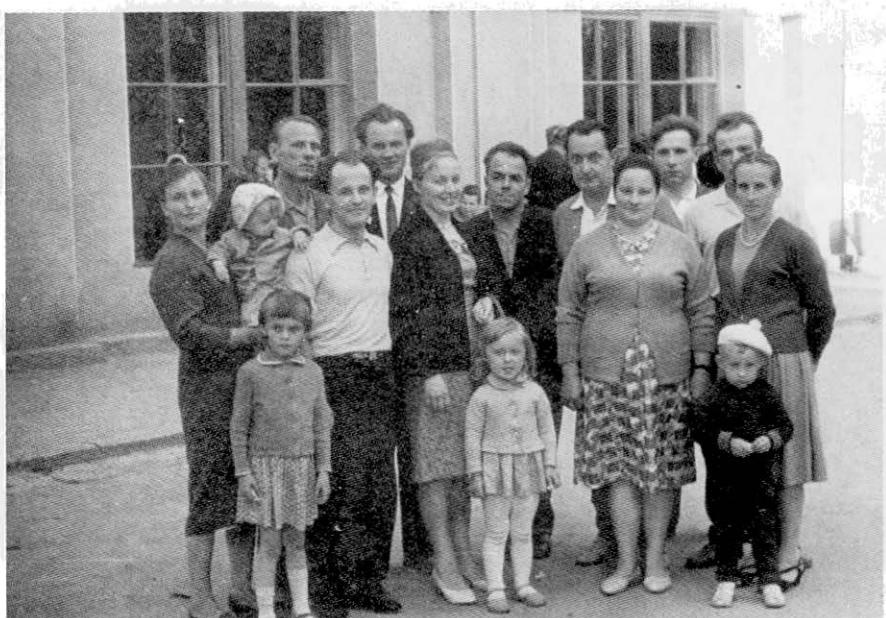
Лемківські різьбярі біля музею “Шевченківський гай”. Зліва направо: Сухорський Андрій, Кищак Василь, Одрехівський Іван, Кищак Степан, Фігель Антін.

Лемківські різьбярі. Згори зліва направо: Амбіцький Мирон, Одрехівський Іван, Стецяк Федір, Сухорський Онуфрій, Стецяк Іван, Захаров Роман, Фединський, Сухорський Андрій, Кищак Василь, Фігель Антін, Іляш Іван, Одрехівський Павло, Чайка Володимир (скульптор), Кищак Іван, Бенч Григорій, Паньків Володимир, Орисик Степан. Львів, 1960 р.

Музей українського народного декоративного мистецтва, Київ, 1979 р.
Зліва направо: Долинський Степан, Тарнавський Мар'ян, В. Нагай (директор музею),
Романишин Михайло, Кищак Степан, Долинський Данило.

Моршин, 1980 р. Різьбярі з родинами: Бенч Іван, Іляш Василь, Кищак Степан, Михайлишин Іван,
Орисик Іван, Долинський Іван, Бенч Іванка, Іляш Марія, Кищак Тереза (писанкарка).

Зліва направо: Одрехівський Василь, Стецяк Гаврило, Кищак Степан.
1970 р., с. Гутисько.

Кищак Іван та Кищак Степан біля скульптури "Лісова пісня". Київ, 1965 р.

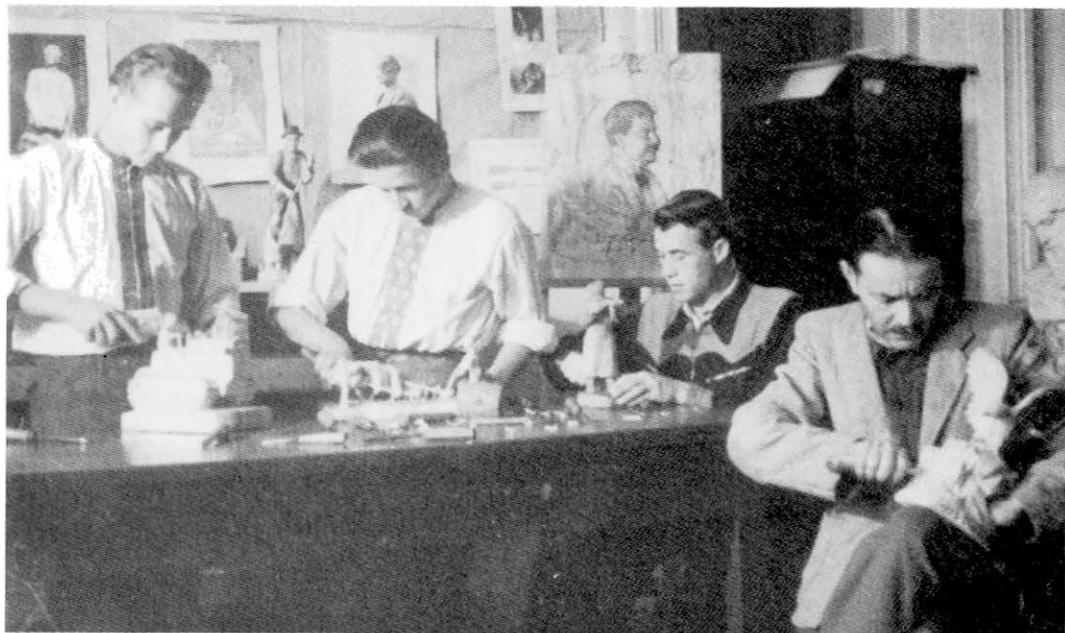
Орисик Іван та Кищак Степан.
Балутянка, 1942 р.

Шалайда Василь. Одеса, 1975 р.

Перші лемківські різьбярі у Львові, 1949 р. Зліва направо: Фігель Антін, Кищак Степан, Сухорський Андрій, Кищак Іван, Паньків В. (директор музею етнографії та народних промислів), Боляк Герасим, Одрехівський Іван, Орисик Петро, Кищак Василь.

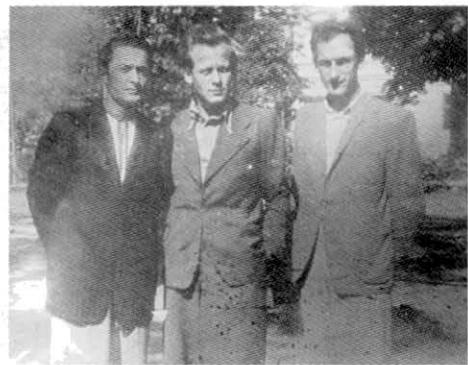
Гурток різьбярів при обласному будинку народної творчості.
Зліва направо: Сухорський Андрій, Кицак Василь, Орисик Петро, Кицак Іван. Львів, 1951 р.

Учні семінарії. В центрі: директор Е. Цісик, проф. В. Кубійович, проф. Кулицький, сотник УГА Навроцький. Криниця, 1941 р.

Кищак Іван з внуками і невістками, 1965 р.

Львів, 1948 р. Різьбярі Кищак Степан, Орисик Іван, Одрехівський Василь.

Трускавець, 1955 р. Вгорі: Потоцький Іван. Зліва направо: Іляш Михайло, Стецяк Федір, Михайлишин І., Красівський Андрій, Бердаль Іван, Потоцький Петро, Бенч Василь, Орисик Андрій, Красівський Іван.

Родина різьбярів Бенчів: Степан Бенч, Іван Бенч, Василь Бенч, Орисик Василь (ФРН), Бенч Іра. Підгайці, 1993 р.

Іванусів Олег (автор книги "Церква в руїні"), історик Красовський Іван. Львів, 1991 р.

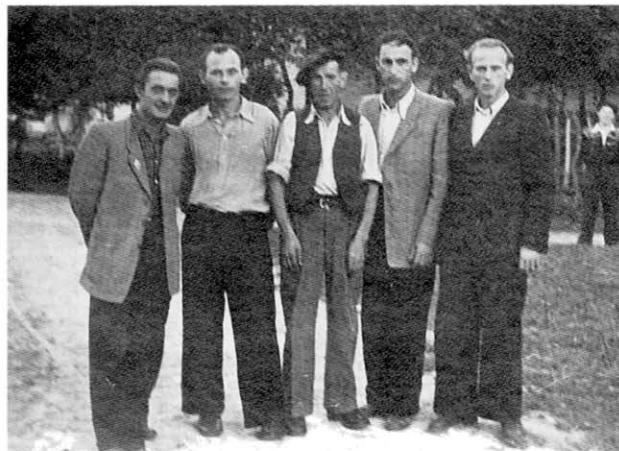
Орисик Андрій, Василь Бенч і збирач лемківського фольклору Марія Бурдяк. Трускавець, 1985 р.

Лемківські музики, с. Гутисько, 1950 р. Зліва направо:
Орисиц Андрій, Боляк Герасим, Бенч Іван, Стєцяк Федір.

Після вигнання з Лемківщини. Народні різьбярі, с. Гутисько, 1947 р.

Лемківські різьбярі, с. Гутисько, 1953 р.
Зліва направо: Кищак Степан, Бенч Василь, Орисиц Гнат,
Одрехівський Василь, Бенч Іван.

Різьбярі з с. Гутисько, 1947 р.

Різьбярі в с. Гутисько, „кермеш“, 1950 р. Зліва направо: Іляш Степан, Боляк Герасим, Кицак Степан, Прожералик Атанас, Бенч Іван (гармоніст), Стецяк Гаврило, Бенч Василь. Другий ряд: Бенч Григорій, Боляк Семен, Іляш Василь, Кицак Іван.

Я. П. Запаско (5-й справа). 1982 р., с. Шешори.

Кицак Степан та Ропецький Володимир на виставці лемківської різьби.
Київ, палац „Україна”, 1999 р.

Я. П. Запаско – голова художньої ради з декоративно-ужиткового мистецтва.

,Лемківська ватра“, с. Гутисько, 1999 р.

Лемківська церква. В центрі — о. мітрат Дзюбина, другий зліва — Хома Стан (США).
Львів, 1996 р.

Лемківська “Ватра”, Ждиня, 1997 р., виставка-продаж. Зліва направо: Сухорський Андрій, Бердаль М., Хомик Андрій, Посипанко Василь, Кищак Степан.

Палац „Україна”, Київ, 1999 р. Народний хор „Лемковина“.

Лемківські різьбярі біля музею „Шевченківський гай“.
Зліва направо: Бенч Василь, Бенч Анатолій, отець Дуда А., Федоро Роман,
Кищак Степан, Серединський Василь, Одрехівський Богдан.

Станкевич Марія — писанкарка,
народний майстер.

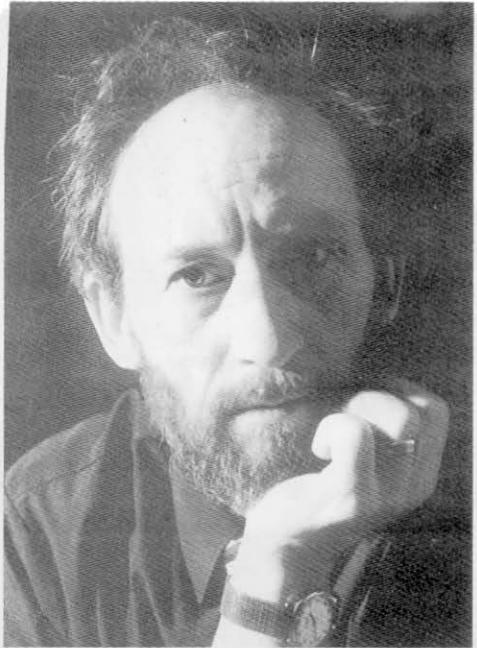

Лемківська „Ватра”, 1965 р.

Іванусів Іванна (Канада). Гуцульська кераміка.

Павло Лопата (Канада).

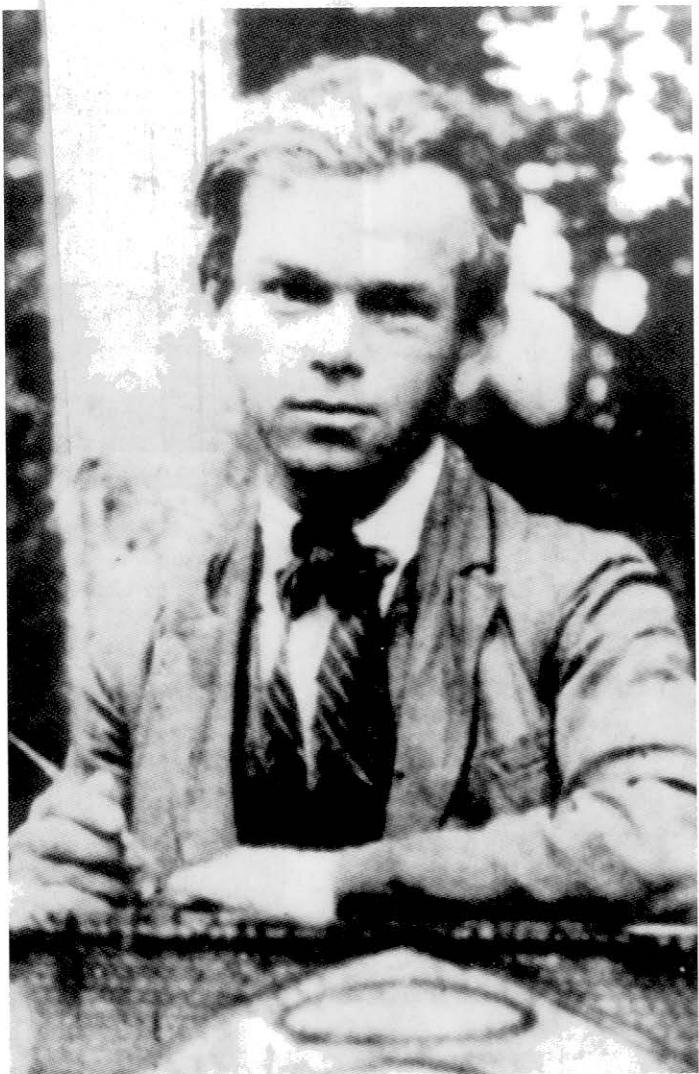
Павло Лопата. „Покрова“. 1989, олія.

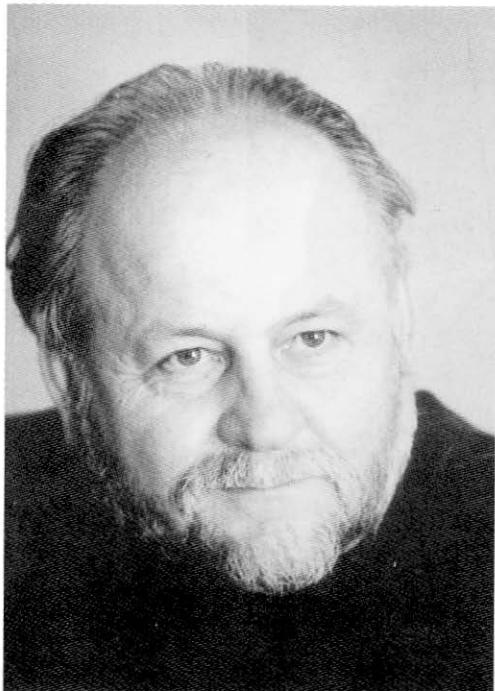
Павло Лопата. „Появлення“. 1983, олія.

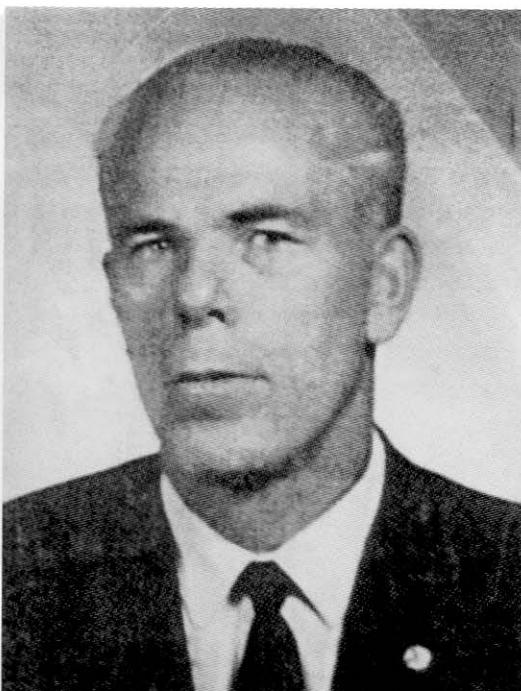
Павло Лопата. „Покровителька“. 1990, темпера.

Епіфаній Никифор Дровняк.

Бокотей Андрій.
Голова Львівської спілки художників
України (1991-1992).
Ректор Львівської академії мистецтв.
Дійсний член Академії мистецтв.

Кашицький Володимир.
Підприємець, меценат української культури.

Отець доктор Дмитро Бляхейовський.

Ропецький Володимир та Василь Откович.
Національний музей у Львові, 1999 р.

Мисько Емануїл.

Майстерня Е. Миська.

Мисько Емануїл. Портрет Олени Кульчицької. 1968, дерево, різьба.

Мисько Емануїл. Портрет О. Новаківського. 1960, дерево, різьба.

Кафедра скульптури ЛАМ, 1986 р.

Мисько Емануїл.
Портрет Зеновія Кецали. 1978 р.

Мисько Емануїл з Папою Іваном Павлом ІІ.
Ватикан, 1992 р.

Брати Мирон та Юрій Амбіцькі.

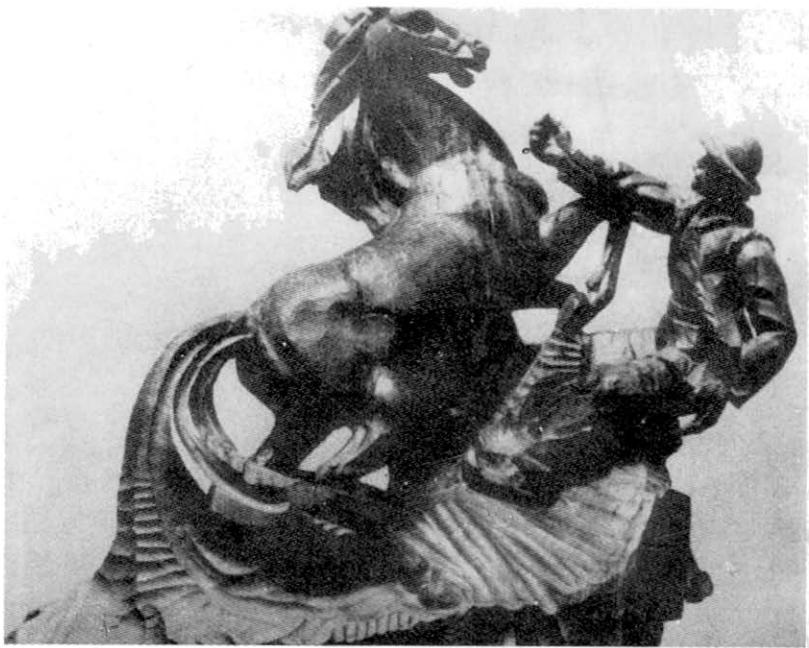
Мирон та Юрій Амбіцькі. Пам'ятник Т. Шевченку у с. Сокільники, 1998 р.

Мирон Амбіцький. „Молитва“. 1998, дерево, різьба.

Мирон Амбіцький. „Спаситель“. 1999, дерево, різьба.

Мирон та Юрій Амбіцькі. „Господар“. 1985, дерево, різьба.

Іванусів Іванна (1909-2000).

Русенок Іван. „Лемкиня і лемко на жнивах“. 1958, дерево, інтарсія.

Скульптор Лука Біганич, с. Волосате.

Біганич Лука. „Першодрукар Фіоль“.
Дерево, різба.

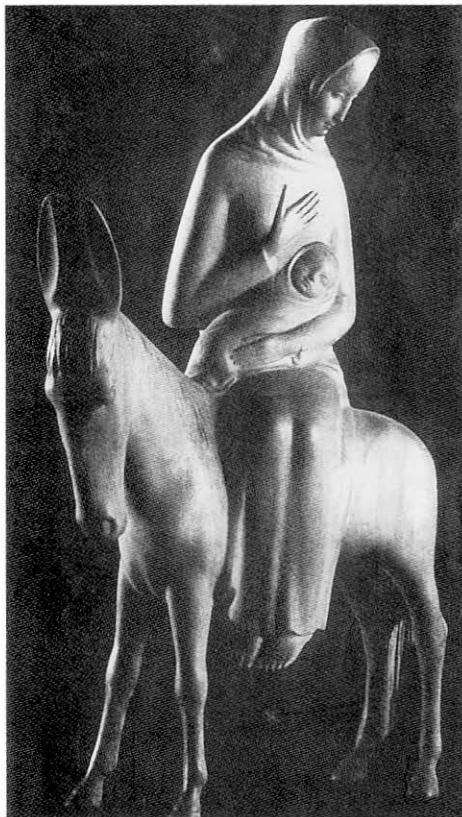
Біганич Лука. „Боян“. Дерево, різба.

Михайло Черешньовський (1911-1994).

Михайло Черешньовський біля пам'ятника
Лесі Українці в Клівленді, 1961 р.

Михайло Черешньовський.
„Втеча до Єгипту“. 1953, дерево.

Михайло Черешньовський. „Леся Українка“. 1961.

Михайло Черешньовський.
„Степан Бандера“. 1968, дерево.

Михайло Черешньовський.
„Роман Шухевич“. 1968, дерево.

Михайло Черешньовський. „Макаречівна“. 1962, дерево.

Михайло Черешньовський.
„Дмитро Донцов“. 1962, бронза.

Сухорський Андрій з роботою „Я пас ягнята за селом“. 1963, дерево, різба.

Сухорський Андрій. „Дивлюся аж світас“. 1955, дерево, різба.

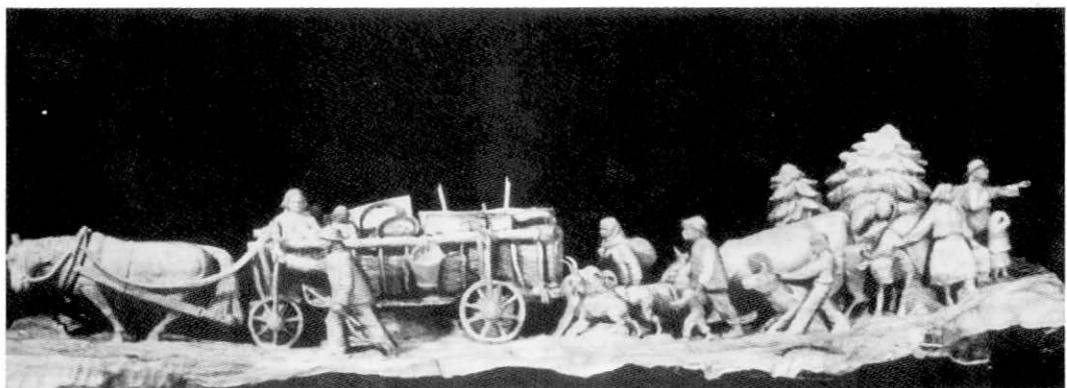
Сухорський Андрій. „Мені тринадцятий минало“. 1963, дерево, різба.

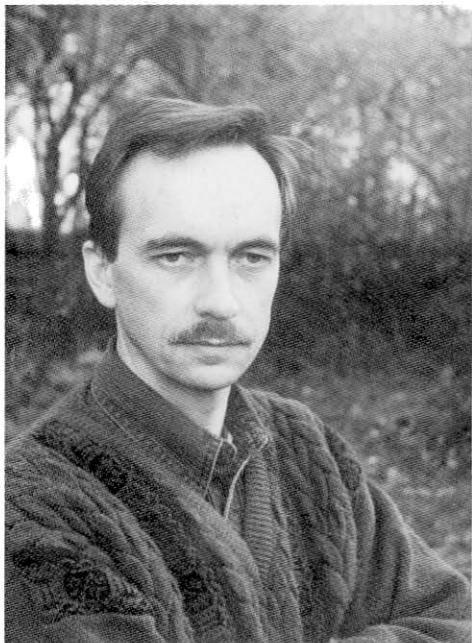
Сухорський Андрій. „Косар“. 1985, дерево, різба.

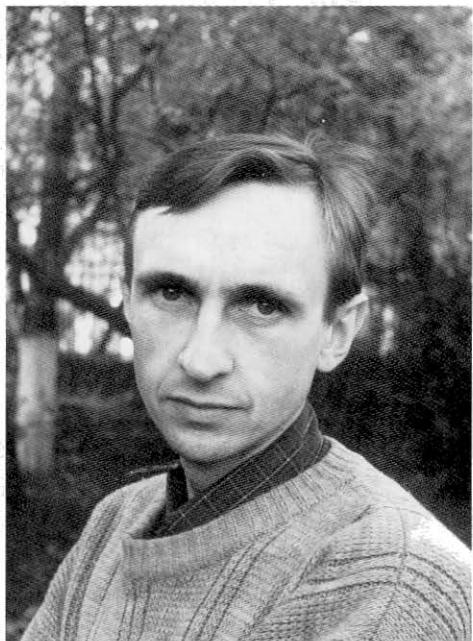
Сухорський Андрій. „Дивлюся, світає“. 1963, дерево, різьба.

Сухорський Андрій. „Депортация“ (ДМУНДМ). 1987, дерево, різьба.

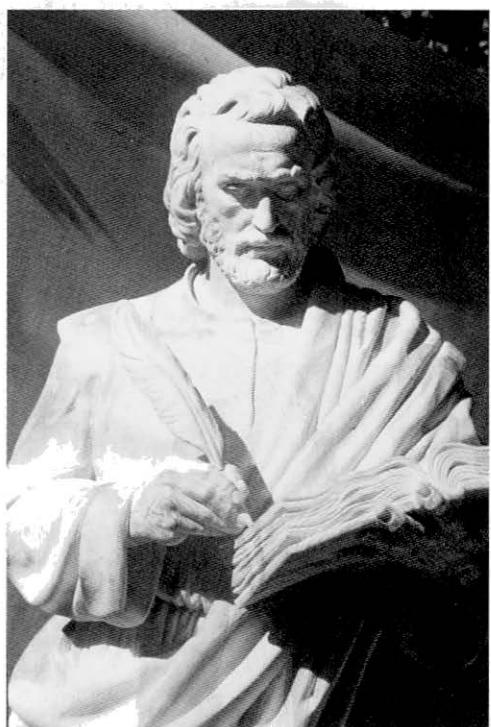
Сухорський Володимир (м. Львів).

Сухорський Андрій (м. Львів).

Сухорський Андрій. „Лев“. 1980, дерево, різба.

Володимир і Андрій Сухорські. „Євангелист Св. Марко“. 2000 р.

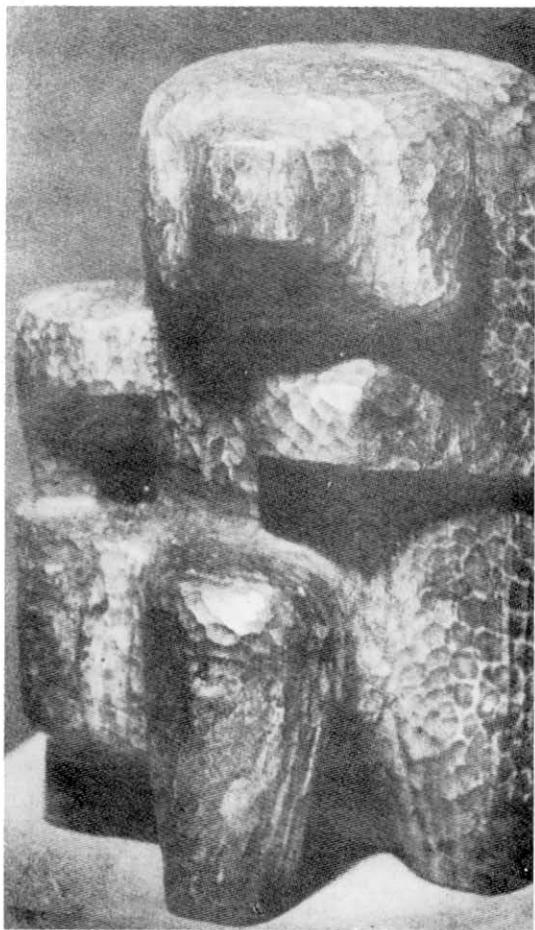
Печух Григорій

Печух Григорій.
Пам'ятник лемківським партизанам.

Печух Григорій. „Учітесь, брати мої!“.
1964, дерево, різьба.

Печух Григорій. „Медведиця“.
Дерево, різьба.

Пецух Григорій. „300“. 1959, дерево, різьба.

Пецух Григорій. „Самець“. 1975, дерево, різьба.

Пецух Григорій. „Лемко“. 1959, дерево.

Одрехівський Василь.
Портрет Юрія Шкрібляка. Дерево, різьба.

Одрехівський Василь. Портрет Кищака
Степана. 1975, гіпс.

Одрехівський Василь. „Дудар“.
1948, дерево, різьба.

Одрехівський Василь. „Лемко несе дрова“.
1948, дерево, різьба.

Стецяк Олекса, с. Вілька, 1943 р.

Стецяк Олекса. „Перші кроки“. 1956, дерево, різьба.

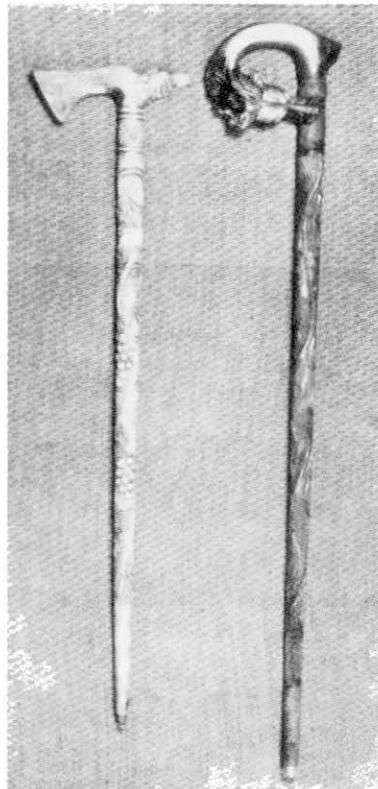
Стецяк Олекса. „Ведмідь“. 1956, дерево, різьба.

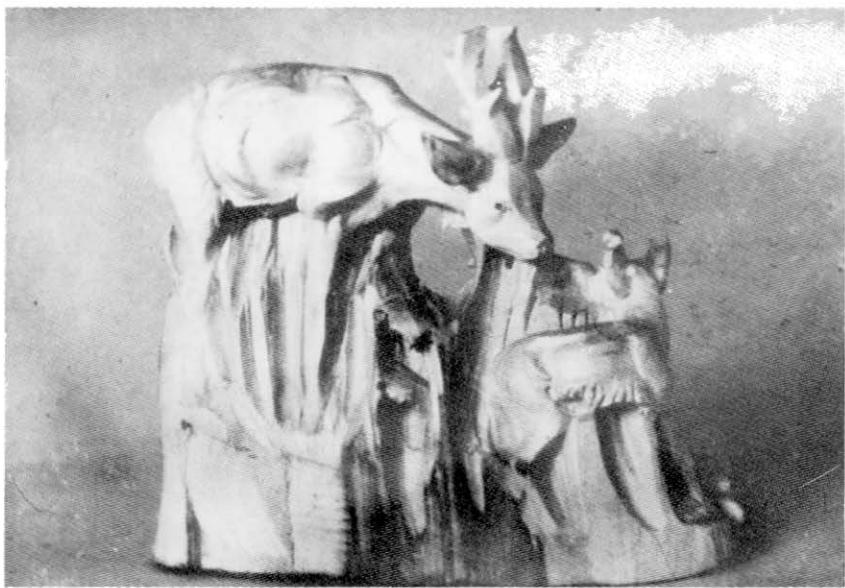
Стецяк Олекса. „Білочкі“. 1955, дерево, різьба.

Стецяк Олекса. „Портрет лемкіні-матері“.
1943, дерево, різьба.

Бенч Григорій (м. Трускавець).
Палиці. 1960, дерево, різьба.

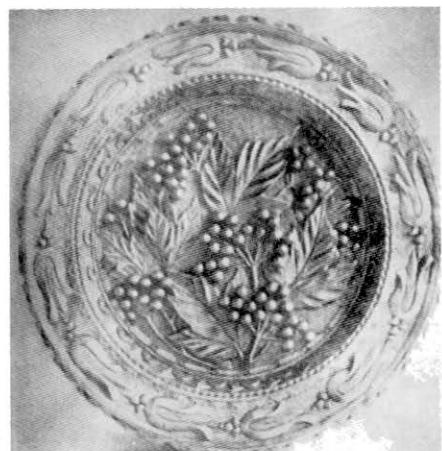
Стецяк Олекса. „Серна“. 1956, дерево, різьба.

Стецяк Олекса. Верхня частина скриньки. 1956, дерево, різьба.

Красівський Іван. Декоративний листок. 1969, дерево, різьба.

Красівський Іван. Тарілка „Калина“. 1950, дерево, різьба.

Гірняк Ярослава (м. Трускавець). Декоративна тарілка. 1980, дерево, різьба.

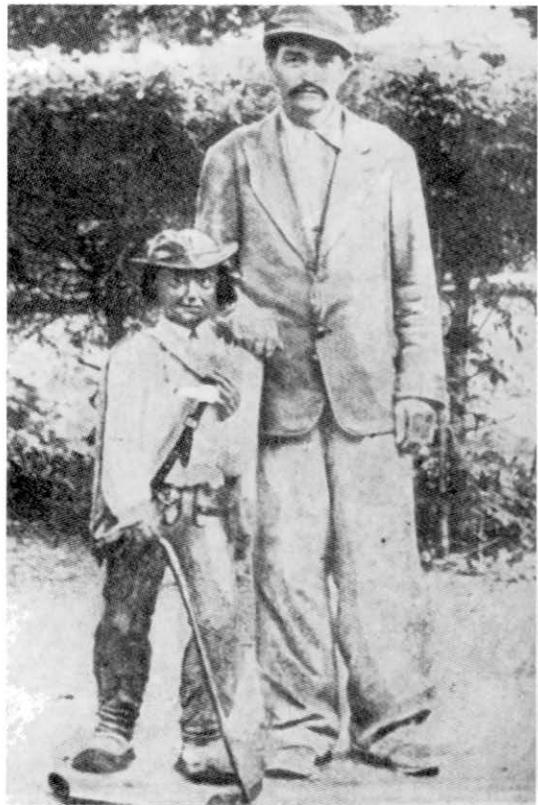
Гірняк Степан. Декоративна тарілка „Каштан“. 1980, дерево, різьба.

Орисик Михайло,
с. Вілька, 1937 р.

Бенч Іван з дружиною, Любін, 1988 р.

Орисик Михайло, с. Вілька, 1937 р.

Бенч Іван. „Ян Гус“. 1964, дерево, різба.

Бенч Василь (м. Трускавець). „Лані“. 1980, дерево, різьба.

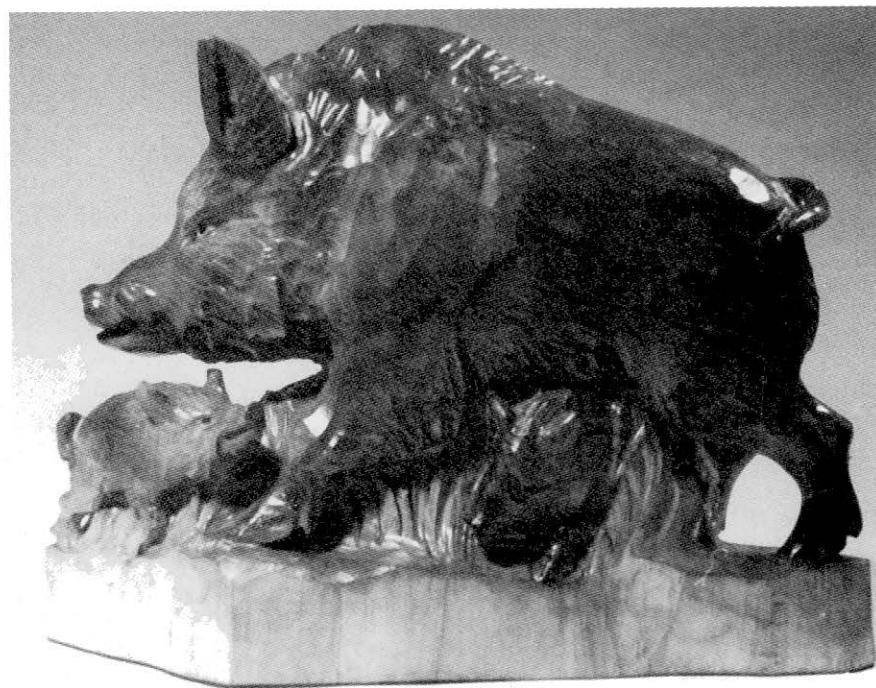
Бенч Василь. „Олені“. 1980, дерево, різьба.

Бенч Василь. „Олені“. 1985, дерево, різьба.

Орисик Андрій у майстерні, м. Трускавець, 1996 р.

Орисик Андрій. „Дика свиня“. 1985, дерево, різьба.

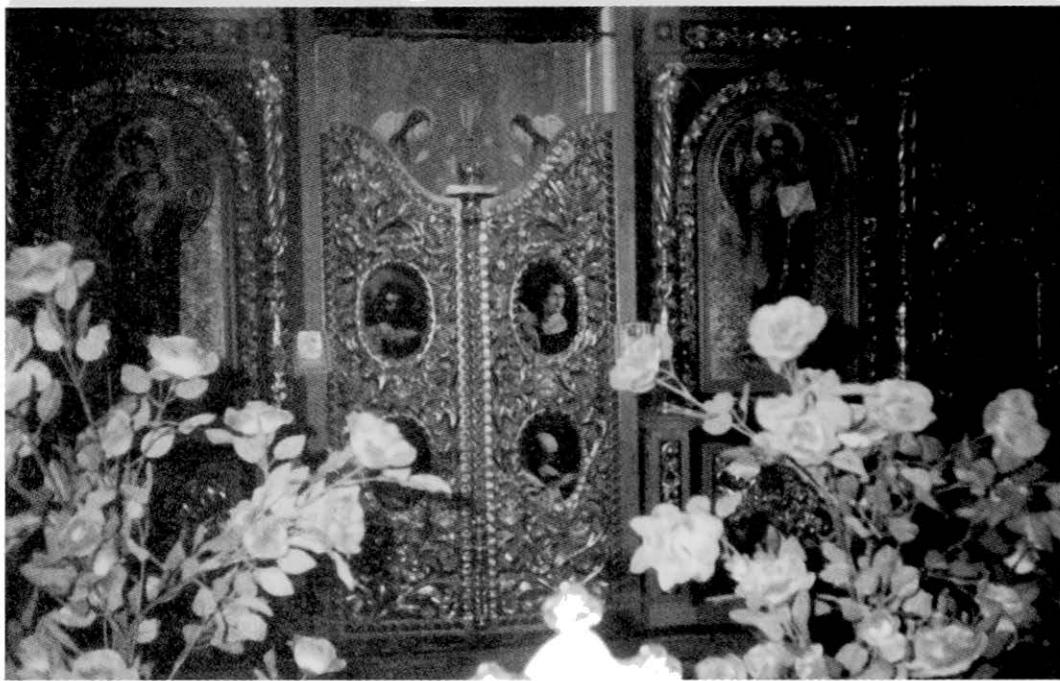
Стецяк Михайло (м. Трускавець). „Бій турів“. 1968, дерево, різьба.

Стецяк Михайло. „Орел“. 1985, дерево, різьба.

Лупійчук Володимир. „Запорожець“. Дерево, різьба.

Іляш Зеновій, Орисик Іван. Царські врата, с. Сокільники, 1996 р.

Іляш Іван. „Навіть жінки пішли в гайдамаки“. 1963, дерево, різьба.

Іляш Зеновій. „Олень“. 1963, дерево, різьба.

Сухорський Богдан (м. Львів). „Боксери“.

Сухорський Богдан. „Кінь“.

Синютка Ярослав (м. Трускавець). „Тур“. 1960, дерево, різьба.

Бенч Іван (м. Моршин). „Орел“. 1979, дерево, різьба.

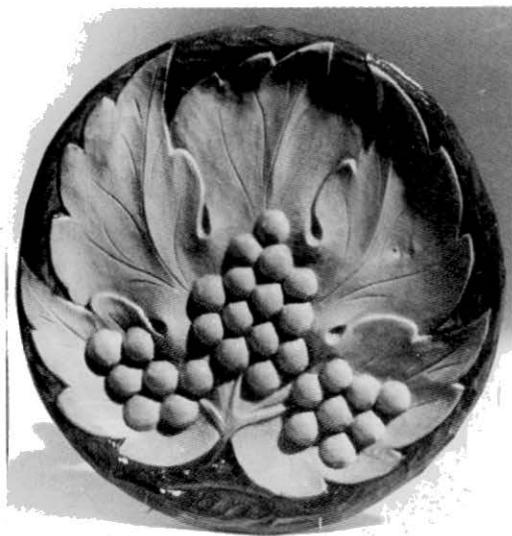
Бенч Іван. „Серна“. 1970, дерево, різьба.

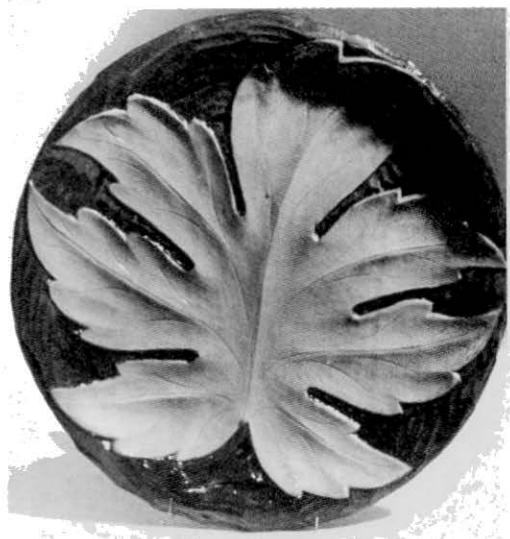
Кравчук Володимир (м. Львів). „Кінь“.
2002, дерево, різба.

Захаров Роман (м. Львів). „Олень“.
1975, дерево, різба.

Потоцький Юрій (м. Львів). Декоративна
тарілка. 1960, дерево, різба.

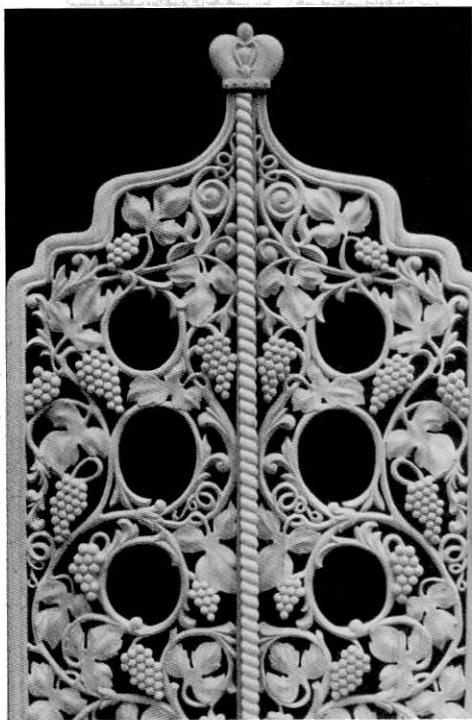
Паляніця Богдан. Декоративна тарілка.
1980, дерево, різба.

Сухорський Онуфрій. „Чого ти ходиш на могилу“. 1964, дерево, різьба.

Падовський Мирослав. „Тягар“, дерево, різьба.

Бердаль Юрій, Сорока Микола.
Царські врата, м. Трускавець, 1998 р.

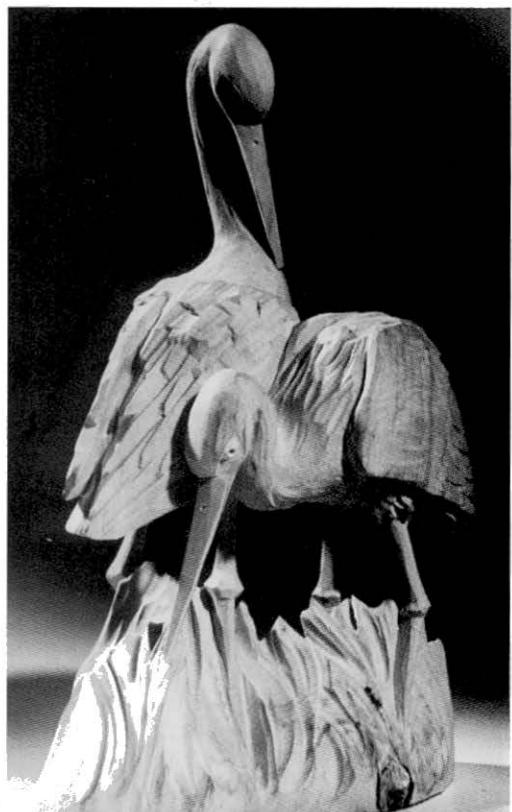
Бердаль Юрій (м. Трускавець).
Декоративна тарілка. 1982, дерево, різьба.

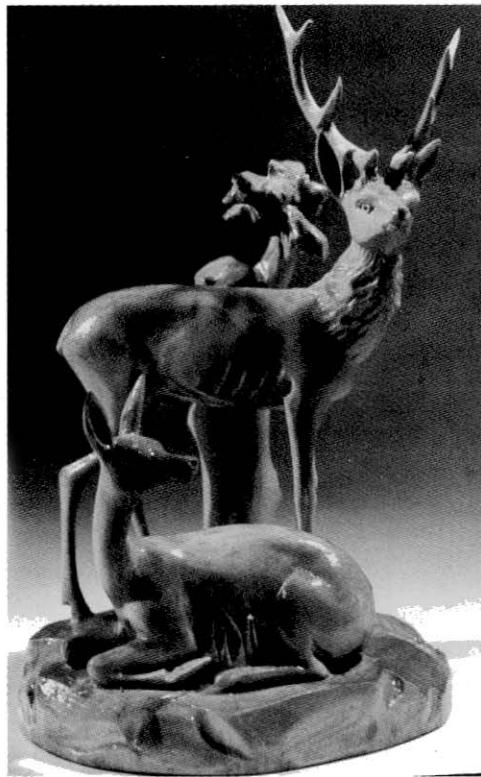
Оришкі Роман та Оришкі Ганна. Моршин, 1980 р.

Бенч Іван (м. Моршин). „Яструб“. 1982, дерево, різьба.

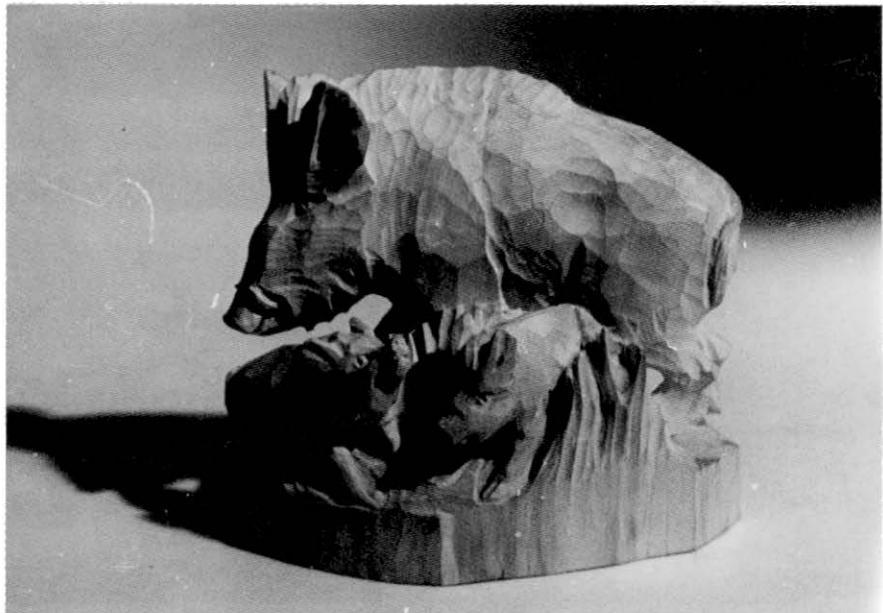
Сухорський Іван (м. Трускавець). „Бузьки“. 1973, дерево, різьба.

Бердаль Іван. „Олені“. 1967, дерево, різьба.

Бердаль Іван. „Гномики“. 1978, дерево, різьба.

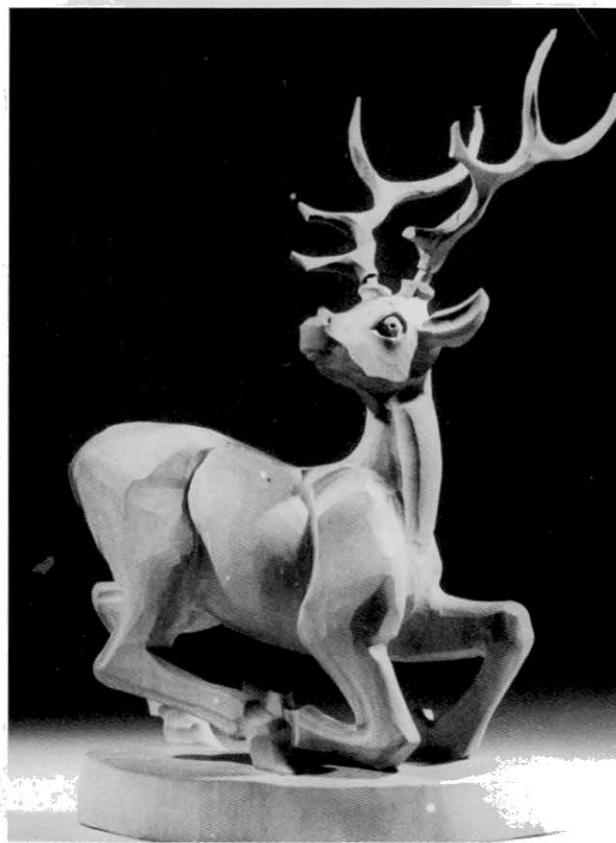
Красівський Андрій (м. Трускавець). „Дика свиня“. 1987, дерево, різьба.

Красівський Андрій. „Лисиця і журавель“. 1987, дерево, різьба.

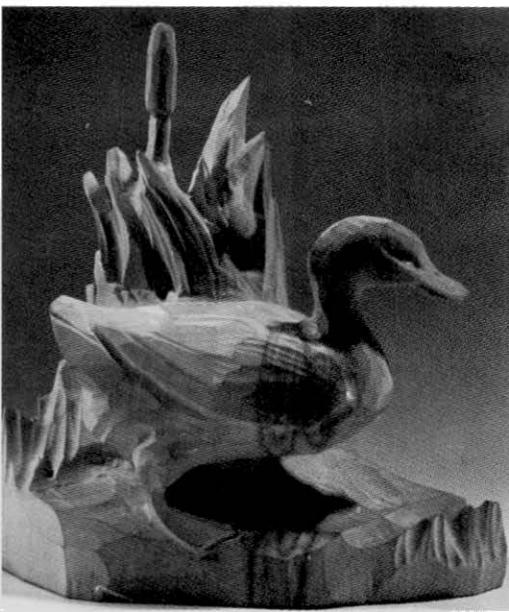
Красівський Андрій. „Здобич“. 1978, дерево, різьба.

Бердал' Микола (м. Моршин). „Олень“. 1963, дерево, різьба.

Орисик Степан (м. Трускавець).
„Качка в очереті“. 1968, дерево, різьба.

Орисик Степан. „Качка“. 1982, дерево, різьба.

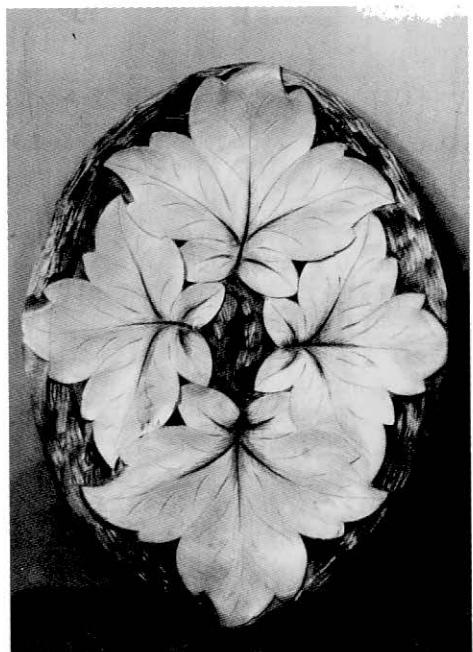
Орисик Степан. „Дика свиня“. 1968, дерево, різьба.

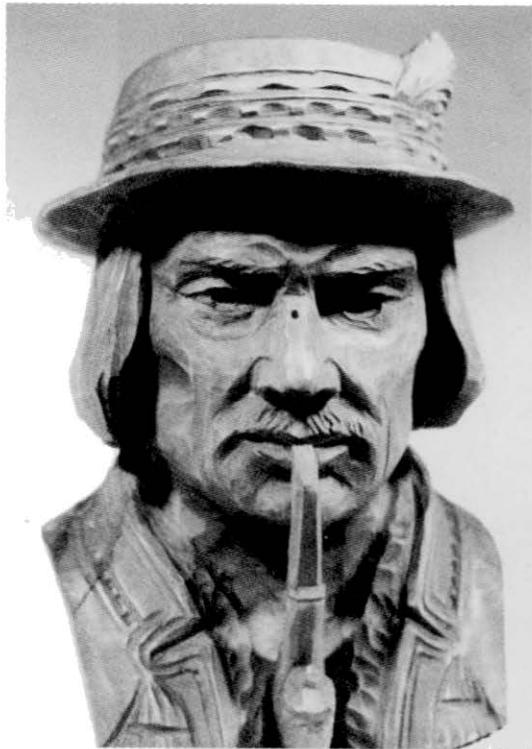
Стецяк Федір (м. Трускавець). „Орел“. 1978, дерево, різба.

Фарбанець Іван.

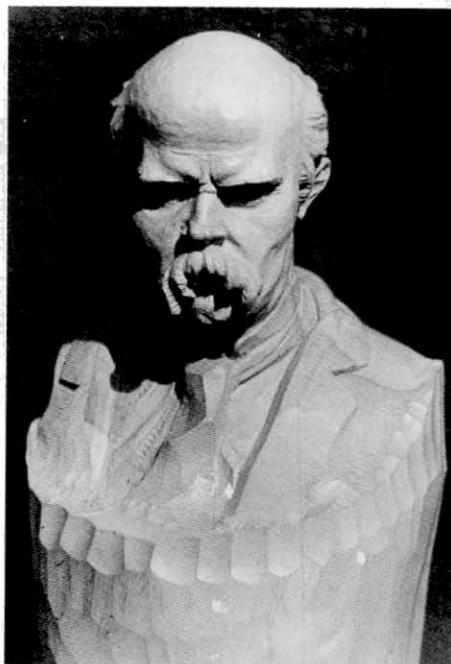
Фарбанець Іван. Декоративна тарілка.
1940, дерево, різба.

Фігель Антін (м. Львів). „Гуцул“. 1985, дерево, різьба.

Фігель Антін. „Гусятниця“. 1960, дерево, різьба.

Шалайда Василь (м. Одеса). „Тарас Шевченко“. 1965, дерево, різьба.

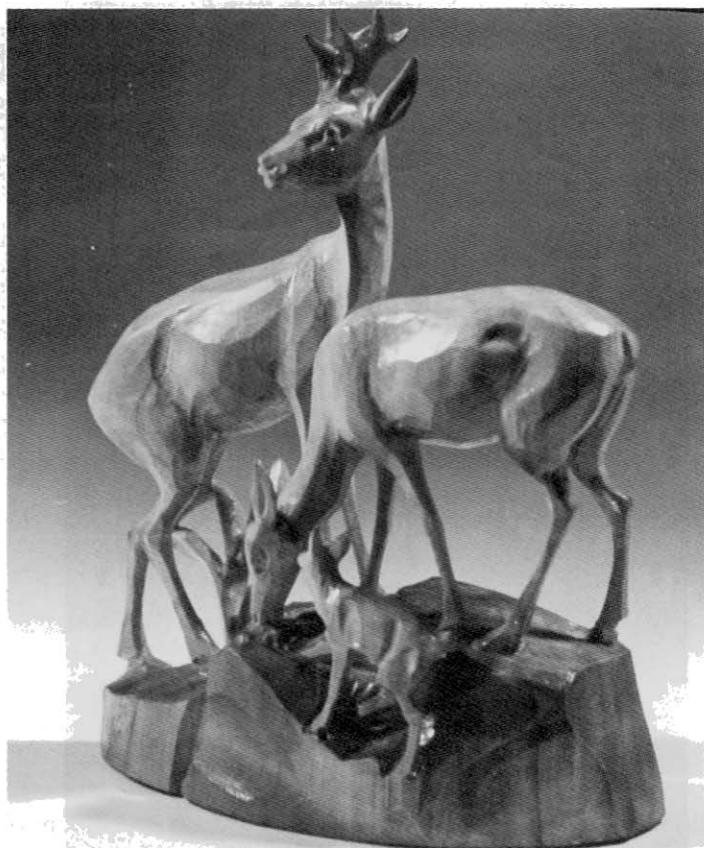
Серединський Василь (м. Трускавець). Фрагмент палици. 1992, дерево, різьба.

Стецяк Іван (м. Бережани). „Лисиця“. 1965, дерево, різьба.

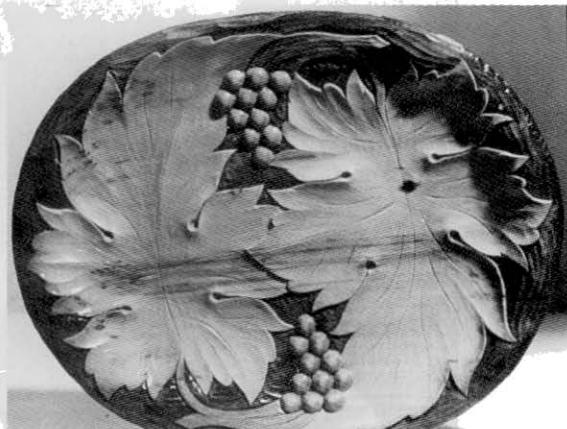
Стецяк Іван. „Цап“. 1965, дерево, різьба.

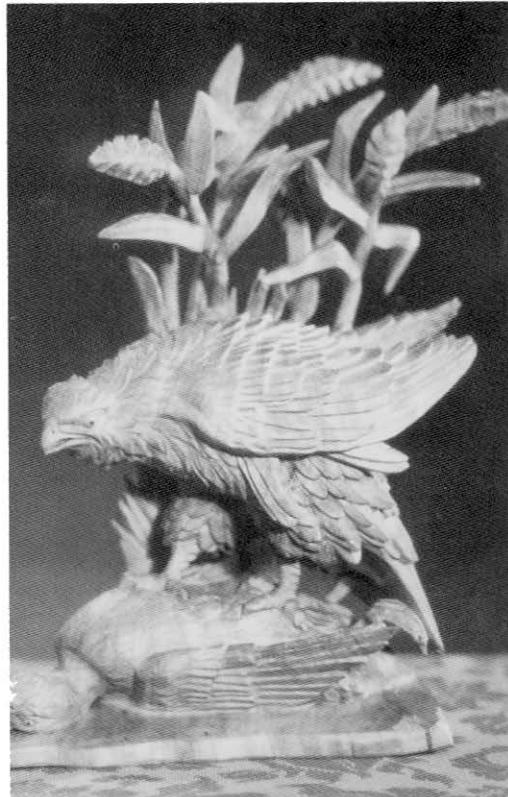
Стецяк Іван. „Сім'я серняків“. 1965, дерево, різьба.

Одрехівський Іван (м. Бережани).
Декоративна тарілка. 1968, дерево, різьба.

Одрехівський Іван. Тарілка овальна.
1977, дерево, різьба.

Долинський Данило (м. Трускавець). „Орли“. 1963, дерево, різьба.

Долинський Данило. „Дружба ведмедів“. 1980, дерево, різьба.

Долинський Данило. „Ведмідь“. 1983, дерево, різьба.

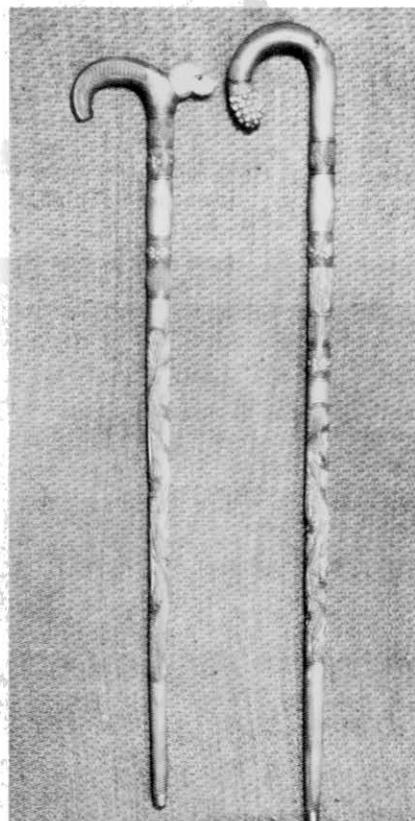
Долинський Данило. Тарілка „Каштан“. 1979, дерево, різьба.

Долинський Микола. „Шевченко в бур'янах“. 1935, дерево, різьба.

Стецяк Кузьма (м. Трускавець).
Палиця. Дерево, різьба.

Іляш Михайло.
Палиці. Дерево, різьба.

Шпак Василь. „Перед полднем“. Дерево, різьба.

Одрехівський Сидор. „Яструб“ . Дерево, різьба.

Іляш Михайло. Скринька. 1985, дерево, різьба.

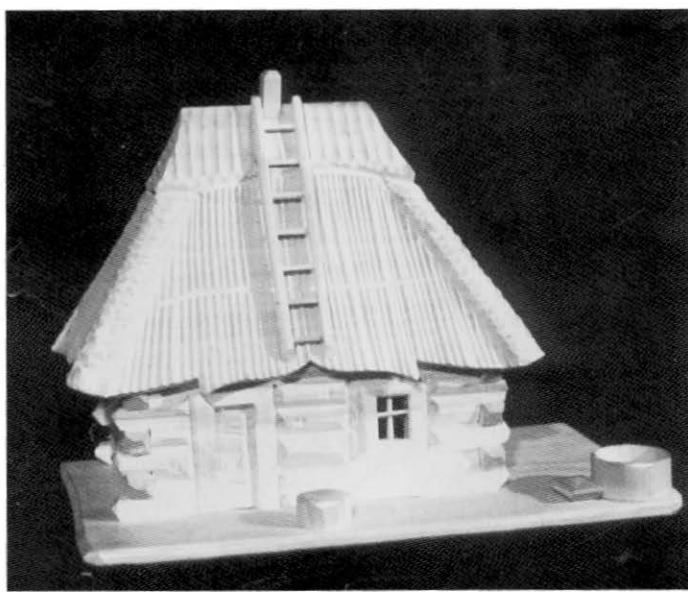
Іляш Михайло. „Викрадення півника“. 1963, дерево, різьба.

Князь Ю. Декоративна тарілка.
1987, дерево, різьба.

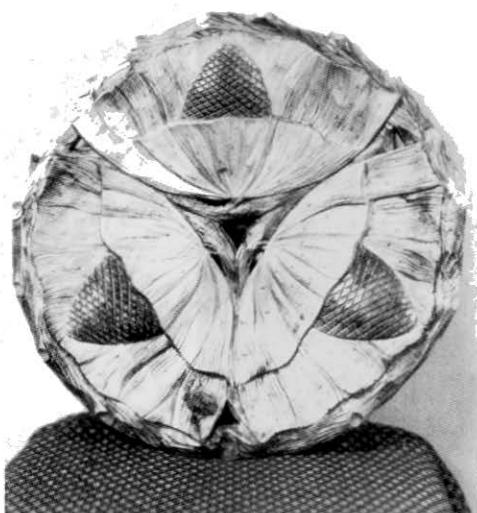
Горнік Тарас, Горнік Андрій.
Царські врата, с. Гутисько. 1996 р.

Григорій Михайло. „Лемківська хатка“. 1963, дерево, різьба.

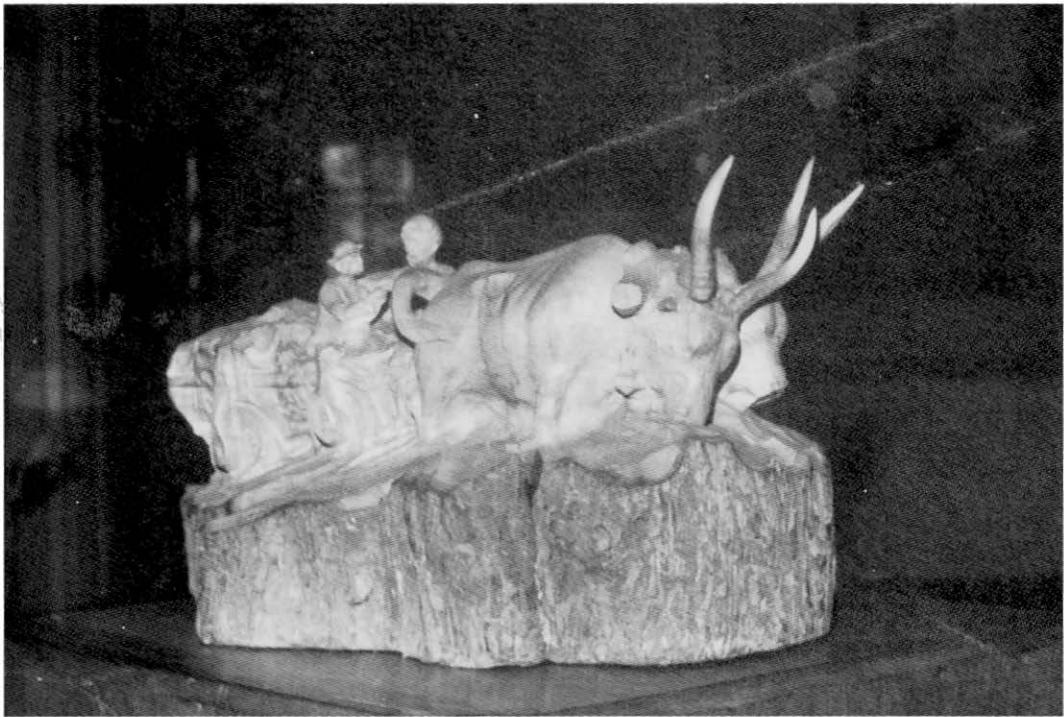
Кищак Степан за роботою. Львів, 1968 р.

Кищак Степан. Декоративна тарілка.
1970, дерево, різьба.

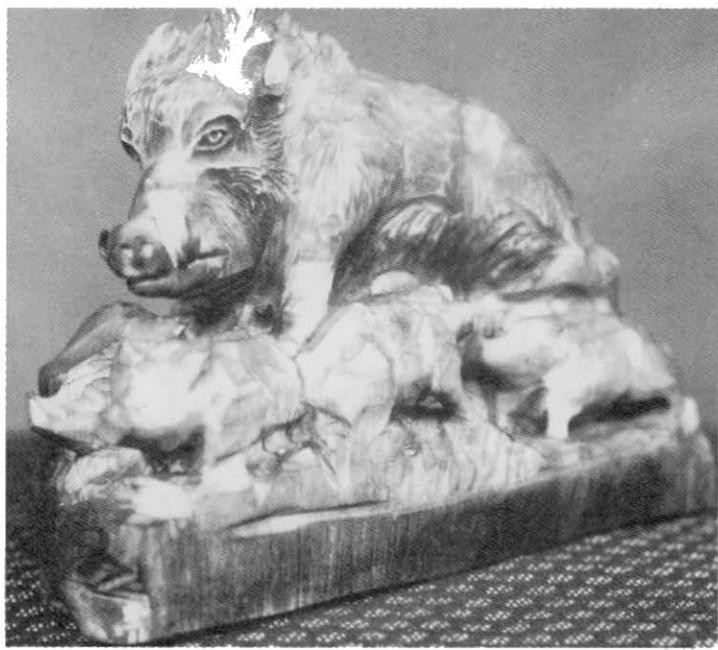
Кищак Степан. „Кінець сталінської імперії“.
1997, дерево, різьба.

Кищак Степан. „Тарас Шевченко з чумаком“. 1964, дерево, різьба.

Кищак Степан. „Боротьба“. 2000, дерево, різьба.

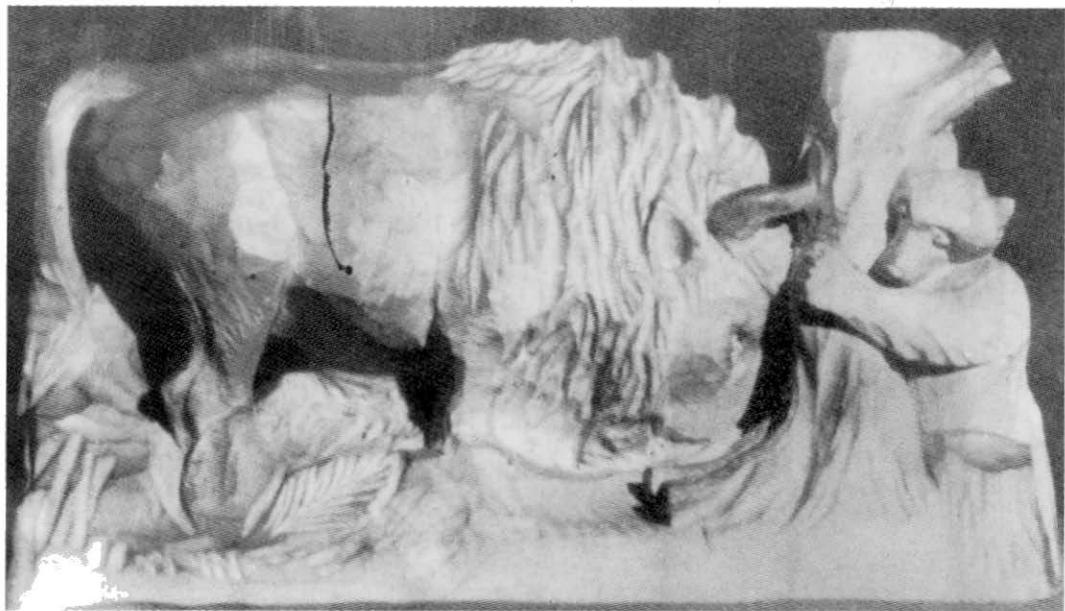
Кищак Степан. „Дика свиня“. Дерево, різьба.

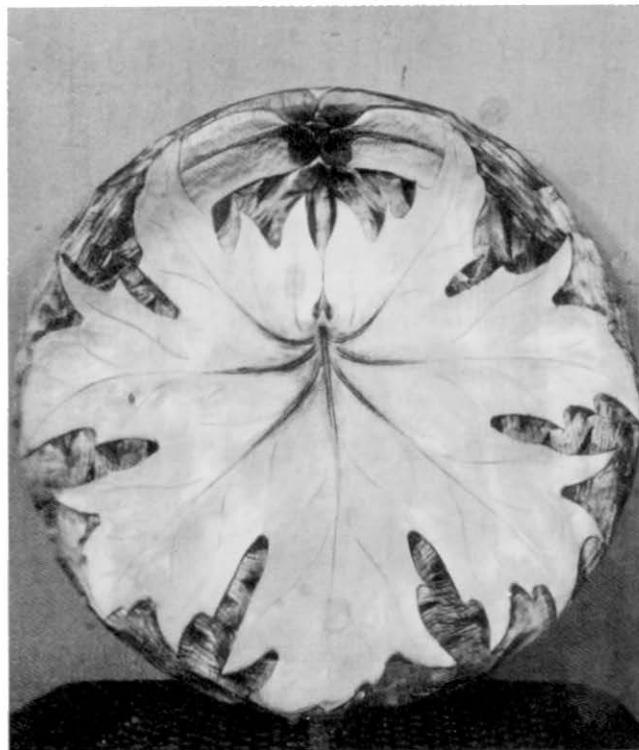
Кищак Степан. „Карпатські гори“. 1980, дерево, різьба.

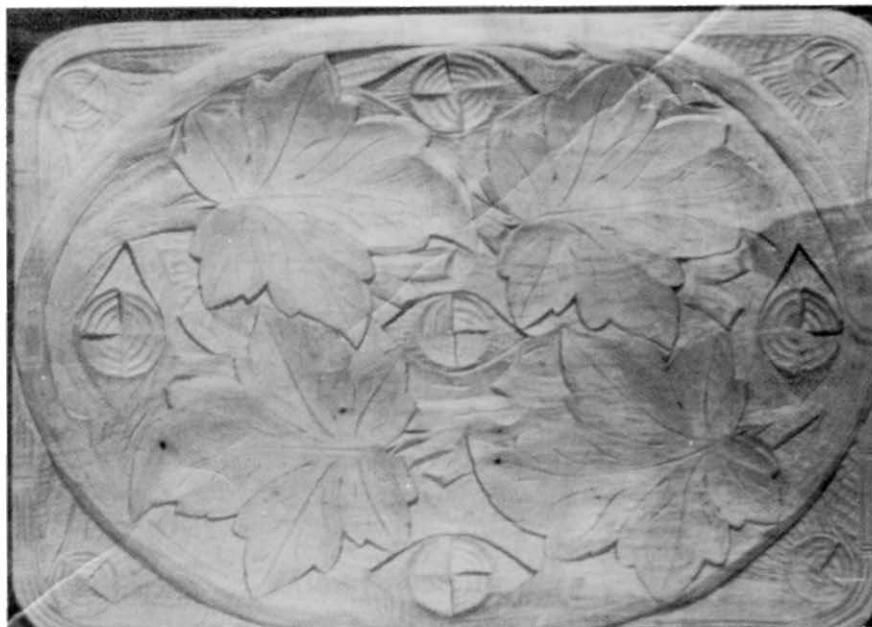
Кицак Степан. Посвідчення члена артілі ім. Л. Українки.

Кицак Степан. „Лісова боротьба“. 1965, дерево, різьба.

Кищак Степан. Тарілка „Клен“. Дерево, різьба.

Кищак Степан. Декоративна тарілка. 1967, дерево, різьба.

Барць Фелікс. Декоративна тарілка. 1968, дерево, різьба.

Боляк Герасим. Декоративна тарілка. 1980, дерево, різьба.

Кищак Іван з сином Степаном. 1937 р.

Кищак Іван. „Бій турів“. 1954, дерево, різьба.

Кищак Іван. „Ланкова“. 1954, дерево, різьба.

Кищак Іван. „Напад беркута на серняка“. 1952, дерево, різьба.

Одрехівський Ярослав (м. Трускавець). „Муза текучого часу“. 1999, дерево, різьба.

Одрехівський Богдан. Декоративна тарілка. Дерево, різьба.

Народні артистки України, лауреати Шевченківської премії сестри Байко, 1972 р.

Народний хор „Лемковина” у депутаті Верховної Ради Писарчука Петра,
директора „Південного ринку”. Львів, 2000 р.

Хор ЛАМ (диригент Льорчак Володимир) у Ватикані, 1992 р.

Лемківська писанкарка, народний майстер Кищак Тереза.

Кищак Тереза. „Лемківські писанки”.

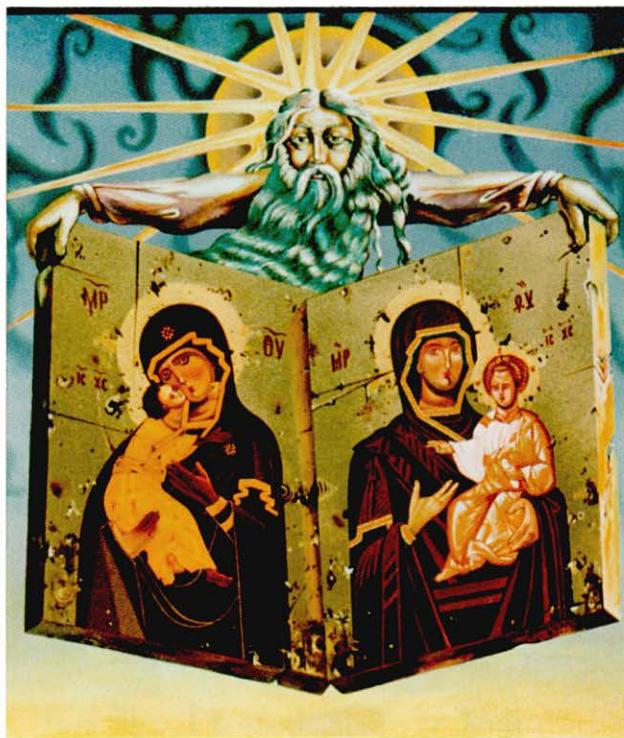
Володимир і Андрій Сухорські. Пам'ятник Т. Шевченку у Львові, 1996 р.

Володимир і Андрій Сухорські. Пам'ятник правоохоронцям України. Львів, 1998 р.

Біля лемківської церкви у Львові, 1999 р.

Павло Лопата. „Дар Божий народові“. 1983, олія.

Одрехівський Богдан. Декоративна тарілка. 2000, дерево, різьба.

Одрехівський Богдан. Декоративний листок. 2000, дерево, різьба.

Кищак Василь.

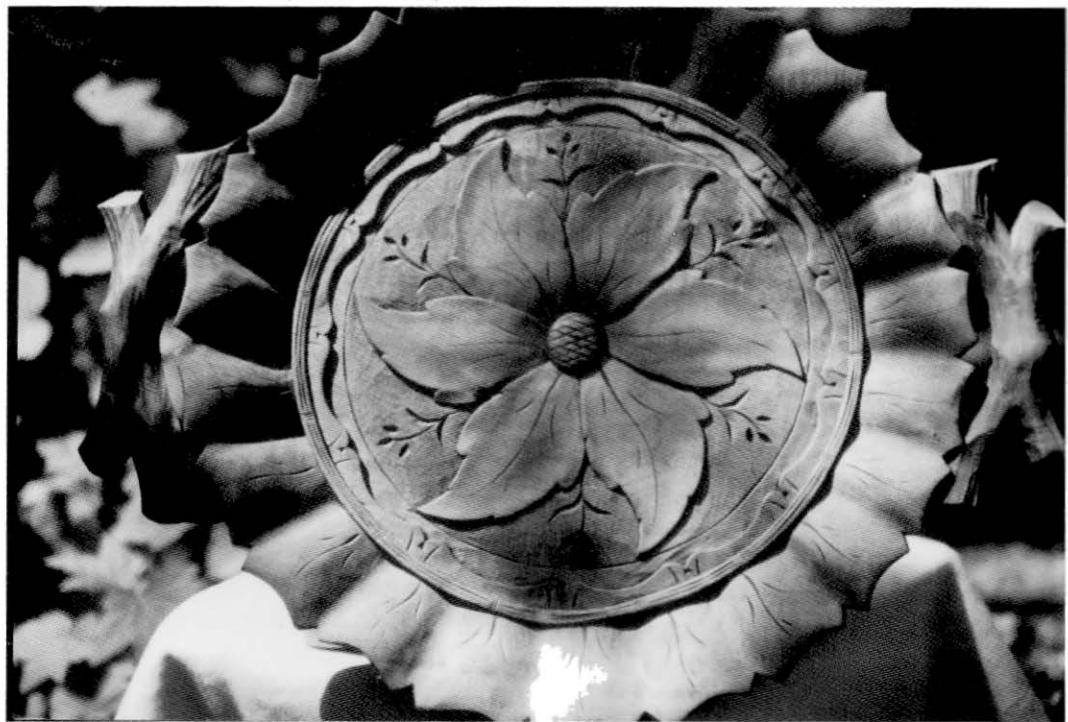
Кищак Василь. Декоративна тарілка.
1960, дерево, різьба.

Кищак Василь. Декоративна тарілка. 1957, дерево, різьба.

Кищак Василь. Декоративна тарілка „Каштан“. 1959, дерево, різьба.

Кищак Василь. Таца. 1959, дерево, різьба.

Русенко Іван. Лемківські типи. 1935.

Список скорочень

- ДМУНДМ** – Державний музей українського народного декоративного мистецтва.
- МВДУК** – Музей видатних діячів української культури у Києві.
- МНАПУ** – Музей народної архітектури і побуту України.
- МНБС** – Музей народного будівництва м. Сянока, Польща.
- ІМС** – Історичний музей м. Сянока, Польща.
- ОМНС** – Окружний музей м. Новий Сонч, Польща.
- ДМУРК** – Державний музей української культури м. Свидник, Словаччина.
- ОМГ** – Окружний музей м. Гуменне, Словаччина.
- ДХВУ** – Дирекція художніх виставок України.
- ЛМНАП** – Львівський музей народної архітектури і побуту.
- ШМБ** – Шаризький музей архітектури в Бардіївських купелях, Словаччина.

Народна творчість Лемківщини не обмежувалася різьбою у дереві чи камені, не можна оминути увагою самобутню архітектуру лемківських церков, писанкарство, традиції якого підтримують Тереза Кищак-Русинник і Марія Станкевич, лемківську пісню, що пролунала на весь світ з уст сестер Байко, хорової капели „Лемковина“, лемківських хорів з Борислава, Калуша, Лошнева, Долини, Івано-Франківська, завдяки яким ми маємо нагоду побачити ще й лемківську народну ношу, що майже зникає, познайомитися з лемківськими народними звичаями.

Хочемо також з вдачністю згадати відомих вчених, підприємців, які зосередились біля хору „Лемковина“, краєвого товариства „Лемківщина“ та Фундації дослідження Лемківщини:

1. Соболевський Роман - викладач Львівської консерваторії, організатор хору „Лемковина“, громадський діяч.

2. Іван Красовський - історик, лемкознавець, деякі з його досліджень використані в цій книзі.

3. Чулик Ілля - доцент Львівського національного університету ім. І. Франка, відомий науковець, педагог.

4. Олесневич Любомир - доцент, завідувач відділу Інституту економіки АКН України, автор 88 наукових праць та лемківського словника.

5. Бадяк Володимир - професор Львівської академії мистецтв, автор багатьох наукових праць, громадський діяч.

6. Когут Петро - публіцист, засновник Львівського товариства „Лемківщина“, заслужений працівник культури України.

7. Щерба Іван Дмитрович - професор Львівського національного університету ім. І. Франка, голова Світової федерації Лемків.

8. Швягла Ярослав - голова Фундації дослідження Лемківщини у Львові, громадський діяч.

9. Мушинка Микола (Словаччина) - доктор філології, дослідник народної культури лемків південних схилів Карпат.

10. Сополига Мирослав (Словаччина) - доктор історичних наук, етнограф, музеєзнавець, громадський діяч.

11. Тавпаш Андрій - генеральний директор фірми „Світоч“, активний діяч Фундації дослідження Лемківщини, товариства „Лемківщина“, спонсор видань літератури про Лемківщину.

12. Пиртей Петро - автор лемківського словника, громадський діяч.

13. Писарчук Петро - організатор і директор „Південного ринку“ у Львові, громадський діяч, депутат Верховної Ради України, активно допомагає хору „Лемковина“, товариству „Лемківщина“, спонсор видання книги „Корені лемківської різьби“.

14. Терешко Володимир - директор СП „НОТ“, допомагає товариству „Лемківщина“, спонсор книги „Корені лемківської різьби“.

15. Піх Богдан - начальник Львівської залізниці, шанувальник української культури.

16. Сенишин Андрій - начальник дорожнього комітету профспілки Львівської залізниці, шанувальник лемківської культури.

17. Майкович Степан - голова правління „Нафтобуду“, шанувальник лемківської культури.

18. Родко Андрій (Канада) - голова Об'єднання Лемків Канади, діяч лемківської культури.

19. Кашицький Володимир - підприємець, шанувальник української культури.

20. Слабошицький Михайло (Київ) - письменник, публіцист, діяч української культури.

21. Назар Володимир (Польща) - спонсор книги „Корені лемківської різьби“.

22. Коваль Любомир - шанувальник лемківської культури.

23. Лопата Павло (Канада) - відомий митець, діяч лемківської культури.

24. Чабан Ярослав (Канада), Чабан Володимир (Львів) - шанувальники лемківської культури.

25. Дубовий Борис - директор фірми „Галка“, шанувальник лемківської культури.

Зміст

Вступ	5
Introduction	8
РОЗДІЛ I	
Різьбярство в селі Балутянка до 1945 р.....	15
РОЗДІЛ II	
Різьбярське село Вілька	18
РОЗДІЛ III	
Львів — центр лемківської різьби	21
РОЗДІЛ IV	
Лемківське художнє плем'я	22
Словник різьлярів	30
Бібліографія	63
Список скорочень	141

Кищаک, Степан
Корені лемківської різби

Літературний редактор *Надія Олейнюк*
Художній редактор *Софія Бурак*
Технічний редактор *Іван Бабічук*

Підписано до друку 1.08.2003. Формат 70x100/16. Папір офс. Офс. друк.
Ум.-друк. арк. 12,3 . Ум. фарбовідб. 14,2 . Обл.-вид. арк. 6,2. Вид. №22. Зам.

Монастир Монахів Студитського Уставу
Видавничий відділ «Свічадо»
79008, Львів, а/с 808, вул. Винниченка, 22
тел. (0322) 74-23-09, тел./факс 97-16-33
email: post@svichado.com
URL: <http://www.svichado.com>

Видруковано з готових діяпозитивів
ТзОВ «Книгодрук»

КИЩАК СТЕПАН ІВАНОВИЧ народився 12 січня 1928 р. у селі Балутянка, Сяноцького повіту (Польща). Походить із різьбярської лемківської родини. Мистецтва різьби навчався від батька, брата та односельчан. Вже у 1948 р., після депортациі лемків, зібрав земляків-різьбярів у цех надомників при артлі ім. Лесі Українки у Львові і став там майстром. З цього цеху вийшло 9 членів Спілки художників УРСР. У 1952 році закінчив Львівський університет ім. І. Франка за спеціальністю англійська філологія. Далі працював ст. викладачем англійської мови у Львівському політехнічному інституті.

З 1998 року працює ст. викладачем англійської мови в ЛАМ. Член Спілки художників з 1962 року. За понад півстоліття праці С. І. Кищак як пародний майстер зробив вагомий внесок у скарбницю української культури, зокрема образотворчого мистецтва.

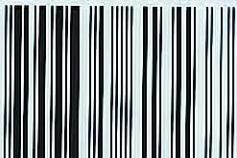
Багато творів автора виставлялось на обласних, республіканських, усесоюзних і закордошних виставках і зараз знаходяться в музеях України, Польщі, Словаччини, Болгарії, США та у приватних збірках.

С. І. Кищак бере активну участь у громадському житті, у діяльності товариства "Лемківщина", хору "Лемковина" та ЛАМ.

Пропонована праця – результат наукових і практичних досліджень життя лемківських різьбярів та художників, розкидалих по всьому світу.

«СВІЧАДО»

ISBN 966-561-313-8

9 799665 613137